

KA ÇAK LAR ve MÜL TE Cİ LER

Yeraltı Edebiyatı

CHUCK PALAHNIUK

Ayrıntı Yayınları

Asilerin,
kaybedenlerin,
hayalperestlerin,
küfürbazların,
günahkârların,
beyaz zencilerin,
aşağı tırmananların,
yola çıkmaktan çekinmeyenlerin,
uçurumdan atlayanların...
dili, sesi

Yeraltı Edebiyatı...

CHUCK PALAHNIUK: Washington eyaletinin doğusundaki bir çiftlikte büyüdü. Bir süre Eyalet Üniversitesi'ne devam ettikten sonra Oregon Üniversitesi'ne geçti ve öğrenimini orada tamamladı. Üniversite yılları boyunca yazar olmayı aklından bile geçirmede. Geçimini Freightliner adlı şirkette otomobil tamirciliği yaparak kazanmakta iken, 1996'da, arkadaşlarıyla birlikte devam ettiği bir edebiyat grubu çerçevesinde *Project Mayhem* (Kargaşa Projesi) adlı kısa hikâyeyi yazdı. Söz konusu hikâye üç ay gibi kısa bir süre içinde *Fight Club*'a (1996; *Dövüş Kulübü*, çev.: Elif Özsayar, Ayrıntı Yayınları, 2000) dönüştü. İlk romanını yayımlatmayı başarana kadar yayınevleri tarafından pek çok kez geri çevrildi. Genellikle adında "nehir" kelimesi geçen ağırbaşlı romanlara esin kaynağı olmuş bir coğrafyada, ilk romanı büyük ses getirdi. Palahniuk, 1999'da katıldığı bir yazarlar konferansında, *Writing to Fail* (Reddedilmek İçin Nasıl Yazılır) adlı bir çalışma grubu yürüttü. Pacific Northwest Booksellers Association Award ve Oregon Book Award ödüllerine değer bulunan *Fight Club*, 1999'da filme çekildi. *Survivor* (1999; *Gösteri Peygamberi*, çev.: Funda Uncu Irklı, Ayrıntı Yayınları, 2002), *Choke* (2001; *Tıkanma*, çev.: Funda Uncu Irklı, Ayrıntı Yayınları, 2003), *Invisible Monsters* (1999; *Görünmez Canavarlar*, çev.: Funda Uncu Irklı, Ayrıntı Yayınları, 2004), *Fugitives and Refugees* (2003; *Kaçaklar ve Mülteciler*, çev.: Esra Arısan, Ayrıntı Yayınları, 2005), *Diary* (2003; *Günce*, çev.: Funda Uncu Irklı, Ayrıntı Yayınları, 2005), *Lullaby* (2002; *Ninni*, çev.: Funda Uncu Irklı, Ayrıntı Yayınları, 2007), *Stranger Than Fiction* (2003) ve *Haunted* (2005) adlı kitapları (iki kitap da Ayrıntı Yayınları'nın programına alınmıştır) kaleme alan Palahniuk, Oregon'un Portland şehrinde yaşamını sürdürüyor.

Ayrıntı Yayınları

Yeraltı Edebiyatı

Kaçaklar ve Mülteciler

Chuck Palahniuk

Ayrıntı: 451

Yeraltı Edebiyatı dizisi: 25

Kaçaklar ve Mülteciler

Chuck Palahniuk

İngilizceden çeviren

Esra Arışan

Yayına hazırlayan

Funda Civelekoğlu

Kitabın özgün adı

Fugitives and Refugees, 2003

© Chuck Palahniuk

Türkçe yayım hakları Ayrıntı Yayınları'na aittir

Kapak illüstrasyonu

Sevinç Altan

Kapak düzeni

Deniz Çelikoğlu

Düzeltili

Ayten Koçal

Baskı ve cilt

Sena Ofset (0 212) 613 03 21

Birinci basım 2005

İkinci basım 2007

Baskı adedi 2000

ISBN 975-539-449-4

AYRINTI YAYINLARI

www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Dizdâriye Çeşmesi Sk. No.: 23/1 34122 Çemberlitaş-İst. Tel.: (0 212) 518 76 19 Faks: (0 212) 516 45 77

Kaçaklar ve Mülteciler

Chuck Palahniuk

Ayrıntı Yayınları

Yeraltı Edebiyatı

Y U R A L T I E D E B İ Y A T I D İ Z İ S İ

DÖVÜŞ KULÜBÜ

Chuck Palahniuk

EŞİKTEKİLER

Philippe Djian

SON SÜRGÜN

Dragan Babic

YATAK ODASINDA FELSEFE

Marquis de Sade

ACEMİ PEZEVENK

Ola Bauer

TAVANDAKİ KUKLA

Ingvar Ambjörnson

GÖNÜLLÜ SÜRGÜN

Suerte

Claude Lucas

EROJEN BÖLGE

Philippe Djian

KOZMİK HAYDUTLAR

A.C. Weisbecker

HAIRAN OLUNASI CASANOVA

Philippe Sollers

GÖSTERİ PEYGAMBERİ

Chuck Palahniuk

KUZEY GÖZCÜSÜ

Ola Bauer

İSİS

Tristian Hawkins

TIKANMA

Chuck Palahniuk

HIRSİZİN GÜNLÜĞÜ

Jean Genet

DENİZCİ

Jean Genet

FLAMENKO'NUN İZİNDE

Duende

Jason Webster

ODA HİZMETÇİSİNİN GÜNLÜĞÜ

Octave Mirbeau

GÖRÜNMEZ CANAVARLAR

Chuck Palahniuk

ADSIZ DEVLER

Pascal Bruckner

ANNEM

Georges Bataille

ÇARPIŞMA

J.G. Ballard

MELEKLER

Denis Johnson

FAHİŞE

Nelly Arcan

KAÇAKLAR VE MÜLTECİLER

Chuck Palahniuk

CENNETTE BİR GÜN DAHA

Eddie Little

SEVDALI TUTSAK

Jean Genet

YALANIN ERDEMİ

Joachim Zelter

İSA'NIN OĞLU

Denis Johnson

UYKU

Annelies Verbeke

GÜNCE

Chuck Palahniuk

ARA BÖLGE

William S. Burroughs

BEYAZ ZENCİLER

Ingvar Ambjörnson

BALKON

Jean Genet

AMERİKA MEKTUPLARI

Joachim Zelter

NİNİ

Chuck Palahniuk

İŞKENCE BAHCESİ

Octave Mirbeau

BETTY BLUE

Philippe Djian

SIKIĞÖZETİM

Jean Genet

PARAVANLAR

Jean Genet

Büyükannem Ruth Tallent' a
1920-2002

Giriş:
Marjinal grubu çözmek

“Portland’da herkes en az üç yaşam sürer” diyor *Geek Love*’ın yazarı Katherine Dunn. “Herkesin en az üç kimliği vardır,” diyor.

Katherine ortadan ayrılıp arkada bağlanmış uzun sarı saçlarıyla, sigara sarıp içerek Portland’ın kuzeybatısındaki dairesinin penceresinde oturuyor. Gözünde kara çerçeveli bir gözlük var. Radyatörlerden madeni bir ses çıkıyor ve dört kat aşağıdaki Glisan Caddesi’nden siren sesleri duyuluyor.

“İnsanlar bakkalda kasiyer, arkeolog ve bisikletçi,” diyor Katherine, “Ya da şair, travesti ve kitapçıda tezgâhtar.”

Bir sigara daha sararken, “Aldatıcı bir durum, zira bütün zenginler kılık değiştiriyor,” diyor. “Tezgâhın arkasında duran hırpani

herifin aslında bütün mağazayı satın alacak, sonra da çiğneyip tükürecek zenginlikte olup olmadığını hiç bilemiyorsun.”

Sigarasını içerek, “Süveter takımları ve incileriyle West Hills’li o ufak tefek tatlı yaşlı kadınlar var ya, hepsi de idam cezasının bağnaz savunucularıdır,” diyor.

Yeşil ağaçlı tepeler, Katherine’in arkasındaki pencerenin manzarasını oluşturuyor. Duvarlar sanat eserleri ve kitap raflarıyla kaplı. Odalar ağır mücevherimsi koyu kırmızı ve yeşil renklerine boyanmış. Yemek odasındaki masada duran vazoda sarı frezyalar açıyor. Mutfakta, lavabonun üzerinde Katherine’in anneannesi Tressie’nin çerçevelenmiş bir fotoğrafı var. O Tressie ki on sekiz yaşında batıya, Dakota’ya seyahat ederken bir yandan da demiryolu işçilerine yemek pişirmiş.

Katherine’in teorisine göre, kendine yeni bir yaşam arayan herkes batıya göç ediyor, Amerika’yı katederek Pasifik Okyanusu’na ulaşıyor. Bir kez oraya vardılar mı, yaşayacakları en ucuz şehir Portland. Böylece memleketteki terelellilerin en kafayı sıyırmışları bizim başımıza kalıyor. Çıktırı tipler arasındaki çıktırı.

“Garip insanlar gittikçe daha fazla toplanıyor buraya,” diyor Katherine. “Kaçaklar ve mülteciler. Biz buyuz işte.”

1989’da çok satan romanı *Geek Love*’ı yazarken, Katherine Portland’da geçen bir hikâye kurgulamıştı. Roman –ki sirkte yan gösteri yapan, bilet satışlarını artırmak için sakat bırakılmış ve doğuştan sakat çocukları çalıştıran dışlanmış bir aileyle ilgiliydi– kenti, Katherine’in hikâyesini insanların kafalarında çağrışımlar yaratmadan geçirmek istediği bir fon olarak kullanan en ünlü kitaptır kuşkusuz.

“Paris’te genç bir kadınken” diyor Katherine, “Şehri empresyonistlerin (izlenimcilerin) gözleriyle görmeden dolaşmam imkânsızdı. Çünkü Paris’e onların gözlerinden bakıyordum, başka bir şekilde bakmak mümkün değildi.”

Geek Love’ın doğuşu da burada gerçekleşti. Bir gün Katherine’in yedi yaşındaki oğlu Ben onunla birlikte Uluslararası Gül Melezleme Bahçesi’nin içinden geçmeyi reddetti, Katherine de melez güllerin arasında tek başına dolaştı. “Kendi kendime ‘Nasıl ki bun-

lar doğada tek başlarına oluşamadılarsa, ben de daha iyi bir çocuk tasarlayabilirdim,' diye düşündüm.”

Katherine, Metropolitan Eğitim Merkezi'nin bodrum katındaki havuzda yüziyor, bir yandan da kafasında kitabını yazıyordu. Yıllarca haftalık bir gazetede Portland'daki garip olayların kanıtlarla desteklendiğı “Dilim” adlı sütunu yazdı. ~

Artık Portland'ın kendi kimliğı var, diyor Katherine. Portland Seattle ya da Walla Walla denildiğinde kimse boş boş bakmıyor.

Şimdilerde Katherine Dunn yeni bir kitap üzerinde çalışıyor. Yeni kuşak hayranları için *Geek Love* tekrar basılıyor. Portland'dan ayrılmayı hâlâ düşünmüyor.

“Her şeyden önce” diyor, “Ben araba kullanamam. Üstelik, caddede yürüdüğü zaman burada her köşenin bir hikâyesi var.” Sigarasından bir nefes çekip Glisan Caddesi üzerindeki penceresinden dışarıya üflüyor. “Burada” diyor, “hayatın akıp giden hikâyesi baktığın her yerde karşında duruyor.”

HEM KATHERINE HAKLI. Her köşenin bir hikayesi var; ve her tepe yamacının.

1980'de, lise mezuniyetimden altı gün sonra, Portland'a, Güneybatı Barbour Bulvarı'nda, Burlingame Fred Meyer süpermarketinin hemen üzerinde yer alan böğürtlen kaplı dik bir tepenin yama-cında yükselen Burlingame View Apartmanı'na taşındım.

İki ev arkadaşım restoranda çalışıyor ve dolabımız kutu kutu çaldıkları yemeklerle dolu. Kasa kasa şampanya. Üç galonluk tene-kelerde zeytinyağına basılmış konserve salyangoz. Otumuzu Ku-zeydoğı Killingsworth Caddesi'nde yaşayan bir çömlekçiden alıyoruz. Adam evinin bodrumunda çalışıyor ve taş gibi olmuş kafa-sıyla aynı kahve fincanını günde elli kere elinden fırlatıyor. Etrafın-da fırına atılmayı bekleyen birbirinin eşi yüzlerce kahve fincanıyla dolu raflar var. Yirmi beş yirmi altı yaşlarında olmalı. Dinozor ya-nı.

Ben gündüzleri kurye olarak olarak çalışıyorum, *Oregonlu* ga-zetesinin reklam taslaklarının teslimatını yapıyorum. Geceleri Yu-

nus'un Balık Restoranı'nda bulaşık yıkıyorum. Arkadaşlarım eve geldiğinde birbirimize yemek fırlatıyoruz. Bir keresinde kocaman, yapış yapış, avuçlar dolusu kirazlı turtta. On sekiz yaşındayız. Kanunen erişkiniz. İşte böyle kafayı buluyoruz, her gece şampanya içip mikrodalga fırında salyangozumuzu pişiriyoruz. Tatlı hayatın keyfini çıkartıyoruz..

Bir fedakârlık anında, üzerine Lourdes'li Meryem Hastanesi'nin etiketi yapıştırılmış, formaldehit dolu bir kavanoz içerisinde çocukluğumda aldığım bademciklerimi buluyorum. Bir dilek tutup, görkemli bir hareketle ağzı kapalı kavanozu balkondan aşağıya, tepenin yamacını kaplayan böğürtlen çalılıklarının içine fırlatıyorum.

Eskiden aileniz ya da arkadaşlarınız Portland'ı ziyarete geldiğinde işler kolaydı. Onları ilkönce Van Calvin Manken Müzesi'ne götürürdünüz. Orada, bayılıcı sıcaklıktaki bir depoda kâbus gibi bir ortama yerleştirilmiş yüzlerce tozlu mankeni görürlerdi. Benim favorim yetmiş kadar çıplak, hırpalanmış çocuğun dev bir televizyon konsolunun önünde oturarak siyah beyaz çizgi filmler seyrettiği odaydı.

Sonra turistlerin evlendiği ve rahip tarafından alenen rezil edildiği Elvis'in Yirmi Dört Saat Açık Kilisesi'ni ziyaret ederdiniz. Daha sonra da Western Bigfoot Society'i. Sonra UFO Müzesi'ni. Belki eski Carriage Room'daki striptizcileri seyretmeye giderdiniz. Ya da insanları alıp, içleri doldurulmuş ve sigara dumanıyla leş olmuş onlarca nadir aslanı, kaplanı ve leoparı bir diskoda görsünler diye Safari Club'a götürürdünüz. Belki de bir ORGASM (Oregon Guild Activists of S/M) partisine gider, kölelik ve işkence gösterileri izlerdiniz. Bundan sonra, herkesi Dünyanın En Küçük Demiryolu olan Samtrak'ta bir gezintiye götürürdünüz ve böylece hafta sonu enikonu bitmiş olurdu.

Ronald Reagan ve baba George Bush'un Portland'ı "Küçük Beyrut" diye adlandırdıkları, buraya gelmekten ödlerinin koptuğu eski güzel günlerdi bunlar. Başkanın seçim kampanyası sırasında siyasi bir nutuk atmak için kente yapacağı kısa bir ziyaret, anarşistlerin Hilton Oteli'ndeki başkan suitinin önünde, Batı Broadway bo-

yunca toplanmaları demekti. Göstericiler beyaz, ya da gıda boyasıyla kırmızı ve maviye boyanmış patates püresi yerlerdi. Sonra da konvoy görüldüğünde kusturucu şurup içip şanlı Kırmızı, Beyaz ve Mavi'yi otelin her bir tarafında kusmuk gölleri oluşturarak çikartırlardı.

Tamam, tamam, hiç kimsenin bilmediği konu mide asitinin mavi gıda boyasını yeşile dönüştürdüğüydü. Bu nedenle olay da İtalya'ya karşı bir protestoymuş gibi görünürdü... Asıl önemli olan şey *düşünce*.

İç çekiş.

Marjinal grubun tek sorunu, çözülme eğiliminin olması.

Şimdilerde Portland, Tonya Harding ve Bob Packwood'un memleketi. Seri katillerin profillerini çıkartan FBI dedektiflerine göre Kuzeybatı Pasifik "Amerika'nın Cinayet Tarlaları", çünkü buradaki insanlar arkadaş canlısı ve karşılarındaki kişiye hemen güveniyorlar. Vahşi tabiat daima yanı başınızda. Yağmur yağıyor ve her şey çabucak çürüyor.

Bundan sonraki bölüm, Portland'ın bir nevi şipşak fotoğrafları. Bir nevi bugünkü halinin fotoğraf albümü. Baltalı cinayetlerden, ayakkabı fetişisti penguenlere kadar. Yeraltındaki esrarkeş bitirimhanelerinden seks şovlarına, itfaiye arabasıyla yapılan yolculuklara kadar. Bunlar Portland'a ait hiçbir resmi tarih kitabında bulamayacağınız türden hikâyeler. Taşkın Noel Babalar'dan Yıkamatik Ev'e kadar. Burası Oregon, Portland buzdağının sadece tepesi. Söylenceler. Söylentiler. Hortlak hikâyeleri. Yemek tarifleri. Bundan sonraki bölüm biraz tarih, biraz efsane, daha çok da dost canlısı, samimi ve büyüleyici insanlar hakkında. Belki çenelerini tutsalardı haklarında daha hayırlı olacaktı.

Tanıılacak insanlarla gidilecek yerler arasında ise kartpostalları bulacaksınız. Bunlar mekânlardan ziyade belirli Portland anlarına ait.

İlk dairem örneğin, şu Barbur Bulvarı'ndaki. Bir ay içerisinde ev arkadaşlarımdan bir tanesi üçüncü kez sarhoş araba kullanmaktan tutuklandı ve hapis cezasından yırtmak için Seattle'a tüydü. Diğer ev arkadaşım ise kendisine sapı yakutlu altın bir kokain kaşığı

hediye eden İsveçli bir kadına âşık oldu, evlenmek için beraberce kaçtılar.

İki adamın Yunus'un Balık Restoranı'nı soyduğu geceye kadar kurye-bulaşıkçı-esrarkeş olarak üç hayat sürüyordum. Hırsızların kafalarında yastık kılıfları ve ellerinde namlusu kısaltılmış tüfekleri vardı. Alnım mosmor bir çürüğe dönene kadar kafamı otoparkın zeminine bastırdılar. Restoran sahibi polise olanları anlatırken, çalınan para miktarını iki katı olarak söylememi istedi. Böylece adam sigorta sahtekârlığı yapıp büyük bir avantaya konabilecekti. Hayatımda bir kere olsun doğruyu söyledim ve işten kovuldum.

Daireden ayrıldım ve kiralık bir odaya taşındım. €

Bademciklerim hâlâ akçaağaç ve böğürtlen kaplı dik tepenin oralarda bir yerlerde, onları fırlattığım yerde duruyor.

Tuttuğum dilek ise günün birinde yazar olmaktır.

*Dili konuşmak:
Portland sözcük dağarcığı dersi*

Siz “OR-GON” dersiniz, ben “OR-e-GIN” derim. Başka hiçbir şey –California plakası hariç- yerel kelimeleri yanlış telaffuz etmeniz kadar hızlı bir şekilde yabancı kimliğinizi ele veremez. İşte size yerel argo ve *Wilamette*, *Multnomah* ve *Couch* gibi kelimelerin nasıl telaffuz edileceğiyle ilgili kısa bir rehber:

Ban Roll-on Binası: Güneydoğu Broadway 1000 numaradaki binanın takma adı. Bodrum katında Broadway Metroplex Sinemaları’nın bulunduğu binanın takma adı alçak, soluk bir kubbeye benzemesinden kaynaklanıyor.

Benson Fıskıyeleri: Şehir merkezinde yer alan ve kereste tüccarı Simon Benson tarafından yaptırılmış olan dört kollu, süslü çeşmelerin takma adı.

Blue Jean: Eugene'in takma adı, Oregon Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi'nin bulunduğu yer.

Büyük Pembe: Portland'ın en yüksek binası, Batı Burnside Caddesi'yle Güneybatı Beşinci Cadde üzerinde yer alan kırk üç katlı Amerika Bancorp Kulesi.

Cadı Evi: Simon Benson Konağı (ki bugünlerde restore edilip Güney Park Blokları'ndaki Portland Eyalet Üniversitesi kampusuna taşındı), yaşlı bir kadının konağın kulesindeki kubbeye oturup mahallenin çocuklarını gözetlediği Kuzey McClellan Caddesi 1441 numaradaki David Cole Köşkü, ya da Thurman Caddesi Köprüsü altında yer alan Baltch Deresi'nde İtalyan masonlar tarafından park süsü olarak yapılan Taş Ev. Bu yapılardan birine verilen isim.

Corn Vadisi: Oregon Eyalet Üniversitesi'nin bulunduğu Corvallis'in takma adı, eyalet ziraat okulu.

Couch: "Kuuç" diye telaffuz edilir. Kuzeybatı ve Kuzeydoğu Portland arasında yer alan bir caddedir, Oregon'un ilk yerleşimcilerinden Kaptan John. H. Couch'un anısına bu isim verilmiştir.

Elvis'in Kilisesi: Önceden 720 Güneybatı Ankeny Caddesi'nde yer alan enstalasyon ve anıt mezar.

Enayi Deresi Bataklığı: Oswego Gölü'nün, zenginlere yatak odası cemaatinin özel mülkü olarak parsellenip pazarlanmadan önceki orijinal adı.

Enema 21: Kuzeybatı Yirmi Birinci Cadde'deki Sinema 21 çalışanlarının işyerlerine taktığı isim.

Estee Lauder'in Yeri: C. C. Slaughter'daki gay barın takma adı.

Eski Kent: Şehir merkezinde Batı Burnside Caddesi'nin kuzeyiyle, kuzeybatı Broadway'in doğusunu kapsayan alan. Eskiden "Kuzey Çıkmazı", "Şeytanın Şehri", "Çorak Topraklar" ve "Koca Eddy" olarak da bilinirdi. Şehrin fahişelik, uyuşturucu ticareti ve kumar merkezi.

Et Mağarası: Balık Mağarası adlı balık restoranının takma adı. Popüler günlerinde bekârların avlanmaya çıktıkları bir mekân olup, *Geek Love*'ın yazarı Katherine Dunn'ın da burada kokteyl garsonu olarak çalışmışlığı vardır.

Glisan: Orijinal olarak “GLISS-ın” olarak telaffuz edilmesine rağmen adı şimdilerde “GLEE-sin”e dönüşmüş olan, Kuzeybatı ile Kuzeydoğu Portland’dan geçen cadde. Caddeye ilk yerleşenlerden doktor Rodney Glisan anısına bu isim verilmiştir.

Göbekte Dolanmak: Gençlerin şehir merkezinden geçip, Güneybatı Broadway üzerinden güneye ve Güneybatı Dördüncü Cadde üzerinden kuzeye doğru bir yay çizerek gezmesi.

Gümüş Dildo: Erkek striptizcilerin şov yaptığı Silverado Barı’nın takma adı. Bkz. “Şeytan Üçgeni.”

Hap Tepesi: Portland şehir merkezinin hemen güneyinde bulunan ve aralarında Oregon Sağlık Bilimleri Üniversitesi’nin (OH-SU) de yer aldığı birkaç hastanenin olduğu Marquam Hill bölgesi.

İşeyen Koro Çocukları: Batı Burnside Caddesi’yle Güneybatı Beşinci Cadde’nin köşesinde yer alan, beş kemerinin ucundan sular fışkırtan çeşmenin takma adı. “Araba Yıkamacısı” olarak da bilinir.

Jail Blazers: Yerel NBA takımı Portland Trailblazers. Bu isim takımın birkaç oyuncusunun çeşitli suçlarla tutuklanmasından sonra takıldı.

Kara Kutu: Güneybatı 200 numarada yer alan uluslararası bir mimari üsluba sahip Market Street Binası.

Kokarca Kent: St. John Köprüsü’nün güney ucu altında kalan ve terk edilmiş doğalgaz işleme fabrikasının bulunduğu bölgenin adı. Fabrikanın çökmekte olan ana binası, tepesinde yer alan dört cepheli saat kulesiyle beraber şehrin en çok fotoğrafı çekilen yapıları olarak kabul edilir.

Kordon Kent: Albina bölgesine, burada İrlandalı, İtalyan ve Alman demiryolu işçilerinin yaşadığı zamanlarda verilen takma ad. Kaynağı bilinmiyor.

“Louie Louie” Binası: Kingsmen topluluğunun “Louie Louie” şarkısının orijinal kaydını yaptığı 409 Güneybatı On Üçüncü Cadde’de yer alan bina. Şimdilerde, eski hali korunmuş olan ikinci kat-taki bu stüdyoyu Food Chain Films adlı yerel bir yapım şirketi kullanıyor. Binanın önemini belirtmek için asılan pirinç levha ise çalındı.

Marsık-Giremez Gölü/Sahte Kayıp Ego/Sahte Oswego: Oswego Gölü'ne verilmiş çeşitli takma adlar. Güney Portland'ın zengin yatak odası cemaati.

Menopoz Malikanesi: Portland Eyalet Üniversitesi yakınlarındaki Ione Plaza Apartmanı, özellikle 1985'ten beri bu isimle anılıyor.

Multnomah: "Malt-No-ma" olarak telaffuz edilen bu isim yerli dilindeki *Nemathnomacqu*'dan geliyor. Lewis ve Clark Keşif Seferi'nde bulunan, günümüzde Sauvie Adası olarak bilinen yerde yaşamış Kızılderili kabilesinin adıdır. Şimdilerde Portland'ın büyük bölümünü içine alan bölgenin adıdır.

Murphy & Finnegan: Meier & Frank mağazasının eski takma adı. Şehir merkezinde Güneybatı Beşinci Cadde ve Alder Sokağı üzerindedir.

Nafaka Apartmanları/Boş Yuva Apartmanları: Bkz. Pearl District

Nob Hill: Batı Burnside Caddesi'nden Kuzeybatı Pettygrove Caddesi'ne uzanan zengin mahallenin adı. Kuzeybatı On Yedinci Cadde'nin batısında yer alır.

NoPo: Kuzey Portland.

Nordies: Nordstorm Mağazası.

Parmağını Çek: Raymond Kaskey tarafından yapılan ve 1120 Güneybatı Beşinci Cadde'deki Portland Binası'nın girişinde duran devasa bakır heykel "Portlandia"nın takma adı. Heykel binanın giriş kapılarının üzerinde çömelmiş vaziyette durur ve sanki işaret-parmağını uzatmıştır.

Piggott'ın Süslü Şatosu: Charles H. Piggott tarafından 1892'de Güneybatı Buckingham Caddesi üzerinde yaptırılmış olan süslü şato. Portland Eyalet Üniversitesi'nin güneyindeki tepeden görülebilmektedir.

Piss-U: Portland Eyalet Üniversitesi. "Piss-U-Off" (siktir-olgit) olarak da bilinir.

Prosti-tot: Para karşılığı seks yapan evsiz sokak çocukları.

Psiko Safeway: Güneybatı Jefferson Caddesi'nde, Güneybatı Onuncu ve On Birinci Cadde'nin arasında yer alan Safeway süper-

marketi. Kaçık evsizlerin, uyuşturucu bağımlısı mağaza hırsızlarının ve yakındaki Portland Eyalet Üniversitesi öğrencilerinin soytarlıklarıyla meşhurdur. R

Rajneesh Otel: Eskiden kadınların kaldığı Martha Washington Otelı olan, şimdilerde ise Multnomah Şehir Hapishanesi olarak faaliyet gösteren Güneydoğu On Birinci Cadde ve Main Caddesi üzerindeki kırmızı tuğla bina 1980'lerde Bhagwan Shree Rajneesh tarikatının üyelerine aitti.

Reedliler: Aralarında artık Dr. Demento olarak bilinen Barrett Hansen'in de bulunduğu Güneydoğu Portland'daki Reed Üniversitesi öğrenci ve mezunları.

Sarmısak Koyağı : On Birinci Cadde yakınlarındaki Güneydoğu Belmont Caddesi'nin güney tarafında yer alan ve bir zamanlar İtalyan esnafın egemen olduğu mahalle.

Schnitz: Güneybatı Broadway ile Main Caddesi üzerinde eskiden kasvetli siyah-altın renklerde bir rock konser salonu Paramount'un, daha eskiden de Portland sinema sarayının bulunduğu bina, şimdilerde ise güzel, temiz ve bej rengi Arlene Schnitzer Konser Salonu'na ev sahipliği yapıyor.

Suç Apartmanları: Portland'daki uyuşturucu laboratuvarlarının ve eski mahkûmların en yoğun olarak bulunduğu mekân. Güneydoğu Foster Yolu, 205 numaralı otoyol ve Johnson Creek Bulvarı ile sınırlanmış Güneydoğu Portland mahalleleri.

Süprüntü Merkezi: Tom McCall Waterfront Park'ta yer alan Gül Festivali'nin "Eğlence Merkezi" karnavalı.

Şeytan Üçgeni: Batı Burnside Caddesi, Güneybatı Stark ve On Birinci Cadde'nin oluşturduğu üçgen. Yıllarca Silverado Barı ve Club Portland erkekler hamamı tarafından işgal edilmiştir.

The Bore-egonian: Günlük *Oregonlu* gazetesinin takma adı.

The Getto: Güneybatı On Birinci Cadde ile Stark üzerindeki Balık Mağarası Restoranı'nın etrafında yer alan birbirine bitişik barlar ve dans kulüpleri.

The Pearl: Batı Burnside Caddesi'nin hemen kuzeyiyle Kuzeybatı Broadway'in batısını kapsayan belde. Pahalı ve lüks apartman daireleriyle düşük gelirliilerin oturduğu ucuz dairelerin karışımın-

dan oluşan yerleşim merkezi. Şehirdeki sanat galerilerinin, restoranların, gece kulüplerinin ve küçük dükkânların en fazla yoğunlukla yer aldığı bölgedir. Nafaka Apartmanları ve Boş Yuva Apartmanları olarak da bilinir.

The V-C: Güneybatı Park Caddesi 725 numarada bulunan bar/restoran “Virginia Cafe.”

The V-Q: Güneybatı Birinci Cadde 1220 numarada yer alan bar/restoran “Veritable Quandary” (“Gerçek Şüpheli”).

Trendy-Üç/Trendy Bir: Şimdilerde son moda, şık dükkânların ve restoranların yan yana sıralandığı Kuzeybatı Yirmi Üçüncü ile Yirmi Birinci Caddeler.

Trustafarian: Zengin ana-babalarının vakıf paralarından dolgun bir gelirleri olmasına rağmen marihuana taşıyıp paçuli süren, fakir görünmeye çalışan hippie özentileri veya uyuşturucu/anarşi/çevre eylemcilerinin argodaki ismi.

Üç Kemerli Çeşme: Güneybatı Beşinci Cadde ile Salmon Caddesi üzerindeki Standard Insurance Center’ın batı kanadında bulunan ve Kont Alexander von Svoboda tarafından yapılmış olan “Arayış” isimli heykelin takma adı.

Vazelin Apartmanları: Homoseksüel erkek ve kadınların takıldığı 405 numaralı otoyolun batısında kalan kuzeybatı Portland bölgesi. “Swish Alps” (İbne Alpleri) olarak da bilinir.

Wilamette: “Wil-LAMB-met” olarak telaffuz edilir ve yerli dilinde “dökülen su” anlamına gelen *Wal-lamt* kelimesinden gelmektedir. Oregon şehrinde, Portland’ın güneyindeki şelaleleri belirtir. Wilamette şu anda Portland’ın ortasından geçip kuzey yönünde akan nehrin ismidir.

(1981’den bir kartpostal)

Asit ve LSD aynı şey. Bunu size söylüyorum, çünkü ben öyle olduğumu bilmiyordum.

Bu yıl 19 yaşındayım ve Kuzeybatı Flanders Caddesi 2221 numarada, ikinci kattaki bir kiralık odada yaşıyorum. Hampton Court Daireleri. Arkadaşlarım ve ben blucinlerimizi Güneybatı Broadway ile Alder Caddesi üzerindeki Squire Shop'tan alıyoruz. Uylukla diz arasında çekiç asılacak bir ilmeği olan yüksek belli ve tokalı marangoz pantolonları giyiyoruz. Squire Shop beyaz kottan boyacı pantolonları ve çizgili mühendis blucinleri satıyor. Flying Lizards ve Pink Floyd dinliyoruz. 11

Lisedeyken *Focus on Acid* diye korkunç bir film izlemiştim. Asit sobadaki alevi yanlışlıkla güzel, mavi bir karanfil sanmanıza neden olabilir. Yıllar sonra o görüntüler gözünüzün önüne geldiğinde arabanızı hurdaya çevirebilirsiniz.

Buna rağmen, arkadaşlarımdan bazıları birer tablet LSD yutup OMSI (Oregon Bilim ve Endüstri Müzesi) Gökevi'nde Pink Floyd lazer şovunu izlemeyi teklif edince, tabii dedim. Hadi gidelim.

LSD liserjik asit dietilamittir. Basit bir alkaloid. Başka bir kimyasal daha. LSD bilimdi.

O zaman OMSI'nin henüz hayvanat bahçesinin yakınlarında, şehrin yukarı kesimlerindeki West Hills'de bulunduğu aralık ayıydı. Alacakaranlıkta soğuk park yerinde oturduk, her birimiz LSD emdirilmiş küçük birer kâğıt pul yuttuk ve arkadaşlarım bana ne beklemem gerektiğini söylediler. Önceleri çok gülecektik. O kadar çok ve uzun süre gülecektik ki, yüz kaslarımız sonradan günlerce ağrıyacaktı. Sonra dişlerimizi gıcırdatacaktık. Azıdişlerine zarar vermemek açısından bunu bilmek önemliydi. Arkadaşlarım, her ışık ve rengin küçük bir kuyruklu yıldız gibi salınıp akacağından bahsettiler. Boya sanki duvarlardan aşağı süzülüyormuş gibi görünecekti. Önce lazer şovunu seyredecek, sonra da West Hills konaklarına doğru uzanıp Noel ışıklarıyla kafayı bulacaktık.

OMSI Gökevi'ndeki koltuklar, yuvarlak salonun tam ortasında yer alan projektörün etrafında halka şeklinde dizilmiş. Arkadaşlarım bir yanımda oturuyor. Diğer yanımda tanımadığım bir kadın var. Hoparlörlerden Pink Floyd yükseliyor, kırmızı lazer ışık karanlık, kubbeli tavanda eğri bükürlü şekiller oluşturuyor ve ben gülmekten öyle bir katılıyorum ki durmam imkânsız. "Dark Side of the

Moon” alıyorlar ve enelerim ağırmaya başlıyor. “The Wall” alıyorlar ve solumda oturan arkadaşım “Ağzına bir şeyler sok,” diyor. “Dişlerini mahvedeceksin.”

Arkadaşım haklı, arka dişlerim yanıyor, ağzımın içinde dolgu yapılırken çürük dişiniz oyulduğuunda oluşan yanık-metal tat var. Dişlerimi o kadar çok sıkıyorum.

Aylardan aralık, bu nedenle sahte kuzu kürkü astarı olan kot ceketler giyiyoruz. Kalın örgü bere ve atkılarımız var. Atkım ağzıma tıkıştırılmış bir halde, çiğnemeye devam ediyorum.

Bundan sonra hatırladığım ilk şey boğulmakta olduğum. Boğa-zım yumuşak ve kuru bir şeyle dolu. Dilim dolanıyor, ağzım çiğnenmesi zor, keçe gibi bir şeyle dolu. Bir tür iplik. Ya da kıl.

Karanlıkta lazer ışıkları oynaşıyor, bangır bangır Pink Floyd çalıyor ve atkım bana bir tuhaf geliyor. Çok yumuşak ve ben ağzımdan hayvan tüyleri çıkartıp tükürüyorum. Mink mi tavşan mı bilmiyorum, ama kürk bu. 5

Yanımda oturan kadının kürk bir mantosu var ve onu koltuğuına bırakmış. Öyle bir koymuş ki, kollarından biri de benim kucağımda. Ağzıma soktuğum şey bu, ve ben o karanlıkta dirsekle kol yeni arasını olduğu gibi çiğnemiş, kemirmiş, yalayıp yutmuşum.

Derken, arkadaşlarım bana çözücü bir maddeyle ıslatılmış bir bandana vermeye alıyorlar. Beni ayıltmak için. Bandana kirli çoraplar gibi kokuyor ve etrafımızda oturan insanlar kokuya söylenmeye başlıyorlar.

Lazerler ve müzik her an durabilir. şimdi ışıklar yanacak ve insanlar ayaklanacaklar. şapkalarını ve eldivenlerini takacaklar. Ve yanımda oturan yabancı, bir zamanlar paltosunun kolunun durduğu yerdeki salyalı faciayı görecek. Ben de ağzımın her bir yanı ıslak tüyle kaplı burada oturacağım. Tutam tutam kürk hâlâ dişlerimin arasına sıkışıp kalmış bir vaziyette. Minkten bir tüy yumağı tükürerek.

Arkadaşlarım beni dirsekleriyle dürtüyorlar, bir yandan da kimyasal çözücüyle ıslatılmış pis kokulu bandanayı elime tutuşturmaya çalışıyorlar. Karbon tetraklorid, bir diğer basit kimyasal. Diğer

yanımda oturan kürk mantolu kadınsa “Ulu Tanrım, bu koku da ne?” diyor. €

Son şarkı biterken, ışıklar yanmadan önce, ayağa kalkıyorum. Arkadaşlarıma “Yürüyün gidiyoruz,” diyorum. “Hemen.” Onları koridora doğru itiyorum. Işıklar yandığında üzerlerinden atlayıp “Koşun,” diyorum, “Soru sormayın, sadece dışarı çıkın.”

Elbette onlar bunun bir oyun olduğunu sanıyorlar. Böylece koşuyoruz. Yangın çıkışı kapılarının dışında otopark karanlık, kar yağmaya başlıyor.

Kar tombul taneler halinde tepemize yağarken koşuyoruz. Geceleyin Washington Parkı içinden. Hayvanat bahçesini geçerken, büyük evlerin üzerindeki Noel ışıklarının her bir spotunun rengi birbirine bulaşıyor. İz bırakıyor. Altımızda şehir merkezi uzanırken, gül bahçesinin içinden koşuyoruz. Ve arkadaşlarım gülüyorlar. Parmakları ve suratları kimyasal çözelti yüzünden leş gibi kokarak, yağın karın içinde, bunun eğlenceden başka her bir halta benzediğini akıllarına bile getirmeden koşuyorlar.

Arayışlar: Kovalama maceraları

Aşağıdakilerin her biri gerçek bir yolculuktur - geriye dönüş riskleri hariç. Çaba gösterin ve birkaç saatliğine başkasının dünyasında yaşayın. İşte size, hepimizin hiç de aynı gerçeklikte yaşamadığını kanıtlayan on dört adet yerel gezinti mekânı: ~

I. YIKAMATİK EV

Kapıdaki tabela ZEHİRLİ SARMAŞIĞA BASMAYIN YA DA BOĞAYA YİYECEK VERMEYİN derken dalga geçmiyor. Olay budur ve Danua cinsi Molly boğazınızı parçalayacaktır.

Burası sanatçı, mucit ve harika bir hikâyeci olan Francis Gabe tarafından tasarlanıp inşa edilmiş dünyaca ünlü Yıkamatik Ev. Evin duvarları beton bloklardan yapılmış. Bütün duvarlar iki yana eklen-

7
miş özel bloklardan yapılmış ki tam ortadaki boşluklar pencereleri oluşturabilsin. İki tarafı Plexiglas ile kapatılmış pencerelerin içinde asla tozunu almak zorunda olmadığınız ufak tefek biblolar yer alıyor.

Duvardaki bazı açık bloklar, odaya bal peteği rengi, altın bir ışık veren amber rengi cam ile kaplanmış. Bir arı kovani hissi. “Işık evin bir tarafından girip öteki tarafına kadar gitmeli” diyor Frances, “tam içinden, kesintisiz.”

Kapılardan biri, içinde ağaç kabuğu parçaları olan, yekpare dökme reçineden yapılmış bir tabakadan oluşuyor. Frances yörenin zehirli meşesinin kırmızı-mor rengini o kadar çok seviyordu ki, bu rengi tutturmak için boya ları karıştırdı. Başaramadı, bu yüzden de rengi saklayabilmek için kabukları reçinenin içine hapsedti. Reçine ağaç kabuğunun rengini siyaha çevirerek onu hayal kırıklığına uğrattı.

Evi temizlemek için her odanın tavanının ortasında yer alan döner fiskeyenin suyunu açıyorsunuz. Su tesisatındaki bir bölüme deterjan ekliyorsunuz. Yıkama ve durulama suyu eğimli zeminden aşağı akıp, şömineden dışarı çıkıyor. Her şeyi kurutmak için ısıyı ve üfleyiciyi açıyorsunuz. Mutfaktaki açık raflar suyun süzülmesini ve zemine akarak kurummasını sağlıyor. Duvardaki kapak, artık ları bir bacadan çöp kutusuna yolluyor. Giysiler üç bölümlü bir dolap içindeki, her işlem için hareket eden bir zincire asılmış askıların üzerinde yıkanıp kurutuluyorlar. İlk bölüm yıkama dolabı, ortadaki kurutucu, üçüncüsü ise giysilerin giyilmeye hazır bir şekilde beledikleri saklama bölümü.

Frances termitleri, karıncaları ve sincapları caydırmak için beton blokları kullanmış. “Hepsi de kendilerine yaşayacak bir yer arıyor, evimi benimle paylaşmaktan pek memnun olurlardı.” Betona rağmen, alacalı sincabın biri muzlarını yemek için içeri girip duruyor.

Duvarlar Frances’in yaptığı resimler ve karakalem çizimlerle dolu, hepsi de tepeden püsküren sabun ve suya karşı yalıtılmışlar. Zemin her üç metrede bir bir buçuk santimetre eğim verilerek yapılmış. Suya dayanıklı olmayan tek eşya, oda yıkanırken dırulüp

kenara konması gereken yerdeki halı. Ev iki depreme, üç sel baskınına ve 1962 yılının Columbus Günü'ndeki kasırgaya dayandı.

¶ Duvarlardan bir tanesinde Amerika Birleşik Devletleri hükümetinin Yıkamatik Ev'e verdiği patent belgesi asılı. "Hükümetin o gi'ne dek, bu alanda verdiği ilk patentti," diyor Frances. "Tek sayfa yerine, *kitap* gibi bu." İlk sayfanın arkasında, evin değişik özellikleriyle ilgili yirmi beş patent var.

Bugün parlak kırmızı bir süveter, bol bir pantolon giymiş ve siyah çerçeveli bir gözlük takıyor. Gri saçları kıvrıkcık ve kısa. Mümkün olduğunca az yürüyor, sandalyeden sandalyeye geçiyor. En sonunda stüdyosunun içinde dolaşabilmesini, çizim tahtasından masasına, oradan da altı kadar başka projeye ulaşmasını sağlayan tekerlekli sandalyesine oturuyor. Danua cinsi köpeği Molly daima yanında duruyor.

1915'te Frances Grace Arnholtz olarak doğan sanatçı, müteahhit olan babasıyla dolaşırken on sekiz değişik okula devam etmiş. "Son derece olağandışı biri olarak doğmuştum, bu nedenle okulda berbat zamanlar geçirdim," diyor. "Her şey çok yavaş ilerliyordu. Son günümde, sınıfta ayağa kalktım ve öğretmenime haykırdım: 'Bunu bize geçen hafta anlattınız!'"

"Tek istediğim şey eğitimimi alıp oradan defolup gitmekti!" diye ekliyor.

Frances 1931'de on altı yaşında mezun oldu. On yedisinde Herbert Grant Bateson ile evlendi. "Onun boyu bir-doksandı benimkiyse bir-altmış, çok dalga geçildi bizimle," diyor. "O bir müteahhitti ve ben de kocamın patronuydum."

Boşandıktan sonra soyadını Gabe'e çevirdi. Bu ismi göbek adı (Grace), kızlık soyadı (Arnholtz) ve evlilik soyadının (Bateson) ilk harflerini alarak oluşturdu. "E'yi de 'Gab'" olarak kalmasını diye ekledim," diyor.

Yatak odasındaki şömine, üzerlerinde adının ilk harfleri olan F.G.A.B. yazılı el işi fayanslarla döşeli.

1940'larda kendine ait yıkamatik evi tasarladı ve bir maketi ile ülkeyi dolaştı. Dallas, Teksas'taki Kadın Müzesi'ne iki yıllığına

* "Gab" sözcüğü İngilizcede "gevezelik, boş konuşma" anlamına gelir. (y.h.n.)

ödünç verilen bu maket, bugünlerde geri döndü. “Şimdi,” diyor, “insanlar modelin inşaat planını almak için başımın etini yiyor.”

Frances’in yıkamatik evini görmek için 5 numaralı Eyaletlerarası Otoban’dan güneye doğru gidin, Portland’dan geçerek Newberg çıkışına doğru ilerleyin. Daha sonra Güney 99 Numaralı Otoban’a sapıp Tigard’dan geçerek Newberg kasabasına ulaşın. Küçük kasaba merkezinin sonunda, Main Sokağı’ndaki trafik ışığını bulun ve sola dönün. Main’i bir ışık ve dur tabelası daha geçerek Dayton Caddesi’ne kadar takip edin. Dayton Caddesi’nden koyak üzerindeki köprüyü geçene kadar devam edin. İlk sağ sapaktan mıcır yola sapın ve sağa kıvrılın. Yıkamatik Ev bu yolun üzerindeki son ev. Ancak –ki bunun altını ne kadar çizsem azdır– önce randevu alın! Telefon numarası 503-538-4946. Nazik olun ve turunuz için istenecek küçük bir ücrette pazarlık yapmaya hazırlıklı olun.

Frances Gabe, geniş pencereleri Chelahem Deresi Kanyonu’na bakan stüdyosunda oturmuş, ünlü evi için yeni inşaat planları üzerinde çalışıyor. “Lisedeyken,” diyor, “psikiyatrim bana ‘Dâhiliğin kat kat üzerindesin. Dünya senin ve hiç kimsenin sana bunun aksini söylemesine izin verme,’ demişti.”

2. DÜZÜŞME EVİ

Vajina Monologları’nı unutun. Üç kadın-iki erkekten kurulu bu tiyatro grubu işi sokaklarda üzerlerinde saç postişinden yapıma G-stringlerden başka bir şey olmaksızın dolaşmaktan, Oregon Balesi’nin açılışını yapmaya kadar vardırıdılar. Nerede rastlarsanız, deneysel komedi ve müzikleriyle sınırları zorluyor olacaklardır.

3. VOLKAN BASKETBOL SAHASI

Portland’ın doğu kesiminde bulunan Tabor Dağı, Scott Dağı ve Rocky Butte, şu anda faaliyette olmayan Hood Dağı’nın son patlamasında oluşan volkanik bacalarıdır. Bir sonraki patlamaya dek, Tabor Dağı üzerindeki asfalt basketbol sahası uykudaki krateri örtüyor.

4. SOAPBOX YETİŞKİNLER DERBİSİ

Her ağustos ayında, yetişkinler ev yapımı yarış arabalarını Tabor Dağı'nın dik yokuşlarında yarıştıyorlar. Arabalar çarpışıyor. İnsanlar yaralanıyor. Ve birisi kazanıyor. Tam bir curcuna. 10 Ağustos civarındaki eleme yarışına ve iki hafta sonraki finallere bakın. Ya da Beulahland 118 NE 28. Cadde'deki sponsor barda yarışçılarla takılın. Telefon numarası 503-235-2794.

5. NOEL BABA TANTANASI

"Ren geyiği siken" denilen ve rom emdirilmiş marihuanadan yapılan halüünojen içkiyi içen birkaç yüz adet Noel Baba, neşeli bir kırmızı dalga halinde seçkin tatil partilerini basıyor, havalı restoranların içinden fırtına gibi geçiyor, striptiz kulüplerinde dans ediyor ve genellikle Portland Merkez Polis Karakolu'nu meşgul ederek paranoyağa çeviriyor. Pek çok Amerikan kentinin kendine özgü "tantana"sı vardır, ama aralıkın ikinci hafta sonu düzenlenen Portland tantanası en büyük ve en iyilerden bir tanesidir. Daha fazla detay için "1996'dan Bir Kartpostal" bölümüne bakın.

6. EMILY DICKINSON İLE LAYLAYLOM

Emily Dickinson'ın yazdığı her şiiri "The Yellow Rose of Texas" melodisiyle söyleyebileceğinizi biliyor muydunuz? Öyleyse Amherst Güzeli'nin 10 Aralık'taki doğum gününe buyurun ve 2239 Güneydoğu Hawthorne Bulvarı'ndaki Cafe Lena'da Dickinson'dan derlenmiş eserleri söylemek için kalabalığa katılın.

7. METRUK TIMBERLINE YOLU*

Portland'lı mimar Bing Sheldon'a göre güney çıkmazından Timberline Tatil Evi'ne giden eski yolu bulmak neredeyse olanaksız. Tatil evine giden eski güzergâh taş köprülerin üzerinden ve yaban mersini tarlalarının kenarından geçen iki şeritli, dolambaçlı ve manzaralı bir yoldur. "Gerçekten de keşfedilmemiş bir hazine" diyor Bing. Tatil evi gibi, yol da Büyük Buhran döneminde inşa edilmiş, fakat kullanılmaz olmuş ve II. Dünya Savaşı sonunda bir baş-

* Teksas'ın Sarı Gülü. (ç.n.)

kası yapılmış. “Parke taşları duruyor ve üzerinde hâlâ araba kullanabiliyorsunuz,” diyor Bing. “Bir mühendislik harikası, altı derecelik eğimin üzerine yapılmış.” Eski yolu bulmak için tepeden, Timberline Tatil Evi’nden yola başlayın diyor. Evden aşağı doğru inerken kayak teleferiğinin ilk tabelasını ve teleferiğin altından geçip sağa doğru uzanan yolu arayın.

8. İTFAİYE ARABASI YOLCULUĞU

Portland İtfaiye Merkezi yaklaşık üç saatte bir, bir yangın ihbarı alıp harekete geçer. Eğer beklerseniz, siz de peşlerine takılabilirsiniz. İtfaiye Merkezi yetkililerinden birinin söylediğine göre on sekiz yaşında olmalısınız, ve evet, itfaiye arabasına binebilirsiniz. Yapamayacağınız tek şey yangının içine dalmak. Çok fena olur. Planlarınızı yapmak için itfaiye istasyonlarından birinin şefiyle görüşün.

9. BU BİR KADIN DEĞİL

Pek çok kişi Gracie Hansen’in öldüğünü düşünüyor.

Hansen yıllar boyunca Portland’ın ibnesiydi. Hoyt Otel’deki Gümbür Gümbür Yirmiler Gösterievi’nin, Hollywood’un en seçkin dekor tasarımcıları tarafından yaratılan, doksanlı yıllardan kalma, antikalarla ve özel efektlerle dolu bir faux-gay* sarayının geniş gövdeli, yüksek sesle kahkaha atan ibnesi.

1961’den önce Gracie Hansen, Washington eyaletinin merkezindeki taşra hayatını bir kenara atıp Seattle’a taşınmayı hayal eden Morton’lu bir öğretmendi. Orada, 1962 Seattle Dünya Fuarı’nda burlesk bir gösteri sahnelemek istiyordu. “Elli bin dolara ihtiyacı vardı” diyor koreograf Roxy Leroy Neuhardt. (“Hikâyeye göre, Gracie bin doları olan kırk dokuz Çinli ve bir Yunanlı adam buldu. Sonunda Yunan yemekleri servis etmeye başladılar – her nedense,” diyor.)

Fuar kapandıktan sonra ayakta kalanlar sadece Uzay İğnesi ve Monorail oldu. Portland’daki eski Hoyt Oteli’ni yenilemekte olan Harvey Dick, Hansen’i güneye gelip burlesk gösterisini yeni mekâ-

* Gizli ibne. (y.h.n.)

nında sahnelemesi için işe aldı. Harvey'nin barı Barbar Sahili'nin elektriği yoktu, sadece gaz lambası vardı ve bar, erkekler tuvaletindeki pisuarlarıyla meşhur bir mekândı: Oyularak şekil verilmiş, resimlerle bezenmiş bir şelaleye işiyordunuz. "Kocaman, eski, pis bir garajı alıyorlar, işleri bittiğinde odanın yüz yılı devirmiş bir mekân olduğuna yemin edebilirsiniz" diyor Roxy.

Hoyt Otel, civarda yaşayan aktörlerden Walter Cole'un ilk kez elbise giydiği yerdı. Muziplik olsun diye. Giydiği elbise, Roxy'nin Hansen'in gardırobundan "ödünç" aldığı bir kıyafetti.

"Gracie gördü ve *çok* sinirlendi," diyor Walter. "Fakat beni tanımadığı için hiçbir şey söylemedi."

Walter ve Roxy karşı cinsin giysileri içinde gösteri yapan erkeklerin Portland için yeni bir şey olmadığını söylüyorlar. Her burlesk ve vodvil programında çoğunlukla gecenin yıldızı olan kadın kılığına girmiş bir komedyen yer alırdı. New York turnesinden geldiği günlerde meşhur komedyen Julian Eltinge Portland'ın sevgilisiydi, Heilig Tiyatrosu yıkıldığı zaman duvarlarında hâlâ onun kadın kılığında bir düzine fotoğrafı asılıydı. Güneybatı Birinci Cadde ve Yamhill Sokağı üzerindeki Harbor Kulübü 1900'lerin başından beri travesti şovlarına ev sahipliği ediyordu. Bu mekân Oregon'da Amerikan Donanması mensuplarına yasak bölge olarak ilan edilen tek bar oldu. 1930'larda travesti şovları, 1940'lı yıllarda Kulüp Rumba adını alacak olan 413 Güneybatı Onuncu Cadde'deki Music Hall'a taşındı. 1950'lerde ise "Mücevher Kutusu Revüsü" kadın kılığına giren Kansas'lı komedyenleriyle tüm ülkeyi dolaştı ve şimdilerde Finnegan Kedi Oyuncakları Mağazası'nın üst katında ofis olarak kullanılmakta olan Rossini'nin Clover Salonu'nda sahne aldılar. E

1960'larda Roxy Las Vegas'ta dansçılık ve koreograflık yapıyordu. Hansen ile karşılaştığında Hollywood'daydı, her ikisi de kendi şovları için kostüm alışverişine çıkmışlardı. Böylece Roxy, yeni Gümbür Gümbür Yirmiler şovunun sahnelenmesine yardım etmek için, sadece on altı haftalığına Portland'a geldi. Bir gece, Roxy, eski travesti barı Dahl ve Penne'de orada yaşayan Walter Cole adında aktör ve işadamıyla tanıştı. Walter Portland'ın ilk "beat"

kafesi “Café Espresso”nun sahibiydi. Ayrıca Güneybatı İkinci Cadde ile Clay Sokağı üzerinde bir caz kulübü olan Studio A da ona aitti. Güneybatı Montgomery Caddesi’ndeki Ateş Tiyatrosu’nda sahneye çıkıyordu. “Avukatlar ve doktorlar,” diyor Walter. “Bulabildiğim roller sadece bunlardı. Gerçi, en azından takım elbise giydiğimde kendi gardırobumu oluşturmak zorunda kalmıyordum.”

1950’lerin ilk yarısından itibaren, Portland’daki Imperial Rose Court* her Cadılar Bayramı’nda kendisine bir imparatoriçe seçti. Pulitzer ödüllü gazeteci Randy Schultz, 1974’te bu örgüt hakkında yazdığı bir gazete yazısıyla ulusal William Randolph Hearst ödülünü aldığında Oregon Üniversitesi’nde öğrenciydi. Fakat insanları kerizlemek gibi, genelevler, hayaletler ve kadın giysileri içinde gösteri yapan erkekler de Portland resmi tarihinin bir parçası değildir.

1972’de Walter Cole, Gracie Hansen’in elbisesini giyerek ve Darcelle adını kullanarak Portland’ın on beşinci imparatoriçesi oldu. Hem de bir önceki yıl şehir çapında oylama sistemine geçilmesini müteakiben ikinci imparatoriçe olarak. ✓

Ancak Walter Gracie’nin sadece elbisesini ödünç almadı. Bütün kişiliğini ödünç aldı. Hoyt Oteli iflas ettiğinde Walter kendi usulünce Hansen’e *dönüştü*. Şeker hastalığı önce bir bacağına, sonra hayatına mal olsa da Gracie Hansen esprileri, elbiseleri ve frapan kişiliğiyle XV. Darcelle formunda yaşamaya devam ediyor.

Eh, espriler Hansen’e ait gibi bir şeydi denebilir.

Walter, Hansen’in gösterisi esnasında tüylü, devasa bir yelpaze kullandığından bahsediyor. Ancak, yeni bir skeç çalışırken yapacağı esprileri içine yazabilsin diye kâğıt yelpaze kullanırdı. Gracie’nin ezberi pek ahım şahım değildi. Durur, yelpazeden bir espri okur ve seyirciye anlatırdı. “Yeni malzemeye ihtiyaç duyunca,” diyor Walter, “Las Vegas’a, Todi Fields’i seyretmeye gider ve gösterisini gizlice *teybe* kaydederdi.”

“Tüm gardırobu bana kaldı, bazı şeyleri hâlâ kullanıyorum” diyor Walter. “Mücevherlerini. Dikiş odasını... Hâlâ Hoyt Otel’den

* Orgeon’un (kamu yararına çalışan) en eski gay, lezbiyen, biseksüel sivil toplum örgütü. (y.h.n.)

kalma o kristal taşları, pulları, boncukları işliyorum.” Darcelle karakteri olarak mavi, pullu bir Gracie Hansen elbisesini giymiş olduğu çerçevesi fotoğrafını işaret ediyor.

Hâlâ üzerine oluyor mu diye sorarsanız...

“Evet...” diyor Walter.

Gece kulübü personeli gülüyor.

“Pekâlâ!” diyor. “Kenarlarına biraz tüy eklemişim, ne var bunda? Günah değil ya!”

1972’de Walter, Eski Kent’teki gece kulübünün kapılarını açtığında orijinal şovda Roxy de yer alıyordu. Mekânda step dansı yaptığı ilk geceydi, “Roxy’nin ilk *nonoş* step dansı şöyle bir şeydi,” diyor Walter ellerini bir kez çırparak. “Ertesi akşam kadın kılığında ayakta alkışlandı, çünkü o güne kadar hiç kimse step dans yapan bir travesti görmemişti.”

Walter ve Roxy hâlâ, resmi adı “Walter Cole Sunar: Bu Bir Kadın Değil – Bu XV. Darcelle ve Partneri” olan, şehrin son gerçek burlesk şovunu sürdürüyorlar. Kuzey Çıkmazı’nın kabareler ve müzikhollerden oluşan koyu geleneği içinde ön plana çıkan –hastalıkta ya da sağlıkta– gösterinin daima devam etmek zorunda olduğu bir mekândır bu. Şu anda bile, yetmiş bir yaşında olmasına rağmen Walter Cole hâlâ sahne ışıklarının ayarını yapıyor. Tuvaletleri temizliyor. Kendi kostümlerini dikeyyor. Çok yağmur yağıp bodrumu sular bastığında, yerleri silip kurulamak da onun işi.

Ama perde açıldığında, Gracie Hansen’in kostümlerini giyiyor, mücevherini takıyor, onun kahkahasıyla gülüyor. Onun esprilerini yapıyor. Eh... Aslında, Todi Field’ın esprilerini yapıyor.

“Beni ancak gömdüklerinde emekli olurum,” diyor Walter. “Umarım salon dopdoluyken ölürüm.”

“Ve biraz önce herkesi gülmekten kırdı geçirdi,” diyor Roxy.

“Ve biraz önce ayakta alkışlandım,” diyor Walter.

Darcelle’in Yeri 208 Kuzeybatı Üçüncü Cadde’de. Telefon: 503-222-5338.

10. KAPALI KAPILAR ARDINDA

Portland güzel, tarihi evlerle tıklım tıklım dolu bir yerdir; doğru

günde bir tanesinin kapısından içeri dalaabilirsiniz. Tarihi evlerin ve binaların sahipleri emlak vergisi indiriminden yararlanabilmek için, senede en az bir gün evlerinin kapısını halka açmak zorundadırlar. İstedığınız bir gün, Eyalet Tarihi Eserleri Koruma Ofisi'nin www.shpo.state.or.us adresindeki sayfasına girerek hangi evlerin halka açık olduğunu öğrenebilirsiniz.

11. BİR-AYLIĞINA-KEŞİŞ

İşte size *her şeyden* uzaklaşmak için bir yol. Otuz gün boyunca bir Trappist* keşiş olarak Guadaloupe'lu Anamız Trappist Manastırında yaşayın. Nöbet ibadeti için her sabah saat 04.15'te yatağınızdan kalkmış olacak, günlerinizi keşiş kardeşlerinizle çalışarak, kitap ciltleyerek, meyveli kek pişirerek ve tecrit edilmiş manastırı çevreleyen ormanın bakımını yaparak geçireceksiniz. İşin yolunu yordamını öğretmesi için size bir mürşit atanacak. Manastır Portland'ın güneybatısındaki küçük Lafayette kasabasında yer alıyor. Telefon: 503-852-0107. Ya da mektuplarınız için: Keşiş İnzivası. Trappist Manastırı, Lafayette, OR 97127.

12. TRICERATOP TEMİZLİĞİ ⁹

Altmış beş milyon yıl önce bebek triceratop'lardan** bir tanesi, günün birinde güney Wyoming'e dönüşecek olan yerdeki nehri geçmeye çalışıyordu. Eh, küçük velet başaramadı. Boğuldu. Şimdi kalm bir alçı tabakasının içinde koruma altına alınmış vaziyette, sizin gelmenizi ve üzerindeki binlerce yıllık sertleşmiş çamurun kazınmasına yardım etmenizi bekliyor. OMSI'nin önde gelen yeryüzü bilimleri eğitmeni Greg Dandis'e göre bu temizleme süreci önümüzdeki on beş-yirmi yılı alacak.

"Paleantoloji alçakgönüllülük ve sabırdan başka bir şey değildir," diyor Greg.

"Nasırlar da öyle," diye ekliyor gönüllü olarak çalışan Art Johnstone, bir yandan diş raspasıyla temizleme işine devam eder-

* Çok sıkı kuralları olan, konuşmayı bile yasaklayan Katolik manastırı rahibi. (y.h.n.)

** Bir çeşit dinazor. (y.h.n.)

ken. Oregon Bilim ve Endüstri Müzesi 1945 Güneydoğu Water Caddesi'nde.

13. TAHLİYE MAHKEMESİ

Sözlü hikâye anlatma geleneğinin öldüğünü düşünenler için burası mutlaka görülmesi gereken bir yer. Şehir merkezinde, Güneybatı Dördüncü Cadde ile Main Sokağı'nda bulunan Multnomah Adliyesi'ne gidin. Güneybatı Dördüncü Cadde'deki ana kapısından içeri girin. 120 numaralı odaya gidin. Tahliye Mahkemesi pazartesi cumaya kadar her sabah saat 09.00'da toplanır ve bütün kirli çamaşırlar bağıra çağıra ortalığa dökülür. Burası adliyenin profesyonel güreş yapılan yeridir.

14. BAKİRELİK BOZMA DANSI

The Rocky Horror Picture Show,* Clinton Caddesi Sineması'nda yirmi yıldan uzun bir süredir gece yarısı filmi olarak gösterilmektedir. Kuzeybatı Portland'daki Metropolitan Öğrenim Merkezi'nde öğrenci olan Rachel'a göre, o güne kadar hiçbir kostümlü, seyircili eğlenceye katılmamış olan herkes "bakire" olarak nitelendiriliyor ve geçit resmi yapmak üzere sahneye sürükleniyor. Kanunen on sekiz yaşında olanlar olmayanlardan ayrılıyor, ve... "Kızın birini sahneye çıkardılar ve çıplak soydular," diyor Rachel. "Daha sonra gazlı bezle sardılar, üzerine kırmızı yapışkan bir şeyler damlattılar ve ona kullanılmış tampon diye bağıldılar." Rachel buna "bakirelik bozma dansı" diyor. Bütün bunlardan sonra şova her sene üç kez gideceğinize dair yemin etmeniz gerekiyor.

The Rocky Horror Picture Show her cumartesi gecesini 2522 Güneydoğu Clinton Caddesi'ndeki Clinton Caddesi Sineması'nda gösteriliyor.

* Rocky Korku Film Şovu.

(1985'ten bir kartpostal)

Setteki üçüncü gecemizde kimse etlerimizin nerede olduğunu bulamıyor.

Set kostümcüleri ve aksesuarcuları bozuklar. Bu iş için özel kesim etler satın aldılar, sözlük kalınlığında biftekler. Tenis ayakkabısı büyüklüğünde pizolalar. Yakıcı ışıkların altında parlamasın diye etlere yüz pudrası sürmek için vakit harcadılar. Kamerada iyi görünsün diye.

Bu, Güneydoğu Union Caddesi'yle Morrison Sokağı'ndaki Corno'nun Süpermarketi'nde çekilmekte olan bir video klip. Grubun adı Cavalcade of Stars,* bazen de kısaca COS, ve şarkının adı "Butcher Boy."*** Bütün gece boyunca, market kapanışından açılışına kadar çekim ekibi sette. Gecelerce.

Gruptaki vokalist çocukların üstlerinde kasaplar gibi uzun beyaz önlükler var, ama morarmış ifadesi veren far sürülmüş kocaman gözleri ve mürdüm rengi ile kırmızı allık sürülerek belirginleştirilmiş elmacık kemikleriyle duruyorlar. Saçları tepelerinde kaskatı birer taça dönüşene dek köpükle didiklenmiş. Vokalist kızlar yakaları ve kolları yırtık, parlak sarı veya pembe renkli, büyük beden tişörtler giyiyor. Üstlerinde çizgili taytlar var, bir omuz hep gözüksün diye sweatshirtlerini çekiştiriyorlar. Parlak yeşil veya pembe röfleli saçları, turuncu ve mavi dantel şeritlerle bağlanmış. Gözleri siyah maskarayla çevrili derin çukurlara gömülmüş.

Çekim çekim ardına, çocuklar tezgâhın arkasında meşgul gözükmeye çabalayarak, biftekleri havaya atıp tutuyor, pis elleriyle etleri evirip çevirirken yerlere düşürüyorlar. Kızlar alışveriş arabalarıyla dans ediyorlar. R

Bölgedeki ünlü kişiler konuk oyuncu olarak yer alıyorlar. Bir sahnede rock müzik eleştirmeni John Wendeborn arka planda şampanya içiyor. "Billy Rancher and the Unreal Goods"**** grubunun solisti Billy Rancher incecik ve cool görünüyor, saçları tutamlar halinde donmuş, grubunun Portland'ın yeni *Quarterflash*'i olacağına kesin gözüyle bakılıyor.

* Yıldızlar Geçidi. (ç.n.)

** Kasap Oğlan. (ç.n.)

*** Billy Rancher ve Hayali Tanrılar. (ç.n.)

Bana gelince, bir gece arkadaşlarımla barları gezerken bir yabancı bana kartvizitini verdi ve deneme çekimine gelmemi istedi. Artık rolüm solist Rhonda Kennedy'e davetkâr bir bakış atıp onunla buzlukta sevişmek. Kuru buz sisi üzerimize hızla inerken, etrafı donmuş etlerle çevrili antika bir yatakta cırlılıp kavrıyoruz.

Buzluktaki mavi ve kırmızı ışıklar donmuş etleri eritiyor. Üzerimize domuz ve sığır kanları damlıyor. Saten çarşafların üzerine kanlar akıyor. Rhonda bana ilk kokainimi veriyor, alıp tuvalet kabinine götürdüğüm şişman bir zarf. Ne yapacağım konusunda en ufak bir fikrim bile olmadığı için, burnumu beyaz toza gömüp upuzun bir nefesle hepsini bir seferde içime çekiyorum. Yüzüm kızarıyor, beyaz tozla kirlenmiş bir şekilde, kayıp etimizin bir dilimi olabilirim. *U*

Ve Rhonda "O hepimiz içindi," diyor.

O ve ben, sarılıyor ve renkli ışıkların altında dönüyoruz, büyük ıslak yatağa yıkılıyor ve Rhonda'nın memeleri siyah dantel sabahlığının yakasından fırlıyor.

Ve yönetmen "Kes!" diye bağırıyor.

Çekimler arasında, ekip bir sonraki sahne için seti ve ışıkları kurarken, Billy Rancher ve vokalist kızlar kol kola girip, gecenin üçünde ya da dördünde Güneydoğu Union Caddesi'nden aşağıya, tüm yolu işgal ederek yürüyorlar. Bu çarpıcı glam rock çocukları yarım blok yürüyerek tüm gece açık Burns Biraderler kamyon durağına gidiyorlar. Karanfil sigaraları içip kahve ısmarlıyor ve yorgun uzun yol kaptanlarının gözlerini kamaştırıyorlar.

Bu işten hemen hemen hiçbirimiz para kazanmıyoruz. Hepimize video satışından gelecek kârdan belli bir yüzde sözü verdiler. MTV'de sık sık çalınması için dua ediyoruz.

Birkaç yıl içinde Billy Rancher kanserden ölmüş olacak. John Wendeborn kovulacak. Corno'nun Süpermarketi kapanacak. Union Caddesi'nin adı Martin Luther King Jr. olarak değiştirilecek. Hatta o yağlı, eski Burns Biraderler kamyon durağı bile yerini bir süpermarkete bırakacak.

Kısa süre sonra Dalai Lama, Rhonda Kennedy'nin suratına bir şamar gibi inecek ve o da Tibet'in özgürleşmesi için çalışmaya baş-

layacak. Beasty Boys ile birlikte Lollapalooza Tur'unda bir grup "iskelet dansçısı" Budist keşişe eşlik edecek. Soğuk hayvan kanıyla sıırıslıklam olmuş yataktaki gecemizden on beş yıl sonra, Rhonda bana dünyada hiçbir şeyin Budist rahiplerle bir tur otobüsü tuvaletini paylaşmak kadar iğrenç olamayacağını anlatıyor: Penislerine dokunma izinleri yok ve oturarak işemeyi de reddediyorlar.

Yine de, o gece gözlerimizdeki bütün o mavi göz farları ile, bunun bizi ünlü yapacağını düşünüyöruz. Genç ve son moda görüneceğiz – sonsuza kadar.

O gece bir saatten sonra, set dekoratörleri etin kaybolduğunu haber alıyorlar. Makyaj, parmak izi ve yer pisliği ile kaplı o ekstra kalın biftekler ve pirzoların hepsi hamburgere katılmış. Gündüz vardiyasında hepsi yanlışlıkla satılmış.

Yiyecekler: Dışarıda yemek

Pis etler hakkındaki bir önceki hikâyeyi okuduğunuza göre... he-
men akşam yemeği planlaması safhasına geçelim. Favori şefle-
rimden bazıları gizli yemek tariflerini feda etmeye razı oldular. Bi-
rini, ya da hepsini pişirin ve Portland'ın-en-iyileri'nden oluşan bir
yemek daveti verin. Eğer şehirde aşağıda belirtilen yerlerden birin-
de yemek yiyorsanız, benim de yan masada oturuyor olmam çok
büyük ihtimaldir.

THE ALIBI

Siyah ışığın altında Hawaii dansçısı heykelleri, örme palmiye yap-
rakları ve hindistancevizleriyle, bu mekân Portland'ın *Gilligan*
Adası'na cevabıdır. Portland'ın yegâne tropikal barı olan The Ali-

bi, 4024 Kuzey Eyaletlerarası Cadde'de. Telefon: 503-287-5335. Bar, yazın kötü tropikal müziğin çalındığı ve yirmi dört saat süren pagan voodoo düğünlerinin düzenlendiği geleneksel "Exotiki" festivaline ev sahipliği yapıyor. Kışın ise, Noel Tantanası'nda kareoke şarkı söyleyenlerin kudurma mekânıdır.

DELTA KAFE

Kafenin sahibi Anastasia Corya'ya göre bu börekler harika birer iştah açıcı. Filmleri arasında *Ampersand* ve *Lover or Liver* da bulunan yönetmen ve aşçı Ryan Rothermel'e göre ise, dip sosa iki adet doğranmış yeşil meksika biberi eklenebilir. Bu tarifler restoran ölçülerinde verilmiş, dolayısıyla ya bir parti düzenleyin ya da miktarları küçültmek için ölçüleri azaltın. Hatta daha da iyisi, Delta Kafe'ye gidin. 4607 Güneydoğu Woodstock Bulvarı'ndaki mönünün tamamında sizi hayal kırıklığına uğratacak tek bir yemek bile yok. Telefonu: 503-771-3101.

Börekler

- 12 fincan beyaz un
- 4 çay kaşığı kabartma tozu
- 2 çay kaşığı tuz
- 12 yumurta
- 5 fincan süt
- 340 gr eritilmiş tereyağı
- 4 fincan çiğ mısır tanesi
- 4 fincan börülce (bkz. aşağıdaki tarif)

Kuru malzemeleri karıştırın. Kalan malzemeleri de ekleyin ve iyice harmanlayın. Bir tavaya iki parmak bitkisel yağ koyup ısıtın ve börekleri altın rengi alana kadar kızartın.

Börek Sosu

- 2 kilo 250 gr (8 fincan) haşlanmış börülce
- 750 gr doğranmış acı yeşil biber
- 450 gr (4 fincan) rendelenmiş köy peyniri
- 225 gr eritilmiş tereyağı

Bütün malzemeleri birbirine karıştırın. Üçte birini bir blendere koyup macun kıvamına gelene kadar çırpın. Elde ettiğiniz macunu, geri kalan üçte iki malzemeye katın. Peynir iyice eriyip yumuşaya- na kadar benmari usulü .sıtın.

Börülceler

4.5 kg kuru börülce

1 demet doğranmış kereviz

2 adet doğranmış sarı soğan

4 adet dilimlenmiş havuç

4 yemek kaşığı tuz

2 yemek kaşığı karabiber

2 adet defne yaprağı

100 gr (1 fincan) soyulmuş diş sarmsak

Bütün malzemeleri bir tencereye koyup 45 dakika kadar veya yumuşayana dek kaynatın. Gerekirse su ekleyin.

FULLER'İN RESTORANI

Buyrun, oranın halkıyla birlikte kahvaltı edin ya da öğle yemeği yi- yin, ama Fuller'in fırından yeni çıkmış olağanüstü ekmeğinden bir tane almadan gitmeyin. Fuller'in Restoranı 136 Kuzeybatı Doku- zuncu Cadde'de. Telefon: 503-222-5608.

LE HAPPY

Mekânın sahibi John Brodie, aynı zamanda Pink Martini grubunun da menajeri; grup Amerika'da popüler, ancak Fransa'da bir kült kahraman. "Pink Martini ile Amerika ve Fransa'da turnedayken," diyor John, "her zaman güzel krep yapan bir yer bulurduk. Bu ne- denle ben de bir tane buraya açmaya karar verdim. Artık Fransızlar bizi ziyaret ettiğinde onları Portland, Oregon'da otantik bir krep dükkânına götürebiliyoruz." Nerede olursanız olun, mekânın www.lehappy.com adresindeki web sitesine bir göz atın. Le Happy 1011 Kuzeybatı On Altıncı Cadde'de. Telefon: 503-226-1258.

Le Happy'nin Yalancı Vejetaryen Krepleri

Krepler geleneksel olarak yarım daire şeklinde ikiye katlanmış olarak ya da daire şeklindeki hamur kenarlarından kıvrılıp mükemmel bir dörtgen şekli verilerek servis edilir. Evde hazırlayabilmeniz için, bu tarifi daha küçük miktarlara göre uyarladık.

8 krep – 4 kişi için

Esmer krep hamuru

3/4 fincan un

1/4 fincan esmer buğday unu

1 ^{1/3} fincan tam yağlı süt

2 adet yumurta

1/4 çay kaşığı tuz

Lezzet vermesi için biber

2 çay kaşığı eritilmiş tereyağı

Kızartmak için bitkisel yağ

Mantarlı Yahni¹

450 gr doğranmış mantar (6 fincan kadar)

2 yemek kaşığı tereyağ

1,5 çay kaşığı porcini tozu (bkz. not)

1,5 fincan sek sherry

Tuz ve lezzet vermesi için biber

1 fincan koyu krema

4 yemek kaşığı (bölünmüş) çiğ krema

2 fincan (bölünmüş) doğranmış taze ıspanak

120 gr bölünmüş keçi peyniri (1/2 fincan)

2 yemek kaşığı (bölünmüş) ve doğranmış taze maydanoz

1,5 çay kaşığı (bölünmüş) kıyılmış taze kekik

8 yemek kaşığı bölünmüş ve rendelenmiş gravyer ya da İsviçre peyniri

Krepleri yapmak için: Beyaz un ile esmer buğday ununu bir-birine katın. Sütü ve yumurtaları ekleyerek karıştırın. Suyu, tuzu, biberi ve eritilmiş tereyağını ekleyip pürüzsüz bir karışım elde ede-

ne kadar çırpın. Hamurun kıvamı koyu krema gibi olmalı.

20 cm. çapında yanmaz krep (ya da omlet) tavasını orta sıcaklığın biraz üzerinde ısıtıp, içine fırçayla bitkisel yağ sürün. Dörtte bir fincan hamuru tavaya döküp eşit kalınlıkta yayılması için tavada döndürün. Alt tarafı altın rengini alana kadar orta-sıcak derecede pişirin. Krebi çevirin ve diğer tarafını da kısa bir süre kızartın. Sıcak bir tabağa alın. Kalan hamurla aynı işlemi tekrarlayın. Servis yapana kadar pişen krepleri sıcak fırında muhafaza edin.

Mantar Yahnisi'ni yapmak için: Mantarlar yumuşayıp suyunu bırakana kadar orta-sıcak derecede soteleyin. Porcini tozunu ve sherry'i karıştırarak ekleyin ve sherry neredeyse tamamen buharlaşana kadar yüksek ısıda pişirin. Tuz ve karabiberini ekleyerek kremayı karıştırın. Krema koyulaşana ve sos kalınlaşana kadar yüksek ısıda pişirin. Tadına bakın ve gerekirse tekrar tuz ve karabiber ekleyin. Krepleri doldurma vakti gelene kadar sıcak bir yerde muhafaza edin.

Krepleri tamamlamak için:

Fırını 250 derecede ısıtın. Tabağa ılık bir krep koyun ve üzerine bir yemek kaşığı gravyer peyniri serpin. Peynirin üzerine 1/4 fincan kıyılmış ıspanak ve 1/8 fincan mantarlı yahni koyun. 1 yemek kaşığı keçi peynirini ufalayarak mantarların üzerine dökün, maydanoz ve kekik serpin. Krebi iç malzemesiyle birlikte rulo haline getirin ve uçları açılmayacak şekilde tersyüz edip tepsiye dizin. Kalan krepleri de doldurup rulo haline getirin ve tepsiye yerleştirin. Üzerini kapatarak krepler tamamen ısınana kadar 10-15 dakika pişirin. Üstlerine çiğ krema gezdirip sıcak sıcak servis edin.

Not: Kurutulmuş porcini mantarı özel yiyecek mağazalarında satılmaktadır. Porcini tozu yapmak için kurutulmuş mantarları bir baharat değirmeni veya blenderden geçirin. Çiğ krema iki ölçü koyu krema, bir ölçü kaymaktan yapılır (karıştırın, iyice koyulaşana kadar bir gece bekletin ve soğutun).

BATI AŞÇILIK ENSTİTÜSÜ

Portland'ın yaşlı pintileri bu küçük sırlarını öğrenmenizi istemezler. Enstitüdeki şeflerin ve garsonların sadece işleri ve maaşları değil, alacakları notlar ve gelecekleri de sizin memnuniyetinize bağlı. Yemek salonu fiyakalı ve samimi, bir garsona iki masadan fazlasının verilmemesi nedeniyle de servis son derece hızlı. Burada yağ sorun edilmez –gerçek tereyağı ve krema kullanılır– ve yemekler olağanüstü. Bütün bunlarla beraber, bedava park yerinin olması da öyle. Batı tepelerindeki ahalinin fast-food fiyatına şık bir yemek için buraya akın etmesine şaşmamak gerekir.

Yemek salonu 1316 Güneybatı On Üçüncü Cadde'de. Telefon: 503-294-9770. Öğlen yemekleri 11.30-13.00 arası servis ediliyor, beş kap \$9.95. Akşam yemeği 18.00-20.00 arası servis ediliyor, altı kap \$19.95. Perşembe açık büfe gecesi, en az otuz beş çeşit yiyecek servis ediliyor. *Çok önemli:* En az bir hafta önceden rezervasyon yaptırmanız tavsiye edilir.

WILD ABANDON

Bina eski Ginger'ın Seksi Saunaları zincirinin bir halkasıdır –1970'lerde Portland'da sıkça rastlanan “otuzbirci” masaj salonlarından. Artık el muamelesi bulamıyorsunuz, ama burada harika bir yemek yemek yiyebilir ya da hafta sonunda kahvaltıya gelebilirsiniz. Sahibi Michael Cox'la selamlaşın ve buraya sık sık gelen vejetaryen aktris Linda Blair'e bakın. Restoran 2411 Güneydoğu Belmont Sokağı'nda. Telefon: 503-232-4458.

Mönü değişiyor, ama ben daima aşağıdakiler var mı diye bakarım:

DEKAN BLAIR'İN LİMON/LAVANTA EKMEĞİ

1,5 fincan un

Yarım yemek kaşığı kabartma tozu

Yarım çay kaşığı tuz

100 gr soğuk tuzsuz tereyağı, küp şeklinde

1 yemek kaşığı lavanta çiçeği

1 limonun suyu

Yarım fincan kaymak
1 küçük yumurta
1 çay kaşığı vanilya özütü
Yarım fincan esmer şeker
Fırını 350 derecede ısıtın.

Orta boy bir kâseye soda ve un, kabartma tozu, şeker ve tuzu elekten geçirerek dökün. Küp şeklindeki tereyağını, lavantayı ve limon suyunu ekleyin. Ayrı bir kapta kaymak, vanilya ve yumurtayı birbirine katıp, bir çatalla çırpın. Kuru malzemelerin ortasına bir çukur açıp içine kaymak karışımını dökün. Yapışmayan bir spatula ile malzeme hafif nemli bir kıvam alana kadar harmanlayın. Hamuru yağlı bir kurabiye kâğıdına alıp, 23 cm çapında 2 cm kalınlığında bir simit haline getirin. Sekiz dilime bölüp üzerini esmer şekerle kaplayın. 25-30 dakika kadar pişirin.

(1986'dan bir kartpostal)

Bir yerlerde adamın biri şeytanlar ve iblisler hakkında bir şeyler haykırıyor. Başka bir hastane odasından, zencilerle ibnelerin nasıl da onu ele geçirmek için beklediğini haykırıp böğürüyor. Bağırдыğında sesi üçüncü katın her yerinden duyuluyor, "Uzak dur benden amcık!" Ve feryatları durmaksızın devam ediyor.

Burası Emanuel Hastanesi, Fremont Köprüsü'nün doğu ucundaki büyük tıp merkezi. Burada düşkünlerevinde gönüllü olduğum için bulunuyorum. İşim insanları bir yerlere götürmek, çoğunlukla da ölmekte olan insanların yakınlarını. Genellikle anneleri arabayla motellerinden hastaneye götürüyorum. Oğulları ya da kızları öldükten sonra, eve dönüş uçuşu için havaalanına da götürebilirim.

Bugün, bir adamın AIDS'ten ölmesini bekliyoruz. O ölürken annesi yatağının kenarına oturmuş, oğlunun elini tutmuş arka arka-

ya “Daha Dün Annemizin” şarkısını söylüyor. Küçük bir oğlan çocuğuyken en sevdiği şarkıymış, öyle diyor annesi. Adam artık ince örgü bir battaniyenin altında bir tarafa dertop olmuş kemik ve vücut kılından ibaret. Bir pompa, her birkaç saniyede bir vücuduna morfin enjekte ediyor. Sarı ve kuru yüzünde boş bir bakış demek oluyor ki bu bizim hastaneye son seferimiz.

Anne Minnesotalı, sanırım. Belki de Montana’dan. Tecrübelerime göre kimse filmlerdeki gibi ölmüyor. Ne kadar hasta görünürlerse görünsünler, sizin gitmenizi bekliyorlar. Gece yarısı dolaylarında, annesini nihayet Doğu Burnside Caddesi’ndeki moteline geri götürdüğümde, oğlu çok geçmeden yapayalnızken ölecek.

Şimdilik anne “Daha Dün Annemizin” şarkısı anlamını yitirene dek arka arkaya söylüyor. Ta ki sözcükler bir duaya dönüşene dek. Bir kuş ötüşüne. Anlamı olmadan, sadece sesler. Saatile bakıyorum.

O anda bağırtı tekrar başlıyor. Hispanikler, zenciler, ibneler ve amcıklarla ilgili atıp tutmalar. Bu bir erkeğin sesi, güçlü ve boğuk, yakındaki odalardan birinden bağırtıyor.

Odaya durumu açıklamak için bir hemşire geliyor. Bağırان adam aşırı miktarda uyuşturucu almış, hastanedekilerin adamın ne tür uyuşturucu aldığı hakkında en ufak bir fikirleri olmadığı için, onu tam anlamıyla sakinleştiremiyorlar. Hemşire adamın koridorun sonunda bir yatağa bağlı olduğunu söylüyor, ancak yorgunluktan bitap düşene kadar hepimiz bağırtılarını sineye çekmek zorundayız.

Adam hâlâ Uzakdoğulular ve Yahudiler hakkında haykırıp duruyor. 7

Her bağırtıda ölmekte olan oğul hafifçe kasılıyor, ürküyor ve annesi şarkıyı kesiyor. Bir süre sonra, mekanik bir şekilde yapılan birkaç morfin enjeksiyonunun ardından, adam hâlâ iblisler ve şeytanlar hakkında bağırtıp dururken anne el çantasını alıyor. Ayaklanıyor.

Kapıya doğru gidiyor, ben de onu takip ediyorum.

Vazgeçti, otele dönüyor diye düşünüyorum. Havaalanına. Minnesota’ya.

Biz hastane koridorunda ilerleyip adamın kapısına varana kadar

bağırış çağırış daha da yükseliyor ve yaklaşıyor. Kapı yarı açık, içerdeki hasta yatağının etrafına bir perde çekilmiş. Anne odaya giriyor. Perdenin aralığından geçiyor. 9

Adam bağıırıyor, ona amcık diyor. Defolup gitmesini söylüyor.

Bakmak için giriyorum, adam yatakta çıplak bir halde yatıyor, elleri ve ayakları deri kayışlarla krom karyola demirlerine bağlanmış. İriyarı, tüm döşeği kaplıyor, deri kayışlardan kurtulmak için vücudundaki bütün kaslar yerlerinden fırlayana kadar çırpınıyor. Kanla ve damarlarla devleşmiş, üzerleri parlak mavi-kırmızı yılanlar ve kadın dövmeleleriyle dolu kaslar. Yüzü kıpkırmızı kesiliyor ve avazı çıktığı kadar “amma koduğumun” hemşiresini çağırıyor. Hemmen “amına koduğumun” odasına gelmesini söylüyor. Elleri ve ayak bilekleri yatağa yapışık bir şekilde bağlanmış, kıvranıyor ve mücadele ediyor. Tıpkı bir balığın sıcak kum üzerinde bükülüp sıçraması gibi. Her iki kolun iç tarafı serum iğneleriyle delik deşik edilmiş. Cildi eski enjeksiyonlardan kabuk kabuk olmuş.

Anne yatağın kenarına çantasını yerleştiriyor. “Ne hoş dövmeler bunlar böyle,” diyor.

Gayet iyi hatırlıyorum, zira söylediği tek şey buydu. Sonra çantasından eski, buruş buruş bir mendil çıkartıyor.

Birine çıplak bir adamın penisini ve taşaklarını es geçerek bir şey anlatmanız mümkün değil. Adamın kurtulmak için mücadele etmeyen tek yeri burasıydı. Ve de dövmeleyle kaplı olmayan. Cinsel organları kırmızı, kara kasık tüylerinden oluşmuş bir yuvanın içine yığılmış.

Olayın geçtiği tarihte, on dört yaşından beri hastanelerde gönüllü olarak çalışmaktaydım. Büyüdüğüm yerde, Katolik Kilisesi’ne kabul edilebilmek için birkaç yüz saatlik gönüllü hizmet yapmak gerekiyordu. Bunun yapılabileceği tek yer de Lourdes’li Meryem Hastanesi’ydi. On dört yaşındaydım ve doğumhaneleri temizliyordum. Lastik eldiven giymeden plasentaları çöpe atıyordum. Paslanmaz çelik tepsilerdeki pıhtılaşmış kanları yıkıyordum ve yaptığım işe bayılıyordum. Diğer işim ise hastanedeki eczanenin tozunu almaktı. Birkaç yıl sonrası olsaydı, bu benim hayallerimin işi olabilirdi –ağrı kesicilerden oluşmuş bir açık büfeyle ben baş başa– an-

cak şimdilik, durum sıkıcıdan da öteydi.

Ben ise görebileceğim her şeyi gördüm sanıyordum.

Burada ve şu anda, anne çantasındaki mendili adamın pörsümüş penisini kaldırmak için kullanıyor. Boyu kemiksiz bir başparmak kadar. Tutup yukarı kaldırıyor ve pat diye bırakıyor. Adamın taşakları kıllı baldırları arasına sıkışmış. Kadından kaçmak için kıvranıyor, fakat kaçamıyor.

Her ikimiz de kapalı perdenin içinde dikilip duruken, onu durduracak bir şey yapmıyorum. Benim işim onu istediği yere götürmek. Ve beklemek. Tekrar saatime bakıyorum.

Adamın suratı kıpkırmızı ve koduğumun şeytanları hakkında haykırıp duruyor. İblisler ona dokunuyorlar. Bağırarak yardım istiyor.

Annenin eli mendili çantaya geri koyuyor. Çıkardığında ise el küçük bir çengelli iğne tutuyor.

Adam çılgık çılgığa bağınıyor. "Hassiktir. Amcık. Zenci. İbne," diye feryat ediyor.

Arka arkaya, ta ki kelimeler anlamını yitirene dek. Sözcükler bir duaya dönüşene dek. Bir kuş ötüşüne. Anlamı olmadan, sadece sesler. Saatime bakıyorum.

Ve anne çengelli iğnenin ağzını açıyor.

Odanın kapısı yarı kapalı. Hastanın oda kapısını tamamen kapalı tutmamak bir hastane kuralı. Üçüncü kattaki herkes adamın sesini duyabiliyor, ama kimse dinlemiyor.

Anne iğneyi adamın kalçasına doğru yaklaştırıyor.

İğneyi batırıyor ve adam böğürüyor. Çılgılları hıçkırıklara dönüşene kadar ciyaklıyor. Anne iğneyi tekrar batırıyor, adam hıçkırıyor ve dırması için ona yalvarıyor. Sesi kesilene kadar hıçkırıyor.

Bu süre zarfında ben yatağın kenarında dikiliyorum. Nefesimi tutarak eğiliyorum. O anda henüz bilmiyoruz ama, diğer odada annenin oğlu çoktan öldü.

^R
Tekinsiz yerler:
Ölülerle dirsek teması

Hortlak hikâyelerinden soğuk noktalara varıncaya kadar, Portland'da ölümler yaşayanlar arasında dolaşmaya devam ediyor gibi görünüyor. İşte size eski dostları arayabileceğiniz on altı yerel fırsat.

1. KUZEYBATI PARANORMAL OLAYLAR DEDEKTİFLİK BÜROSU
Bob ve Renee Chamberlain çifti ısırıldı, suratlarına tükürüldü, yaralandılar ve akıllarını oynatıyorlardı – hepsi de hortlakların marifeti.

Kuzeybatı Paranormal Olaylar Dedektiflik Bürosu'nun kurucuları olarak, Portland civarındaki ruhların ve mezarlıkların video filmlerini çekip seslerini kaydederken, onları, belgelendirmek ve

korumak Bob ile Renee'nin işlerinin sadece bir parçası.

“On yıl önce,” diyor Bob, “paranormal olaylardan hiç şüphelenmezdik – *asla*.” O günlerde yeni bir ev yaptırmışlardı ve Renee'nin kanserden ölmekte olan annesine bakıyorlardı. Ancak o öldükten sonra, hâlâ evin içinde öksürdüğünü duyabiliyorlardı. Ölü kadının mutfakta tavaları istiflediğini duyabiliyorlardı. Sigarasının kokusunu alabiliyorlardı. Işıklar yanıp sönmeye başlamıştı. Pitbull cinsi köpekleri Titan, oturup kadının duvarda asılı resmine gözlerini di-
kip bakardı.

“Bizler akli yerinde insanlarız,” diyor Renee. “Ama ilk başlarda öyle olmadığımı düşündüm. Sadece annemin yasını tutuyorum sandım.”

Tuvalet kâğıdının ruloşu açılır ve döşemenin üzerine yığılırdı. Tuvalet kilidi çarpılarak kapanır ve sifon çekilirdi. Küçük bir sallanan at heykeli oturma odasında yer değiştirip dururdu. İki çocukları bütün bu olanları duydular, ancak ailede hiç kimse birbirine bundan bahsetmedi, ta ki Renee kasabayı kitap tanıtım gezisi kapsamında ziyaret etmekte olan ve paranormal olaylar hakkında uzmanlaşmış iki yazarla tanışmaya dek.

Artık “kısmi görünme” ile “tam görünme” arasındaki farkı biliyorlar. Portland, Saint Helens ve Oregon şehrinde dernekleri bulunan bir grup hayalet avcısını bir araya getirdiler. Akşamlarını Klondike’da, Bob’un uçan “ruh küreleri”nden oluşan bir seli videoya çektiği Saint Helens şehir merkezindeki perili otel-restoranda geçiriyorlar. Bu küreler, koridorlarda ve kameranın etrafında “ışık saçan bir balık sürüsü” misali süzülen ve yön değiştiren parlayan ışık topları. Son seyahatlerinden birinde Fox televizyon kanalından bir film ekibini, 1920’lerdeki bir heyelan esnasında bütün bir kasabanın haritadan silindiği Washington Wellington’daki bir yere götürdüler. Orada, ruh küreleri çıplak gözle görülebiliyor ve bir kadın sesi gündüz gözüyle size sesleniyor.

“Oradan zırvalayan salaklar halinde çıktılar,” diyor Bob. “O kadar şaşkındılar.”

Bob köşeli çenesiyle yakışıklı ve iri bir erkek. Renee tepede toplanmış sarı saçlarıyla güzel bir kadın. Bu civarda, Portland Batı

Tepeleri'ndeki Pittock Köşkü'ne ruhların musallat olduğuna dair kanıt buldular. Oregon şehrindeki John McLoughlin Evi'ne. Ve şehir merkezindeki tünel sistemine. Bob'a göre, Oak Eğlence Parkı'nın girişine yakın bulunan Sellwood'daki Küçük Kilise'de "düzenli olarak her akşam kilisenin içine akan bir ışık küresi seli" mevcuttu. Bob ve Renee, Portland bölgesine özgü bir şeyin büyük ihtimalle de toprağın, burada ruhların kendilerini daha kolay göstermelerini sağladığını söylüyor.

Chamberlain'ler ile bir toplantı için buluşmadan, ya da Kuzeybatı Paranormal Olaylar Dedektiflik Bürosu ile bir geziye çıkmadan önce bilmeniz gereken bazı şeyler şunlar:

"Ruhlar burada daima bir nedenden ötürü bulunur," diyor Bob. "Yarım kalmış bir işleri vardır. Ya da ölü olduklarının farkında değildirler. Veya muziptirler."

Ekliyor: "O ruhlar sizden beslenirler. Kızgın bir kişiyseniz, karşılaşacağınız şey budur. Eğer mutlu-mesut biriyseniz, karşılaşacağınız şey budur."

Ne kadar açık fikirli ve duygusal açıdan hassassanız, o kadar çok deneyim yaşayacaksınız. Ruhsal olaylar genellikle dolunay ya da yeni ay esnasında, veya bir elektrik fırtınasından iki-üç gün önce meydana gelir.

Organizasyona üyelik ücreti aylık 2.5 dolar, ve Chamberlain'ler "hayalet avcısı" teriminden nefret ediyorlar. İrtibata geçmek için www.nortwestparanormal.freehomepage.com adresine bakınız.

"Şüphecilerden daha fazla sayıda inanan kişiyle karşılaşırız," diyor Bob. "Ancak en zeki kişiler bile açıklayamadıkları şeyler görüyorlar."

Grup aynı zamanda tarihi mezarlıkların da yerlerini saptıyor, bakımını yapıyor ve Cadılar Bayramı'nda tahrip edilmelerini önlemek için buralarda nöbet tutuyor.

Renee'nin annesi ölmeden önce Bob ölümüne kafayı öyle bir takmıştı ki, uyku uyuyamıyordu. Artık tüm ailenin korkusu geçmiş durumda. "Oralarda bir yerde, sadece ölüp gömüldüğünüz yerde kalmaktan başka bir şey var," diyor. "Kulağa marazi gelebilir ama ben gerçekten diğer tarafta göreceklerinizi dört gözle bekliyorum."

Chamberlain'ler birkaç kez taşındılar ancak Renee'nin annesi hâlâ onlarla birlikte. "İnsanlar ruhsal varlıkların tek bir mekânla sınırlı olduğunu düşünüyorlar" diyor Renee. "Ama yanılıyorlar."

Artık ne zaman sallanan at heykeli yer değiştirse, Renee onu eski yerine koyuyor ve "Anne, sallanan at heykelinin *tam olarak burada* durmasını seviyorum. Şimdi lütfen onu bir daha yerinden oynatma!" diyor.

2. PORTLAND YERALTI MEZARLIĞI

Anıt Bybee Sokağı üzerinde yükselen bir apartman binasına benziyor, Bybee'nin kıvrılıp Güneydoğu On Üçüncü Cadde ile birleştiği yerden hemen önce. Viktorya, Art Deco ve İspanyol tarzlarında inşa edilmiş yükselen ve yayılan bu kanatlar birleşimi, 58.000'den fazla sakini barındırıyor ve bir 120.000 kişi için daha yer var. Şehrin içinde 3.5 dönümlük bir şehir. Ölüler kenti.

1901'den itibaren Portland Anıtı büyüye büyüye, halı kaplı ürpertici bir mermer, beton, bronz ve pirinç labirentine dönüştü. Burada Tiffany vitraylı cam pencereler, Carrara mermerinden heykellerle ve çeşmelerle karşılaşacaksınız. Pofuduk kanepeler ve sandalyelerden oluşan küçük oturma gruplarıyla. Aşağıya ve yukarıya doğru kıvrıla kıvrıla uzanan merdivenlerle. Sonsuzluğa uzanmış-çasına dehlizler oluşturan birbirlerine bağlanmış uzun yeraltı mezar odalarıyla.

On dakika içinde kafanız karışacak ve kaybolacaksınız. On beş dakika sonra paniğe kapılacaksınız. Ancak dışarı çıkış yolunu ararken Humphrey Bogart'ın ilk karısı Mayo Methot'un mezar odasına bakın. 1951'deki ölümünden sonra, on yıllar boyunca buraya her hafta birkaç düzine gül geldi. Ayrıca, katakompun en büyük mezar odası olan Rae Odası'nı da arayın. Vitraylı camlarla kaplı odada kaideleri üzerinde duran iki adet lahit bulunmakta ve yılda sadece bir gün ziyarete açılmaktadır. Hikâye o ki, George Rae kendisinden yirmi üç yaş küçük olan hizmetçisi Elizabeth ile evlenmişti ve belli ki Anma Günü hariç ailesinden hiç kimse ziyarete gelmeyecekti.

Ve evet, bu mozole ikinci romanım olan *Gösteri Peygamberi*'ne ana tema olarak seçtiğim yer. Hatta kitabın bir bölümünü de bura-

da kaleme aldım, ama hava dondurucu ve parmaklarınız çabucak kaskatı kesiliyor. Portland Kakofoni Derneği (portland.cacophony.org) ara sıra labirent için keşif gezileri organize ediyor. Yağmurlu bir günde yürüyüş yapmak ve Portland'ın önde gelen ailelerinin tarihçelerinin izini sürmek için iyi bir yerdir. Ya da belki etrafınız ölümlerle sarılı, Oakes Bottom'un kara bataklığına, eğlence parkının dönüp duran renkli ışıkları tarafına bakan büyük bir pencere kenarında oturup korkutucu bir kitap okumak için.

Portland Anıtı Güneydoğu On Dördüncü Cadde ve Bybee Sokağı'nın kesiştiği yerde. Ziyaret saatleri için 503-236-4141'i arayın.

3. GLEALL DAĞI ŞATOSU

1892 yılında ilk yerleşenlerden Charles H. Pigott, "içinde birbirinin aynısı iki oda bulunmayan, köşeleri ve düz çizgileri olmayan" bir şato yaptırmaya koyuldu. İsimlendirmek için de çocuklarının adlarının ilk iki harfini birleştirdi: Gladys, Earl ve Lloyd. Sandy Bulvarı'ndaki kendisine ait tuğla fabrikasında üretilen tuğlaları kullanarak, şatosunu Portland Eyalet Üniversitesi'nin güneyindeki tepenin üzerinde 2591 Güneybatı Buckingham Caddesi'nde inşa etti. Bir yıl sonra, 1893'te, Pigott servetini yitirdi ve rüyalarının evini satmak zorunda kaldı.e

O günden bu yana geçen yüz yıldan fazla süre boyunca şatonun en az o kadar sakini oldu. 1960'larda bir fantezi mekânı olarak kiralanıyordu ve Portland'ın yerlilerinin dediğine göre, Grateful Dead grubu burada Piggott'un şatosuna "Ölü Şato" adı verilecek kadar uzun bir süre kalmıştı. İnsanlar ayrıca Piggott'un hayaletinin şu anda beyaza boyanmış ve kulesine sauna monte edilmiş olan taretli, tuğla şatodan hiç ayrılmadığını belirtiyorlar.

Bir açıklama da, Piggott tarafından evin her yerine kurulmuş olan teneke borulardan oluşan dahili telefon sistemi. Sözde, sistem şehir merkezinin sesini çekiyor, yükseltiyor ve evin her yanına taşıyor. Dahili telefon 1920'lerde söküldü ancak evdeki garip gürültü ve seslerle ilgili şikâyetler devam ediyor.

4. HOODOO ANTİKACISI

Hiç kimse, gece geç vakitlerde dükkânının içinde bir kadının gizlice dolaştığını söylendiğinde dükkân sahibi Mike Eadie kadar şaşır-mamıştı. Dükkân kapanıp kilitlendiğinde, alarmlar çalıştırılıp Mike karısıyla birlikte eve gittiğinde, büyük pencerelerden içeri baktığı-nızda uzun elbiseli ve boneli bir kadının dükkânın arkasına yakın bir yerde durduğunu görebiliyorsunuz.

Yıllar önce, Eadie'nin kayınvalidesi Ellen Wellborn'un yakın-lardaki Erikson Salonu binasında bir sanat atölyesi vardı. Mekân geçmişte büyük bir kumarhane, birahane ve randevuevi kompleksi olup, dünyanın en uzun barına sahip olmasıyla övünürdü. Bir za-manlar bir fahişenin evi olan stüdyoda, Ellen duvardaki tahta kap-lamaların arasına sıkıştırılmış çok hoş bir karakalem portre buldu. Resim oval, on beşe on santim büyüklüğünde, 1860'ların tipik ko-yu renkli elbiseleri içinde boneli genç bir kadını gösteriyor.

Ellen portreyi Mike'a verdi, o da küçük resmi ön kapının hemen iç tarafında dışarıdan bakıldığında görünmeyeceği bir yere astı. Hatta içerdeyken bile nereye bakacağınızı bilmiyorsanız fark et-mezsiniz.

O günden beri her gece yürüyüş turları dükkânın önünden geçi-yor ve içeride birisini görüyorlar. Dükkânın gerisindeki gölgelerin içinde duran uzun elbiseli ve boneli kadının bir hayal olmadığı ko-nusunda ısrar ediyorlar. Ama yine de hareket detektörlerine bir şey takılmıyor. Ve hiçbir şey çalınmıyor.

Hoodoo Antikacısı 122 Kuzeybatı Couch Sokağı'nda. ~

5. BAĞDAT TİYATROSU

3702 Güneydoğu Hawthorne Bulvarı'ndaki Bağdat Tiyatrosu'nda çalışanların bile kesinlikle girmedikleri bazı bölümler var.

1927'de Universal Stüdyoları tarafından sinema sarayı olarak inşa edilen mekân, 1940'lara kadar canlı vodvil şovlarına ev sahipliği yaptı. Bugün ise bir pub ve sinema birleşimi. Devasa sinema perdesinin ardında 1970'lerden beri kapalı duran ve günün birinde bir daire ve teras bara dönüşebilecek ayrı bir tiyatro bulunuyor. An-cak şu anda, yıllar önce Noel arifesinde kendini sinema perdesinin

arkasında asan bir makinistin hayaleti tarafından işgal edildiği farz ediliyor. Hikâye on yıllar öncesine dayanıyor. Sinemanın huysuz elektrik sistemi ne zaman sorun çıkartsa, suçu hep intihar olayına atıyorlar.

Sinema müdürü Jason McEllrath'a göre birileri perdenin arkasına bir kalp-akciğer makinesinin maketini asmış. Yıllar önce asılmış, tozlu ve ürpertici şey hâlâ orada sallanıp duruyor, farkında olmayanları korkutmak için hazır bekliyor.

Sinema bodrumları ise ayrı bir âlem. Güneydoğu Hawthorne tarafındaki ön bodrum gayet sıradan. Ama, sahnenin ve kulisin altına denk gelen arka bodrumlar... "Tek kelimeyle korkunç," diyor Jason. "Işık yok ve içerisi ürpertici ıvır zıvırla dolu. Hiçbir yere açılmayan kapılar. Oraya kesinlikle inmiyoruz."

Bunun yanı sıra ışıklar açıklanamayan bir şekilde titreşip duruyor, çalışanlar havalandırma bulunmayan odalarda soğuk noktalar ve ürpertici esintiler olduğunu söylüyorlar.

6. KUZEY PORTLAND KÜTÜPHANESİ

Birkaç yıl önce, 512 Kuzey Killingsworth Sokağı'ndaki bu eski Carnegie kütüphanesi yenilendi ve her yanına güvenlik kameraları yerleştirildi. Her birkaç saniyede bir, ön büroda bulunan video monitörüne değişik kameralardan görüntüler geliyor. Tadilattan hemen sonra, monitörü izleyen kütüphane çalışanları ikinci kattaki devasa toplantı salonunda tek başına oturan yaşlı bir adam gördüler. Görüntü sistem bir sonraki kameraya geçene kadar sadece birkaç saniye beliriyor, ama bu personelin paniğe kapılmasına yetecek kadar uzun bir süre. Hâlâ davetsiz misafiri bulmak için merdivenlere her hücum ettiklerinde toplantı odasını kilitli ve boş buluyorlar.

Sözde, odayı kilitli tutmak için gösterilen özene rağmen kamera yaşlı adamı ara sıra da olsa hâlâ gösteriyor.

7. KATEDRAL PARKI

Bu park adını Saint John Köprüsü'nü üstten taşıyan yüksek gotik kemerlerden alıyor. Kemerler bir tür katedral havası yaratarak tüm parkın içinden geçiyor. Burası geniş çimenlikleri ve oyun alanları

olan bir park, ama kısa süre önce dikenli çalılıkların, serseri kamplarının, depoların ve eski rıhtımların olduğu metruk bir araziydi.

Yirminci yüzyılda buralı çocukların büyük bir kısmı yaz tatillerinde çilek, ahududu ve böğürtlen toplayarak harçlıklarını çıkardılar. Bu çocuklar sabah erken vakitte sokağın köşesinden “Böğürtlen Otobüsü”nün onları almasını beklerdi. Otobüsler onları işe götürür ve evlerine getirirdi.

1930’larda Kuzey Portland’da Böğürtlen Otobüsü’nü bekleyen bir kız çocuğu kaçırıldı. Yerel efsaneye göre, Saint John Köprüsü’nün kuzey ucu altındaki çalılıklara götürülerek işkence gördü ve öldürüldü. Şimdi, Katedral Parkı güzel bir bahçe olmasına ve yazın bir caz festivaline ev sahipliği yapmasına rağmen, yakınlarda oturanlar ılık yaz gecelerinde o kızın çığlıklar attığını hâlâ duyabildiklerini söylüyorlar.

8. SAUVIE ADASIS

Bir zamanlar adı Wappato Adası olan, Columbia Nehri, Wilamette Nehri ve Multnomah Kanalı arasında kalan bu ada, elli bin kişilik Multnomah köyüne ev sahipliği yapıyordu. Portland kurulmadan önce ilk kâşifler tarafından getirilen çiçek hastalığı, adayı çürümekte olan kulübeler ve yara bere içinde kurtulanlarla terk edilmiş bir enkaza çevirmişti.

Bugün ise, Columbia Nehri kumsallarına dağılmış ok başlarını bulmak hâlâ mümkün. Ayrıca, sabah erkenden koşuya çıkanlar ve akşam geç saatte yürüyüş yapanlar çıplak bir Multnomah genciyle neredeyse aynı şekillerde karşılaştıklarını belirtiyorlar. Kum ve nehir dışında hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi görünen ergenlik çağındaki oğlan, suyun kenarında yürüyor.

Daha yakın zamanlarda, “mayo giymenin isteğe tabi” olduğu Collins Plajı’na o kadar çok yakılmış nudist serpiştirildi ki, su çizgisinin üzerinde kalan seviyelerin çoğu öğütülmüş kemiklerin gevrek tanecikleriyle kaplandı.

9. HEATHMAN OTELİ’NİN HAYALETLİ FOTOĞRAFI

İlk bakışta fotoğraf sıradan görünüyor. 1001 Güneybatı Broad-

way'deki Heathman Otel'i'nin ahşap panelli Çay Salonu'nu gösteriyor. Burada Andy Warhol tarafından yapılmış tablolar bulunuyor. Çekoslovakya'daki Amerikan elçiliğinden gelme bir kristal avize. Büyük, gürül gürül yanan bir şömine. Çiçekler, bitkiler, sandalyeler ve kanepeler. Sting, Wynton Marsalis ve Art Guthrie'nin otelde kaldıkları zamanlarda oturup saatlerce çaldıkları büyük kuyruklu bir piyano var.

Fotoğraftaki tarih 21 Eylül 2001, ve otelin eski sahiplerinin yeni sahiplerine anahtar teslim törenini gösteriyor. Şöminenin yanında, insanların oluşturduğu çemberin hemen dışında, yumuşak, ışıldayan bir figür sandalyenin kenarında duruyor. İlk bakışta fark edeceğiniz gibi bir şey değil, ama orada.

“Bu resmi adamın biri çekti,” diyor otelin genel müdürü Jeff Jobe, “ve hayalet oradaydı. Mantıklı bir açıklama getirmeye çalıştık ama getiremedik. Fotoğraftaki o lambaların içinde sadece otuz wattlık ampüller var.”

Charles Barkley burada kaldığında “Billy Crystal” adını kullanıyor. Billy Crystal kaldığında “Charles Barkley” adını kullanıyor. Taşlama yazarı David Sedaris'e göre Heathman Otel'i ikinci bir ev, New York dışında Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamayı isteyeceği tek yer. Jeff, “Otelin geçmişinde bir noktada, burası yazarların kalacağı tek yer haline dönüştü. Sadece kulaktan kulağa sayesinde,” diyor. Gerçekten de o kadar çok ünlü yazar burada kalıyor ki, otelin kütüphanesinde üç bin kadar kitabın imzalı ilk baskısı bulunuyor.

Neden bazı misafirlerin sürekli gelmeye devam ettiğini, bazılarının da hiç ayrılmadığını anlamak kolay.

Otelin işletme müdürü Larry Adams size temizlikçilerin 803 ve 703'ü temizleme konusunda biraz hassas olduklarını söyleyebilir. Bir konuk şikâyet edecekse, odasının 803 numarada ya da onun tam altındakilerden birinde olması büyük ihtimaldir. İnsanlar 803 ya da 703'e döndüklerinde şişelerdeki suyun yarısının içilmiş olduğunu görüyorlar. Masaların oynatıldığını. Yatakların bozulduğunu. Havluların kullanıldığını. Fincanların ve bardakların ters çevrildiğini. Televizyonun açıldığını ya da sandalyelerden birinin yer de-

ğıştirdiğini. Elbette, şikâyet ediyorlar.

Ancak Larry ya da Jeff anahtar kart sistemini kontrol ettiğinde, konuğun odadan son çıkışından beri içeri hiç kimsenin girmediği görülüyor. “Sistemi atlatmak mümkün değil. İçeri girebilmenin yolu yok,” diyor Jeff. ✓

Eylül 1999’da *Questions From Earth, Answers From Heaven** kitabının yazarı medyum Char 703 numarada kaldı. Bir başka medyum, Echo Bodiene, hayaletle diyalog kurmak için odada bir hafta geçirdi. Her iki kadın da, bunun 803 numaralı odadan aşağı atlayarak intihar eden bir adamın ruhu olduğu ve şimdi aşağıya düşerken gördüğü her odaya musallat olduğu konusunda hemfikir oldular.

Larry adamın bir şekilde yaralı ya da deforme olduğunu belirtiyor. “İnsanlar onun görünüşüyle alay ediyorlardı ve artık bundan bıkmıştı” diyor ve intihar olayının otelin 1927’deki açılışından kısa süre sonra gerçekleştiğini ekliyor.

1975’te ise Harris isiminde kör bir konuk kendini 303 numaralı odada öldürdü. Cesedi şu anda emekliye ayrılmış olan kat görevlisi Fidel Semper tarafından bulundu. Ayrıca, otel çalışanları ve konuklar koridorlarda soğuk noktalardan, içlerinden bir esinti gibi geçip giden siluetlerle karşılaştıklarından ve büyük merdivenden hiç kimse yokken gelen ayak seslerinden şikâyet ediyorlar.

Artık ne zaman bir konuk şikâyet etse, Jeff ona kart anahtar kayıtlarını göstererek “Bakın. İşte sistem sonuçları. Hiçbir şey çalınmamış. Sadece mobilyaları yerinden oynatıyor,” diyor. Güvence vererek şöyle diyor: “Ses çıkartmaz. Sadece suyu içer.”

10. LYDIA

Lydia adında bir hayaletin, 3244 Güneydoğu Belmont Sokağı’nda yer alan bir Viktorya dönemi konağı olan Pied Cow Kahvehanesi’ne musallat olduğu farz ediliyor. Önceden kahvehanenin yerinde olan restoran Butter Toes da Lydia’nın varlığını görmüş ve hissetmiş.

* Dünyadan Sorular, Cennetten Cevaplar. (ç.n.)

11. PERİLİ BANYOLAR

Banyolarda çöp kutularının kapakları kendi kendine açılıp kapanmaya başlıyor. Lavabolara su akmaya başlayacak. Boş tuvalet kabinlerinde birilerinin işlerini gördüğünü duyacaksınız. Kimi sabahlarda, çalışanlar erken geldiğinde lavabolarda suyu akar vaziyette bulacaklar. Bazı gecelerde üst kattaki boş özel yemek salonlarından gelen parti seslerini işitecekler.

Gül ve Gökkuşluğu Restoranı'nda garsonluk yapan Jenna Hill, "Gece geç saatlerde bir sürü insan tuvalete girer, ancak hepsi de bet beniz atmış bir şekilde çıkarlar," diyor.

532 Güneydoğu Büyük Cadde'de 1880 yılında Edward Holman tarafından inşa edilmiş olan bina yıllarca Barber ve Hill Cenaze Levazımat ve Tahnit Evi olarak faaliyet gösterdi. Restoran'ın üstünde yer alan bir düzine odada, saatlerin sürekli olarak kendi kendini sıfırlayacağı garantidir. Eserlerini Portland Pazar Piyasası'nda satışa sunan ressam Mark Roe hatırlıyor: "Restoran'ın üstündeki dairelerden birinde oturan bir kız arkadaşım vardı, geceleri onda kalırdım. Döşemelerin içinden yayılan formaldehit kokusunu hâlâ duyabiliyordunuz."

Bina Portland'ın ilk sessiz sinema ve vodvil sahnelerinden biri olan Nickelodeon Sineması'na da ev sahipliği yapmış olduğu gibi, aynı zamanda Hippo Hırdavat ekibine ticareti öğreten adam olan Ralph Jacobson'a ait Ralph'in Kıyak Kullanılmış Eşya Dükkânı olarak da faaliyet göstermişti. Bina, orijinal eyalet meclis binasını da tasarlamış olan Justus F. Krumbein tarafından dizayn edilmişti. Bina birkaç yıl boyunca da Digger O'Dells adlı bir restoranı barındırmıştı, ki bu 1940'ların radyo şovlarından *Riley'nin Hayatı*'nda ki mezar gömücüsü karakterin ismiydi.

Gezici iki vodvil trupunun anısına, geceleri gizemli parti seslerinin geldiği özel parti salonlarının isimleri Duffy ve Baker salonları olarak konmuştur. Her iki salon da tam perili banyoların üzerindedir. Jena Hill'in söylediğine göre bunlar bodrumdaki krematoryum fırınlarının üstüne denk gelmektedir. Dediğine göre fırınlar önlerine duvar örülerek kapatılmış, ama hâlâ yerlerinde duruyorlar.

12. BELİRSİZ MEZARLAR

Kuzeydoğu 122. Cadde ile Sandy Bulvarı'nda olduğu dönemde hiç kimse Michael'ın Yeri'nde (el sanatları dükkânı) gece geç saatlere kadar çalışmak istemezdi. Geceleri ışıklar ve gürültülü bir kompresör kendi kendine açılıp kapanırdı. Anlaşılan o ki, genişletilen yol bitişikteki eski mezarlığa taşmış ve sayısız mezarın yeri değiştirilmiş. Michael'ın personeli arasındaki dedikoduya göre, otopark alanı bu mezar parsellerinin hatırı sayılır bir bölümünün üzerine döşenmiş vaziyette. Bunun sonucu olarak, kasabaya karşı açılmış birkaç hukuk davası hâlâ sürüncemede bulunuyor.

Yandaki Kmart çalışanlarından bazıları da bu hikâyeleri doğruluyor, çoğunlukla da gece meydana gelen ışık ve ses olaylarını; ancak isimlerinin açıklanmasını istemiyorlar. Michael'ın dükkânı o günden bu yana birkaç blok öteye, Havaalanı Yolu kenarındaki daha huzurlu topraklara taşındı.

13. MARYHILL MÜZESİ

“Öğrenmeniz gereken ilk şey Maryhill efsaneleri ile Maryhill gerçekleri arasındaki farktır,” diyor Maryhill Müzesi medya sözcüsü Lee Musgrave.

Her sene insanlar Columbia Nehri üzerindeki çölde yer alan müzeyi görmeye geliyor ve en akla gelmeyecek şeyler konusunda inatçılıkları tutuyor.

İnşaat ve demiryolu armatörü Sam Hill'in Romanya Kraliçesi Marie'yi kaçırp bodrumda bir hücrede tutsak olarak tuttuğu hakkında ısrar ediyorlar. Ve müzenin bir zamanlar bodrumdaki bir yüzme havuzunda dünyanın en büyük mersin balığını sakladığında ısrar ediyorlar. Ve ana giriş holünde sergilenmekte olan kraliçeye ait altın elbise üzerindeki gerçek elmasların, müze işletme giderleri için ne zaman para gerekse personel tarafından elmas taklitleriyle değiştirildiğinde. Ve Kraliçe Marie'nin dansöz Loie Fuller'in lezbiyen sevgilisi olduğunda. Ve mekânın perili olduğunda. Gerçekten perili. Müze mülkiyetinde olan ama sergiye açılmamış bir Druid cenaze kayığının hâlâ binada bir yerlerde parçalar halinde depolanmış olduğuna. Ve, ve, ve...

Öncelikle, Lee “Bir bodrumumuz bile yok,” diyor.

Üstü ahşap panellerle kaplı devasa İtalyan tipi villanın dökme betondan nasıl inşa edildiğini anlatıyor. Bina ısınırken ve soğurken paneller pek çok garip ses çıkartıyor. “Gece tek başıma bu binada bulundum ve burada sizinle birlikte bir başkasının da olduğunu düşündürecek sesler olduğunu söyleyebilirim.”

Bir seferinde, ikinci kattan sürekli olarak gelen vurma sesinin pencereyle süslemeli demir güvenlik ızgarasına sıkışan bir kuzgun olduğu ortaya çıktı.

Kraliçe ve Loie Fuller meselesine gelince, müzenin koleksiyon müdürü Betty Long “Birbirlerine çok yakındılar. Çok samimiydiler. Loie Fuller gay’di – bu *bilinirdi*. Bir sevgilisi de vardı. Ancak o ve Marie arasında bir eşcinsel ilişki yoktu,” diyor.

İronik olarak, Betty ve Lee tarafından anlatılan gerçek hikâyeler söylentilerden daha iyi. Müzede Romanya kraliyet mahkemesine ait mobilyalar ve eşyalar bulunuyor, bunların arasında Ghent Antlaşması’nın imzalandığı dolmakalem de var. Yıllar boyunca müze küratörlerinin çocukları ve yakınları yılbaşını ana salonda, o paha biçilemeyen taht odası mobilyalarını kullanarak kutladılar, çocuklar meşhur kalemle çiziktirdiler.

Müze koleksiyonu *Mayflower* gemisinden parçalar da içeriyor. I. Dünya Savaşı esnasında ateşlenen ilk Koca Bertha bomba kovanı bulunuyor. Ve hatırı sayılır bir miktarda Rodin heykeli. Ve Amerikan yerlilerine ait eşyalar. Ve 1946 Paris’inden kalma Moda Tiyatrosu’na ait abiye mankenleri. Evet, pek çok şeyi koleksiyonlarına katmışlar, ama bir hayaleti?

“Geceleri saatler boyu buradayım,” diyor Betty. “Ve kolay kolay korkmam. Ancak bir gece geç saatte çalışıyordum ve Lee’ye bakmak için aşağıya indim. Binada yalnızdık. Ona “Neden asansörle bu kadar çok aşağı inip yukarı çıkıyorsun?” diye sordum.

Yanımızdaki Lee şimdi gülüyor ve ekliyor: “Ben de Betty’e ‘asansörü kullananın sen olduğunu düşündüm...’ dedim.”

○ Maryhill Müzesi’ni bulmak için Doğu 84 numaralı Eyaletlerarası Otoban’dan 104 numaralı çıkışa varana kadar yaklaşık iki saat devam edin. Sola dönün ve Columbia Nehri’nin üzerinden geçin.

Sonra müze tabelalarını takip edin. Mart 15'ten Kasım 15'e kadar haftada yedi gün 09.00-17.00 saatleri arasında açıklar.

14. İNTİHAR KÖPRÜSÜ

Vista Caddesi Viyadüğü, 1926 yılında tahta Ford Caddesi Köprüsü'nün yerine yapıldı. Kemerli, güçlendirilmiş betondan yapılmış köprü Portland Tepeleri ile Goose Hollow'u birbirine bağlayarak Güneybatı Jefferson Sokağı üzerinden geçer. Köprü'nün dramatik yüksekliği ve aşağıdaki beş şeritli asfalt, burayı, atlamak isteyenler için kaçınılmaz bir mknatis haline getirdi.

15. OSCAR ^R

"En başta, bu konuyu tartışmamız yasaktı," diyor Jane Mahoney, Columbia Gorge Otel'i'nin konuk odaları departman müdürü. "Resmi politikamız: *Oscar diye bir şey yok* idi. Şimdi: *Her ortaya çıkışını kaydedin* oldu."

Ve kaydediyorlar, otelin üçüncü katının yenilenip elli yıldır ilk kez konukların kullanımına açıldığı 1980'lerin başından başlayarak.

1921'de inşa edilen kırk odalı Columbia Gorge Otel'i Portland'dan üç saatlik araba yolculuğu mesafesinde soyutlanmış bir mekândır. Bu durum oteli Clara Bow ve Rudolph Valentino gibi mimlenmiş seks manyaklarından Jane Powell, Myrna Loy ve Shirley Temple'a varana kadar birçok Hollywood şahsiyetinin favori aşk yuvası haline getirdi. Otel "Batının Waldorf'u" olarak nitelendirildi, ancak zamanla unutuldu ve bir huzurevi olarak kaderine terk edildi. Yenileme çalışmaları 1978'de başladı ve otel tekrar Burt Reynolds, Kevin Costner, Olivia Newton-John ve Terri Garr gibi misafirler için kafa dinleyecek nefis bir kuş yuvasına dönüştü.

Sorunlar 1978 tadilatından birkaç yıl sonra üçüncü kattaki bala-yı suitini tekrar kullanıma açtıklarında başladı. Bir gün, üçüncü kat koridorunun boş olduğu nadir anlardan birinde, bir şey bütün duvar apliklerini ters çevirdi. Janet "Hepsini eski hallerine çevirmek onarım işlerini yapan adamın yarım gününü aldı," diyor.

Bir başka gün ise, diyor, "Bir müşteri otoparktan geliyor. Elle-

rini kontuara vurarak soruyor: 'Bilmem gereken bir şey mi var? Biraz önce beyaz elbise giyen koyu renk saçlı bir kadının kendini kuleden aşağı attığını ve kaybolduğunu gördüm.' ”

Janet'e bakılırsa, 1930'larda balayındaki bir gelin üçüncü kattaki suite kocasını öldürdükten sonra kendini kuleden aşağı bırakmış ve otoparka çakılmış. Yakın zamanda bir başka balayı çifti, yatakta oturup banyodan beyazlar içinde bir kadının çıkarak kendilerine iki dakika bakmasını ve sonra da yok olmasını seyrettiler.

Bütün üçüncü katta, oda hizmetçileri temizlik yaparken banyolardaki su akmaya başlıyor. Şöminelerdeki ateşler kendi kendine yanıyor. Boş odalardaki ağır mobilyalar koridordan içeri birilerinin girmesini engellemek için kapının arkasına dayanıyor.

"Asla kimse yaralanmadı" diyor Janet. "Kimsenin başına, akıllarını kaçıracak kadar korkmanın dışında bir şey gelmedi."

Gece çalışan barmenlerden biri olan Michael, bazı gecelerde televizyonun kendi kendine açılıp kapandığını ve yüzüne hayali bir elin dokunduğunu belirtiyor.

Otelin hizmetçilerinden biri olan Millie, otelin çatı katına çıkan merdivenlerde her gün tam olarak aynı yerde çiçekler bulmaya başladığı zaman hayalet ya da hayaletlere Oscar adını taktı. Çatı katındaki mermerlerde gölgeler yuvarlanıyor. Eğik döşemeden yukarı doğru tırmanıyorlar.

Oteli bulmak için Eyaletlerarası Doğu 84 Otobanı'nda 1.5 saat kadar ilerleyin. 62 numaralı çıkışa sapın ve dur levhasının oradan sola sapın. Nehre doğru anayoldan tekrar geri dönün ve yeniden sola sapın. Otel sizinle uçurum arasında olacak. Orada, kulesi olan sarı bina.

16. POWELL'IN NADİR BULUNAN KİTAPLAR SALONU

Çalışanlar, kitabevinin kurucusu Walter Powell'ın hayaletinin Gül Odası önündeki asma katta hâlâ dolaştığına yeminler ediyor. Su çeşmesinin yanında Walter'a bakın. Reklam bölümünden Steve Fidel, salı gecelerinin daha uygun olduğunu belirtiyor. Ayrıca, kuzeybatı kapısının dışındaki istiflenmiş kitap heykeline de bir göz atın. Oyulmuş taşın içinde Powell'ın yerinde gömülmek isteyen bir

adamin külleri bulunuyor. Ondan geriye kalanları taşıyan madeni kutu, yeni heykelin içine konup mühürlendiği güne kadar yıllar boyunca bir kitap rafında durmuş.

(1988'den bir kartpostal)

Bu sene 1623 Güneybatı Montgomery Sokağı'ndaki iki katlı bir evde oturuyorum – mutfakta bulunan bütün dolapların arkasına saklanmış kopuk kafalar ve eller ile birlikte. Bazıları erkek, çoğu ise dişi.

Oda arkadaşım Laurie şehir merkezindeki Meier & Frank mağazasında vitrin dekoratörü olarak çalışıyor ve tanıştığı adamlarla mağazanın Güneybatı Beşinci Cadde'ye bakan büyük vitrini içindeki düzüşmelerini anlatıyor. İç duvar ile mankenlerin önünde durduğu manzaralı bölme arasında hareket edebilecek altmış santim kadar genişliğinde karanlık, pis bir alan var, diyor. Mankenlerden sonra ise cam bir levhadan başka bir şey yok ve önünden bir zilyon tane insan geçip gidiyor. Dar alan seks pozisyonlarını sınırlıyor, ama gizli bir yer. Artı, diyor Laurie, birkaç adım ötede otobüs bekleyen iş çıkışı kalabalığının heyecanını da yaşıyorsun.

Kovulmak istemiyorsan, diyor, çok sapıtmaman lazım yoksa mankenler sallanır.

İçki içerken Laurie bana çocukluğunu anlatıyor. Annesinin nasıl her pazar sabahı sıcak bir kahvaltı hazırlamak için erkenden kalktığını. Annesi meşgulken, Laurie sürünerek yatağa girip, uyuklayan babasının karnışını emerdi. Bu yıllar boyunca, her pazar günü sürdü ve birkaç cin-tonikten sonra, Laurie bunun hayatının geri kalan kısmını nasıl renklendirdiğini anlayabiliyor.

Evdeki kesik el ve kafalar manken numuneleri, ve Laurie bana manken endüstrisinin onları değişik pazarlar için nasıl dizayn ettiğini gösteriyor. California için üretilmiş mankenlerin daha büyük

göğüsleri var. Bronz görünsünler diye spreyci boyayla boyanmışlar. Chicago için yapılmış mankenler öyle değil. Ürpertici pençe şeklinde eller. Ya da çıkık elmacık kemikli, cam gözlü kel kafalar. Onları her yerde saklıyoruz. Yedek tuvalet kâğıdıyla birlikte banyo musluğunun altında. Kahvaltı gevreği ile birlikte mutfak dolabında. Babasının Laurie'yi ziyarete geldiği tek seferde, adam kahve filtresi aramaya gidiyor ve neredeyse kalp krizi geçiriyor.

Laurie'nin bir bütün halinde sahip olduğu tek manken Constance adını taktığı bir dişi manken. Connie bacakları iki yana açık ve dizleri hafifçe kıvrılarak oturtulmuş vaziyette. Portland demografisine uygun şekilde yapılmış: Bulaşık suyu kahverengisi peruğuyla solgun ve küçük göğüslü. Laurie ona Powell Bulvarı'ndaki St. Vincent de Paul ucuzluk mağazasından aldığı pembe şifon elbiseyi giydiriyor. Melek kanadı gibi aşağı dökülen, uçuşan metrelerce pembe şifonu var. Elbisenin sırtının üst tarafındaki kalın siyah lastik izleri, sonu uğursuz bitmiş bir mezuniyet gecesini işaret ediyor.⁵

Bir pazar günü Starlight Geçit Töreni başlamadan önce oturmuş cin-tonik içiyoruz. Geleneksel Gül Festivali'nin açılış gösterisi olan resmi geçitte ışıklandırılmış süslü arabalar, uygun adım yürüyen bandolar yer alıyor ve akşam karanlığında başlayan tören karanlıkta şehir merkezine doğru ilerliyor.

Ayrıca bu yılın mahsulü Gül Festivali prensesleri de tanıtılıyor, hepsi pembe balo kıyafetleri içinde bir arabada eldivenli elleriyle selam veriyorlar. İtiğimiz cin-tonik miktarı arttıkça politik bir beyanatta bulunmanın önemi de artıyor. Bilirsiniz, kadınların bir obje olarak sergilenmesi fikrine saldırmak gibi. Constance'ı Laurie'nin üstü açık MG'sinin bagajına atıp geçit törenine sızdırmamız lazım. Gül Festivali'nin cinsiyetçi bir kurum olduğunu ortaya çıkarmalıyız.

Aslında sadece payımıza düşen ilgiyi talep ediyoruz.

Geçitin toplandığı Kuzey Parkı Blokları'nda yetkililere yerel bir otomobil kulübünden olduğumuzu ve trafik nedeniyle törene giriş zamanını kaçırdığımızı söylüyoruz. Yanımızdaki gerçek prenseslerle dolu araba, sırtında kara lastik izleri bulunan mankenimize kötü kötü bakıyor.

Baş belası olduğumuz o kadar aşikâr ki. Ancak her yetkili gerçek bir araba kulübü ya da tören giriş zamanları hakkında bir detay verdikçe, anlatılan detayın üstüne atlayıp hikâyemize katıyoruz. Bir başka yetkiliye doğru merdiveni çıkarken, hikâyemizin tesiri artıyor. Geçerliliği artıyor. Evet, diyoruz, *Columbia Gorge Araba Kulübü*'ndeniz. Evet, 200 dolar giriş ücreti ödedik. Ekstra kanıt olarak insanlara daha önce bir başka yetkilinin vermiş olduğu tören rotası haritasını gösteriyoruz.^E

Her nefes verişimiz yalan.

Törenin kenarında son bir yetkili bize geçiş iznini veriyor. İçerideyiz. Hazırız. Yaptığımız kurnazca. Sonra bizi uyarıyor, iki blok ötede hakemlerin masası bulunuyor ve eğer resmi kaydımız yoksa adam başı 1.000 dolar ceza kesecekler. Ve izinsiz girişten dolayı bizi tutuklayacaklar.

O ana kadar cin-tonikli politik hevesimiz sönmüştü. Riske atacak ekstra iki bin dolarımız yok. Ancak, kalabalık Constance'ı seviyor ve onun sert fiberglas ellerine dokunmak için sokaklarda koşuşturuyor. Gerçek prensesler yiyecek gibi bakıyorlar. Cinsiyet ayrımının o hevesli araçları. Bir blok ötede bizi, Laurie ve beni, yakalamak için bekleyen polisler var, ancak şu birkaç dakika için insanlar bize gülümsüyor ve el sallıyorlar. Gülüyorlar ve alkışlıyorlar. Yaptığımız bütün pislige rağmen, bu yabancılar bizi gerçekten de burada istiyor gibi görünüyorlar.

*Hediyelik eşyalar:
Alışveriş edilecek yerler*

Kendinize bir manken almak için, 122 Güneydoğu Morrison Sokakı'ndaki Grand & Benedict mağazasının “Kullanılmış Eşyalar” binasına bakın. Genellikle *Alacakaranlık Kuşağı*'nda bir öğleden sonra geçirmek için yeterli sayıda çıplak mankenleri vardır. Portland tarihine ait ucuz bir hediyelik eşya, ya da hatıra için –ki bir şeyler satın almak konusunda hepimizde o saksığanca dürtü vardır– tonla para harcamadan benzersiz bir şey bulabileceğiniz favori mekânlarıma bir göz atın.

ÇÖP KUTULARI

Resmi olarak burası İyiniyet Outlet Mağazası, ancak yerli halk mütemadiyen buradan “çöp kutuları” diye bahsetti. Buyrun, 8300 Gü-

neydoğu McLoughlin Bulvarı'ndaki tasnif edilmemiş, yıkanmamış ürünleri kutulardan seçin ve gardırobunuzu üç kuruşa yenileyin.

Telefon: 503-230-2076

KİTAP & DERGİ CENNETİ

Dünyanın en büyük kullanılmış dergi mağazası burada 3315 Güneydoğu Hawthorne Bulvarı'ndadır. Cıvıl dergilerinden Sears kataloglarına kadar, burası yağmurlu bir günü geçirmeniz için sizi bekliyor.

Telefon: 503-234-6003.

HURDA İNŞAAT MALZEMELERİ MERKEZİ

Burada Portland'ın en iyi binalarına ait hurda parçalarını çok ucuza bulabilirsiniz. Kapılar, lambalar, duvarcılık süsleri, demir eşya, kereste ve tesisat bağlantıları için 3625 Kuzey Mississippi Caddesi'ne gidin de ağzınızın suyu aksın. Telefon: 503-331-1877.

KIRMIZI, BEYAZ VE MAVİ İKİNCİ EL DÜKKÂNI

Size burada yaşayan herkesin favorisi olan kullanılmış giysi ve ıvır-zıvır dükkânının yerini söylemek ölüme davetiye çıkartmak ama mağaza 19239 Güneydoğu McLoughlin Bulvarı'nda. Telefon: 503-655-3444. Park yeri ararken kolay gelsin.

KAÇIK WILLY'NİN ÜRETİM FAZLASI

Daima değişen bir el sanatları, tıbbi malzemeler, elektronik eşyalar, oyuncaklar, spor malzemeleri ve daha da fazlasından oluşan bir çorba. İşte bir sonraki sanat projeniz gerçekleşmeyi bekliyor. Dükkânların biri 2374 Kuzeybatı Vaughn Sokağı'nda. Diğeri 2900 Güneybatı Cornelius Geçiti'nde. Telefon: 503-525-9211.

(1989'dan bir kartpostal)

Kuğu Adası tersanelerinde aylardan ağustos, ve ben kuru havuzunda oturan eski bir gezi gemisinin içini keşfediyorum.

Bu, unutulmuş bir yolcu gemisi olan *S.S.Monterey*. Kendisi San Francisco Körfezi'nin Alameda bölümünde 1960'lardan beri kızağa alınmış durumdaydı, ta ki Matson Deniz Hatları onu gövdesinde yapılacak işler için Portland'a çekinceye kadar. Üzerinde onu burada, Birleşik Devletler'de tescil edecek kadar çalışıp lüks Hawaii yolcu gemilerinde yeniden kullanılmak üzere iç organlarını deşmek için dünyanın öteki ucuna, Finlandiya'ya götürecekler.

Bana etrafı gezdiren adam Mark adında bir deniz mimarı. Onunla bir "Allah ne verdiyse" yemeğinde tanıştım ve Mark bana Kuzeybatı Ön Cadde boyundaki dalgakıranda demirli olan ve kuru havuza çekilme sırasını bekleyen bir gemide yaşadığından bahsetti. Yakıt ya da yolcular olmadan gemi sudan yüksekte yüzyüyor – öyle ki mavnadan kanoya kadar, yanından her ne geçerse sudan bir kule gibi yükselen gemi iki yana sallanıyor. Beyaz gövdede pas ve kuş pisliği yol yol olmuş, içeride kamaralar sıcak ve tozlu.

Gemi sallanırken, diyor Mark, kapılar savrulurarak açılıp kapanıyor. Kızağa çekildiğinde porselen yemek takımları yemek salonunda masaların üzerinde terk edildi. Kapı kacak ocakların üzerinde bırakıldı. Şimdi, bütün bunlar gecenin bir yarısı Mark gemide yalnızken kayıp yere düşüyor. Gemide Fil Babar'ın resimlerinin duvarlarında dans ettiği eski çocuk odasında uyuyor. Odanın kapılarını kilitli tutuyor. Gemide hiç elektrik yok, o nedenle zifiri karanlık koridorlardan geçip dışarıda, güvertedeki solmuş oyun çizgilerinin yanına monte edilmiş tuvalete sıçmak için bir el feneri kullanıyor.

Ağustos ayı civarında, demir ve çelikten yapılma bu muazzam hurda gemi bütün yaz mevsiminin sıcaklığını emmiş vaziyette. Asla soğumuyor ve içerideki sıcaklık teninizde kurumuş bir toz ve ter tabakası pişiriyor.Ç

Deniz mimarı Mark, eski gemileri onunla yatacak kadar çok sevdiğimi düşünüyor. Bu –büyük harflerle ASLA– olmayacak, ama

Mark beni güvenlik kapılarından geçirip devasa yüzer kuru havuza doğru yönlendiriyor. Bana virüs yükünden bahsediyor, kanındaki HIV miktarından, ve kalan son iki akyuvarına nasıl “Huey ve Dewey” adını taktığını anlatıyor. Yirmi küsur yaşında. Sağlıklı görünüyor.

Geminin altında, tepemizdeki devasa, fırın sıcaklığındaki gövdeyi dengede tutan ahşap omurga bloklarının bitişiğinde çömeliyoruz. Mark göz kırpmıyor ve bana “geminin taşaklarını” görmek isteyip istemediğimi soruyor. *O*

Cevap vermek yerine, büyük havalandırma pervaneleri ve geminin içinde sarkan plastik tabakalar hakkında sorular soruyorum ona. Mark onların asbest toplama ve nakletme için olduğunu anlatıyor. Hava etrafta yüzen iplikçikler yüzünden puslu. Gri toz lombozları ve merdiven demirlerini örtüyor.

Geminin balo salonunda, küçük sandalye ve masalar ahşap dans pistinin etrafında duruyor, sıcaktan dalga dalga eğrilip bükülmüşler. Salonun etrafındaki saksılar, içlerinde tropik bir ormanın kâğıt gibi olmuş yapraklarını ve saplarını taşıyor; onlarca California yazının sıcaklığı ile mumyalanmış gerçek bitkiler, talk pudrası kadar kuru saksı toprağının içinde ölü kökleriyle duruyor. Yer kırık porselen ve şarap bardaklarıyla çıtır çıtır. Geminin büyük paslanmaz çelik mutfaklarındaki uzun saplı küçük tencereler en az otuz yıllık yemeklerle kirlenmiş. El fenerleriyle geminin tiyatro salonunu keşfediyor ve sırtüstü yatan bir kuyruksuz piyano buluyoruz.

Yukarıda, köprüde Mark bana geminin taşaklarını gösteriyor. Bunlar pusulanın etrafını çevreleyen dökme demirden iki küre. Geminin kütlesinin manyetik çekimini baş ve kıçta etkisiz hale getiriyorlar.

Boş bir kamarada Mark gemi Finlandiya’ya gidince içindeki her şeyin çöpe atılacağını söylüyor. Porselen yemek takımları, mobilyalar, halılar ve çerçevelenmiş, otellerde bulunan cinsten tablolar. Yatak örtüleri, çarşafklar ve havlular. Mark ve iki akyuvarı tozlu bir yatağın üzerine devriliyorlar. Kamara fırın kadar sıcak, burası bala-yı suiti. Etraftaki toz, asbest. Birkaç güne kadar Mark devasa ölü gemisini dünya seyahatine çıkartacak. Bir römorkör tarafından çe-

kilen paslı bir hurda gemi. Elektrik ve içecek taze su olmadan. Huey ve Dewey ile bir başına.

Balayı yatağının üzerine çökmüş olan Mark istediğim bir şey varsa, bilirsiniz, sadece almamı söylüyor. ^k

Mark yerine, bir duş perdesi ve yün bir battaniye alıyorum, her ikisi de *Monterey*'in armasıyla süslü: M harfini çevreleyen yedi adet yıldız.

Yıllar boyu o battaniye ile uyudum.

*Kâfir emanetler:
Kaçırılmaması gereken garip müzeler*

Gerçeği söylemek gerekirse, koleksiyonculara koleksiyonlardan daha çok ilgi duyarım. Çocukluğunda çok az oyuncak olmasına rağmen, şimdi dünyanın en büyük oyuncak koleksiyonlarından birine sahip olan Frank Kidd'den, antik lambaları 1960'ların rock konserlerinden bir fonmuşçasına asan ve şu anda bunların satışını da yapan Stephen Oppenheim'a kadar, işte size dokuz yerel müze ve onların "küratörleri".

1. KIDD OYUNCAK MÜZESİ

Her başarılı adamın arkasında şahsi bir takıntı bulacaksınız. Oregon Senfoni Orkestrası'nın şefi James DePriest'inki legolar. Eski Oregon valisi Vic Atiyeh'inki 1905 Lewis ve Clark Keşif Sefe-

ri'nden kalma hediyelikler.

Eski bir Hava Kuvvetleri pilotu “orijinal Kaptan Kidd” ve şimdilerde Parça Dağıtım A.Ş.nin sahibi Frank Kidd’in takıntısı 1301 Güneydoğu Büyük Cadde’deki basit gri kapının ardında.

“Golf oynamadım,” diyor Frank. “İçki içmedim. Ve karım başka kadınların peşine düşmemden hoşlanmadı – *Bir şeyler* yapmak zorundaydım.”

1965’te ilk oyuncakımı satın aldı, 1920’lerden kalma bir Richfield petrol tankeri idi. Hâlâ burada sergileniyor. Onunla birlikte dökme demirden sandıklar, doldurulmuş oyuncak ayıcıklar, bisiklet amblemleri ve şu anda dünyada sergilenmekte olan en büyük özel oyuncak koleksiyonuna eklenen diğer hediyelikler duruyor.

Sadece kumbaralar bile tek başına inanılmaz. Kasa kasa kumbara, binlercesi, 1982’deki açık artırma esnasında satın alınmış olan meşhur Mosler Kilit Koleksiyonu’na ait iki bin adet de dahil olmak üzere. Artı, Walter Chrysler Koleksiyonu’ndan parçalar. Kumbaraların her biri tarihteki özel bir ana ait yadigârlar. Görünen o ki, her tarihi eğilim ya da varlık –savaşlar, taç giyme törenleri, işler, garezler– bir dökme demir kumbarayla imlenmiş. Bazılarının ağırlığı yedi kiloya kadar çıkıyor.

“Hiçbir zaman belirli bir oyuncak ya da kumbaranın peşine düşmem,” diyor Frank. “Hepsi de bir şekilde bana gelir.”

“Paddy ve Domuzcuk” kumbarası, domuz taşıyan İrlandalı bir adamı karikatürize ediyor. Para attığınızda domuzcuk parayı adamın ağzına tepiyor. Burada orijinal tahta kutularının içerisinde Neşeli Zenci kumbaraları da var. İç Savaş’ın hemen ardından yapılmış bir “Freedman” kumbarasında, paranızı alıp kafasını “hayır” anlamında sallayan ve nanik yapan bir zenci tasvir ediliyor. Bugünlerde değeri 360.000 \$’dan fazla ediyor. Buradaki 1840’lardan kalma kumbaralar, İç Savaş sonrası 1860’lardan ve 1870’lerden kalanlardan daha bile fazla. Bazılarının üzerinde hâlâ Christie’s ve Sotheby’s fiyat etiketleri duruyor. “Mekanik kumbaralar söz konusu olduğunda, dünyanın halka açık en iyi koleksiyonu bana ait,” diyor Frank. “Bana göre öyle.”

Satın almaya bit pazarlarında ve garaj satışlarında başlamış.

“Şimdi rekabet o kadar arttı ki, artık her ikisine de gitmiyorum” diyor. Onun yerine, her yılın 137 gününü dünyanın dört bir yanında-ki toplantılara ve şovlara katılmak için seyahat ederek geçiriyor.

Etrafını saran rafları dolduran sıra sıra kumbaralara bakarak, Frank “Bunların bazıları ‘yegâne’ kopyalardır. Buradaki kumbaraların pek çoğunun değeri, içlerine tıka basa dolduracağınız bütün altın paralardan daha fazla eder” diyor. Ayrıca, bide kullanan bir kadını gösteren küçük Alman heykelciğini de görmeyi ihmal edeyim demeyin. Vücut ısınızı kullanan çalışma şekli düpedüz dâhice.

Frank’ın koleksiyonunun en iyi parçaları PARTS DISTRIBUTING INC.* tabelasıyla, 1300 Büyük Cadde’nin doğusunda, parça ofisinin üst katındaki ahşap panelli salonda sergileniyor. Bir başka yerde, –çok az oyuncuğa sahip olduğunu hatırladığı çocukluk günlerinin tersine– sergileyecek yeri olmadığı için depolanmış vaziyette paletler dolusu oyuncuğu bulunuyor.

Müzesini kurmak için vilayetten izin alması yıllarını almış olsa da, mekân pazartesiden cumaya saat 08.00-17.30 arası gezilebilir.

2. STARK ELEKTRİKLİ SÜPÜRGE MÜZESİ

Kidd Oyuncak Müzesi’nin birkaç blok kuzeyinde yer alan Elektrikli Süpürge Müzesi’ni kaçırmayın. Burada 107 Kuzeydoğu Büyük Cadde’de yağmurlu bir öğleden sonranızı öldürün, ama içeri girerken kapıda lanet ayaklarınızı silmeyi sakın unutmayın.

3. FİLM ÇILGINLIĞI

Sapık filminde Vera Miles’ı ağızından vuran bıçağı görmek ister misiniz? Peki ya *Çılgılık*’ta Drew Barrymore’un boğazını kesen bıçağa ne dersiniz, üstelik özel efekt “kan torbası” hâlâ üzerindeyse? Eh, o zaman hepsi burada, Mike Clark’ın 4320 Güneydoğu Belmont Caddesi’ndeki Film Çılgınlığı’nda. Telefon: 503-234-4363.

Daha zor beğenenler için, burada Julie Andrews’un *Neşeli Günler*’de giydiği turuncu-avokado yeşili kloş eteği bulunuyor. Mike Meyer’in *Austin Powers*’da giydiği limon yeşili takım elbise. Natalie Wood’un *Batı Yakasının Hikayesi*’nde giydiği mavi şifondan

* Parça Dağıtım A.Ş.

mini elbise. Tony Curtis'in *Bazıları Sıcak Sever*'de giydiği tığ işi kadın şapkası. Artı, 1992 yapımı *Çıplak Şölen*'den lastiksi bir Mugwamp (bağımsız).^{*} Daha başka tonlarcası, hepsi burada sergileniyor.

4. PORTLANDIA SERGİSİ VE PORTLAND GÖRSEL TARİHİ⁴

Güneybatı Beşinci Cadde ile Main Sokağı'ndaki Portland Binası'nın ikinci katma çıkmak için asansöre binin ya da merdivenleri kullanın. Buradaki sergide "Portlandia" heykelinin 6 Ekim 1985'te bir mavnayla getirilişini ve sonra da uzun kasalı bir kamyonu yüklenerek sokaklarda taşınmasını gösteren fotoğrafları bulacaksınız. Ayrıca heykelin yüzüne ait, sanatçının karısı Sherry Kaskey model alınarak yapılmış devasa fiberglas kalıp da sergileniyor. Özgürlük Heykeli'nin üçte bir ölçüsünde olan "Portlandia," Raymond Kaskey tarafından aynı dövülmüş bakır yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Heykelin devasa işaretparmağına yoyo asmak burahıların en sevdiği piçliklerdendir.

Aynı mekânda yer alan "Portland Görsel Tarihi" adlı sanat koleksiyonuna da bakının. Vilayet 1930'lardan beri şehir yaşantısını gösteren sanat eserleri sipariş ediyor. Çizimler, fotoğraflar, tablolar ve baskılar, bunların bazıları 1984'te başlatılan bir sergi kapsamında dönüşümlü olarak sergileniyorlar.

5. GALERİLER

PDX Galerisi'nin sahibesi Jane Beebe, "Portland Görsel Tarihi" hakkında daha geniş bilgi için, yerel tıp fakültesi Oregon Sağlık Bilimleri Merkezi'ndeki BICC Galerisi'ne de göz atın diyor. Galeri, Tarih'e ait bir dönüşümlü sergiye ev sahipliği yapıyor.

Jane, kalabalığa karışmadan sanatın tadını çıkarabileceğiniz başka bazı yerel galeriler de öneriyor. Her ayın ilk perşembe günü, şehir merkezindeki galeriler yeni sergilerinin açılışını yapmak için geç saate kadar açık kalıyor. Olay o kadar popüler ki, Jane kendi

^{*} Mugwamp: WSB'un *Naked Lunch* romanında kurguladığı bir varlık. Kitabın Altı-kırkbeş Yayınları tarafından basılan çevirisinde kelime "bağımsız" olarak kullanılmış. [*Çıplak Şölen*, çev.: Üçel Birlik, Altı-kırkbeş Yayınları, 1999]

galerisini izdiham nedeniyle açmıyor.

Pearl District dışında, başka sanat eserleri için Maryhurst Koleji'ndeki Art Gym'i bir deneyin, diyor. Reed Koleji'ndeki Cooley Galerisi'ni. Ya da Columbia Nehri'nin karşı kıyısında Vancouver, Washington'daki Clark Koleji'nde yer alan Archer Galerisi'ni.

Jane, "Portland sanat çevresiyle ilgili ülke çapında bir söylenti var" diyor. Burada yaşamının düşük maliyeti, diğer şehirlerdeki kaliteli sanatçı güruhunu cezbedti. Ne yazık ki, Portland'ın "koleksiyoncu tabanı" küçük, yüksek fiyatlara gösterdikleri direnç ise büyük. Bu da kaliteli sanat eserlerinin aşırı bolluk nedeniyle çok çok düşük fiyatlarla alıcı piyasasında yer almasına neden oluyor.

Eğer içeri davetiyesiz sızabilecek kadar cesursanız, Jane'e göre galerilerin esas parayı kazandıkları, halka kapalı olarak düzenlenen bir "İlk Çarşamba" sergisine katılabilirsiniz. Sergi, her "İlk Perşembe"den bir gün önce –genellikle sadece davetiye sahipleri için– düzenleniyor, pek az galeri kapıda kimliğinizi kontrol edecektir. Aslında en büyük endişeleri, içeriye halktan çok fazla kişi girerse özel içki satışı lisanslarını kaybedebilecekleri. Ancak Jane, "Gelirseniz, büyük ihtimalle sizi kapıdan geri çevirmeyeceklerdir" diyor.

6. HIPPO* SAYMACA

Hippo Hırdavat ve Ticaret Şirketi, yıllarca Güneydoğu Büyük Caddede'deki Barber Block'da yer alan Kıyak Kullanılmış Eşya Dükkânı'nı işleten Ralph Jacobsen sayesinde "Elleme ve Okşama Müzesi" diye çağırıldı. Hippo'nun ortakları Stephen Oppenheim ve Steve Miller'e açık artırmalarda bir eşyaya nasıl dokunulacağını, bronz, pirinç veya kat kat boyanmasına ve pasına rağmen değersiz tencere metali arasındaki farkı hissetmeyi öğreten yine Ralph'tir.

"Bu gerçekten de elleme ve dokunma işi," diyor Oppenheim.

Mağazanın dans eden suaygırı logosu, buralı bir kuaför olan ve Oakes Parkı Paten Alanı'nda kaymaya bayılan Patty DeAngelo'ya dayanılarak yapılmış. Hipponun bir kolunu ve bacağı havada sallaması, Patty'nin paten sahasına bırakıldığındaki haline benziyor. Doğu Burnside Sokağı üzerindeki dükkânın iki yanında yer alan

* Suaygırı. (ç.n.)

kolonların üzerine çizilmiş hippolar, halen 84 numaralı Eyaletlerarası Karayolu'nun Kuzeydoğu On Altıncı Cadde çıkışındaki rampanın altında yaşayan sokak sanatçısı Andy Olive tarafından yapılmış. Binanın bu bölümü graffiticiler tarafından hedeflenmemiş tek yer.

"Hippo'nun Laneti sayesinde korunuyoruz," diyor Oppenheim. "Resimleri bir sokak sanatçısına yaptırdığımız için, her kim onlara zarar verirse sokakta duyulacak."

1977'deki açılışından beri, Hippo Hırdavat Portland tarihinden büyük parçaların toplandığı bir yer oldu. Portland Otel (1890-1951), Benson Otel, Merkez Kütüphanesi ve Belediye Binası'nın aydınlatma teçhizatına ve mimari detaylarına bakının. Hoyt Otel'den süslemeli bir kemer odalardan birinde asılı duruyor. Ayrıca Hippo geçmişte bölgedeki film setlerine de teçhizat sağladı. "Madonna'yı ilk kez çıplak görmemiz bizim ışıklarımız altında gerçekleşti," diyor Oppenheim, *Kanıt Vücutlar* filmindeki akupunktur sahnesine gönderme yaparak. *Güllerin Savaşı*'nda Michael Douglas, Kathleen Turner hayalarını ısırdıktan sonra Hippo'nun alıp tekrar sattığı siyah bir bidenin üstüne oturur. "Eğer Portland'da birinin siyah bir bidesi varsa," diyor, "bu odur. *Bu* şehirde etrafta dolanıp duran çok fazla sayıda siyah bide yok."

Çocuklar dükkânının içinde saklanmış üç yüzden fazla hippo saydılar. Oyuncaklar, bebekler, heykelcikler; Oppenheim, bunların içinde en iyisinin günün birinde iyi giyimli bir kadının Cadillac'ıyla tozu dumana katmadan önce "Bütün gün avlu satışındaydım ve bulabildiğim en iyi şey bu. Alın, sizin olsun!" diye bağırarak dükkâna fırlattığı devasa pembe hippo olduğunu söylüyor.

Oppenheim, 1991 öncesi Güneydoğu On İkinci Cadde'de bulunan, üç cinayetin işlendiği ve gürültücü hayalet yaramazlıklarının yıllarca sürdüğü bir mekân olan son dükkânının yeri hakkındaki hikâyeyi anlatıyor. Günün birinde, Oppenheim orada ikinci kattaki dairelerden merdivenlere doğru tökezleyerek inen yaşlı bir adam gördü. Adam heyecanlıydı ve terliyordu, 1940'larda Portland'da çaylak bir polis olarak geçirdiği ilk günü anlatırken titriyordu. İkinci katın güney ucundaki dairede yaşayan bir çift kavga etmiş ve ka-

dın kocasını bir baltayla parçalara ayırmıştı. Ayaklı küvette adamın etlerini kemiklerinden sıyırmıştı. Kadın, boa yılanıyla dans eden bir striptizci olan kız kardeşini aramış ve yılanı bir yıl boyunca beslemeye yetecek kadar et olduğunu söylemişti. Striptizci kız kardeş boa yılanlarının sadece canlı yiyecek yediğini belirtmiş ve sonra da polise haber vermişti. Şimdi yetmişlerinde olan yaşlı adam, Oppenheim'a cinayet mahalline vardığında merdivenlerdeki kana nasıl rastladığını anlattı. İkinci kat sahanlığı kan gölüydü ve ayaklı küvetteki perişan iskelet asla unutamayacağı bir manzaraydı.

Oppenheim yaşlı polisi merdivenlerde titrer ve terler vaziyette bulduğunda, adam kırk yıldır ilk kez bakmak için geri gelmişti. "Küvet," diyor Oppenheim, "hâlâ orada duruyor."

Bir başka gece, elemanlardan biri teşhirdeki lambalardan biri sallanmaya başladığında dükkânda yalnızdı. Sonra bir tane daha, bir tane daha, ta ki tüm lambalar ve avizeler olayı haklı gösteren bir esinti olmaksızın sallanmaya başlayana kadar. İşte o noktada eleman paniğe kapıldı ve dükkânı terk etti.

1991'de, alışveriş arabalarıyla "yardımlaşan karıncaların felsefesini" uygulayarak bütün dükkânı 1040 Doğu Burnside'daki şimdiki binaya taşıdılar. Yine de, "Hippo'nun Laneti"ne rağmen attığınız adıma dikkat edin. Müşteriler Oppenheim'e yeni dükkânının da, en az eskisi kadar perili olduğunu söylüyorlar. 4

7. DÜNYANIN EN BÜYÜK KIL YUMAĞI

Tanrının işlerine akıl sır ermez. 135 kiloluk bir domuzun karnından 1950'li yıllarda kesilmiş bir kiloluk kıl ve kalsiyum demetini, şekli değiştirilmiş ve içleri doldurulmuş hayvanlardan oluşan tüm koleksiyonu görmek için bir saat ayırın ve Eyaletlerarası 5 Numaralı Otoyol'dan güneye doğru yol alın. Woodburn çıkışından Melek Dağı'na doğru 99 Doğu Otoyolu tabelalarını takip edin. Sergi, Melek Dağı Benedikten Manastırı ve Papaz Okulu'nda kendi kendinize gezebileceğiniz bir müzede yer alıyor. Midesi bulananlar için uygun-değil.

8. BOB'UN KIRMIZI DEĞİRMEN UNU

1977'de Bob ve Charlee Moore Dufur, Oregon yakınlarında yürüyüş yapıyordu. "Bu küçük derenin aşağısında," diyor Bob, "küçük, eski bir bina bulunuyordu, karıma 'bu eski bir un değirmeni' dedim."o

Burası 1870'te Ümit Burnu'ndan gelen değirmen taşlarını kullanan ve 1872'den 1930'lara kadar faaliyet göstermiş olan Dufur Beyaz Un Değirmeni'ydi. Şimdi o taşlar günde yirmi dört saat olmak üzere tekrar öğütüyorlar. Dakikada 125 dönüş yaparak, 5209 Güneydoğu Uluslararası Yol'da bulunan Bob'ın Kırmızı Değirmen Un'unda saatte iki yüz yirmi beş kilo buğdayı öğütüyorlar. Telefon: 503-654-3215.

Moore çifti un öğütme işine 1950'lerin ortalarında Redding, California dışındaki beş dönümlük bir çiftlikte başladılar. 1972'de Bob, George Woodbury tarafından yazılmış *John Goffe's Mill* okuduktan hemen sonra ticari değirmencilığe atıldılar. "Kütüphanedeydim," diyor Bob, "ve kitap öylece masanın üzerinde, sanki bir melek bana onu işaret ediyormuş gibi duruyordu. Okuduktan sonra oldukça pratik geldi. 'Bunu yapabilirim' diye düşündüm."

Gri, kare sakalı ve gözlükleriyle Bob 1800'lerden gelme gibi duruyor. Sesinde hâlâ hissedilen bir hayret edasıyla "Taneleri bura ya koyup, unu şuradan alma gerçeği bizi büyülemişti" diyor.

Moore'lar Portland'daki değirmenlerini 1978'de açtılar, ama 1988'de çıkan bir yangın mekânı mahvetti. Pek çok değirmen ekipmanı yok oldu, ama üzerlerine boşalan birkaç ton buğday sayesinde Dufur'dan gelme yüzyıllık değirmen taşları kurtuldu. Taşlar bir metre yirmi santim çapında ve en tepedeki 900 kilo ağırlığında. Hepsi kuvars ve Paris'in kırk mil doğusunda 1300'lerden beri değirmen taşı elde etmekte kullanılan bir taş ocağından çıkartılmışlar. Değirmenin 15.000 metrekairelik yeni fabrikası ve bitişişindeki dağıtım merkezine sadece yangından kurtulan bu taşlar getirildi.

Moore'un ortağı Dennis Gilliam, Bob için "taşla öğütme işinde dünyanın en önde gelen otoritesidir," diyor. "Kimileri değirmencilüğün tarihini bilir. Kimileri taşları toplar. Bazıları eski değirmenler

* John Goffe'nin Değirmeni.

çalıştırır. Ama Bob Moore bütün bu insanların bir bileşimidir” diyor Dennis. Bob İskoç yulafının öğütme inceliklerini öğrenmek için İskoçya’ya seyahat ediyor. O ve Dennis, Betty Crocker gibi ev pastaları konusunda birer dev olan kişilerle tanışıyorlar. “Bize imreniyorlar” diyor Dennis. “Biz horozibiği, akdarı ve keten tohumu öğütürken, onların bütün gün tek yaptıkları şey beyaz un satmak.”

Bob ve Dennis’e, mevcut değirmenlerinin yanına yeni bir değirmen ve müze açarken dikkat edin. Su çarkı, tarihi değirmenleri ve taşlarıyla müze herkesi öğütme konusunda uzman yapabilir. Bob bir uzman olmak istediği için değil... “Sadece emekli olup kahve içerken müşterilerle çene çalacağım küçük bir değirmen işleteyim demiştim” diyor. “Siste yürüyormuşsunuz gibi, önünüzü göremiyorsunuz ama merak ettiğiniz için yürümeye devam ediyorsunuz. Adım adım gidiyorsunuz.”

9. AMERİKAN REKLAM MÜZESİ

Çarşambadan cumartesiye kadar, 211 Kuzeybatı Beşinci Cadde’de öğleden 16.00’ya kadar açık. Salonlardan biri, sadece televizyonun ilk yirmi yılından beri devam etmekte olan reklamları gösteriyor. Ayrıca, her yılın Uluslararası Cannes Reklam Festivali’nde birincilik ödülü alan basılı ve TV reklamlarını sunuyor. Telefon: 503-226-0000. www.admuseum.com sitesine de bir göz atabilirsiniz.

(1991’den bir kartpostal)

İlk kez dayak yediğimde, Gina bana saldıranlar arasında adı David olan var mıydı diye sordu. Her şeyin suçunu “David’ler Laneti” dediği şeye atıyordu.

Gina, hepsinin de adı David olan uzun erkekler serisinin sonuncusu ile gazetedeki bir ilan sayesinde tanışmıştı. Kahve içmek için buluşmuşlardı, adam tatlı birine benziyordu. Öyle ki, Gina onu bir-

kaç gün sonra akşam yemeği için evine davet etti. Gina Güneybatı Salmon Sokağı ve Yirminci Cadde'deki Hadley Apartmanı'nın en üst katında, ben de ikinci katta oturuyordum. Duvarlar o kadar inceydi ki, her akşam benimkinin etrafında yer alan dairelerden gelen en az üç değişik televizyon programının sesini dinleyebiliyordum.

Yazar Katherine Dunn her köşede bir hikâye var derken çok haklı. Ben Güneybatı Alder Sokağı ile Beşinci Cadde'nin köşesinde saldırıya uğradım – orası şimdi Kızıl Yıldız Izgaraevi oldu. Bir cuma akşamı, karanlık yeni yeni basarken spor salonundan çıkıyordum. Tam köşeden dönerken bir grup genç erkek üzerime atladı. Zenciydiler, kara kapüşonlu sweatshirtler giiyorlardı. İlki çenemin kenarına öyle bir yumruk yaptırdı ki, yana devrildim ve kafam kaldırımda sekti. 4

Birisi “Yirmi beş puan” diye bağırdı.

Ondan sonra ne zaman kafam ya da sırtım tekmelense, birisi “On puan” diye bağırdı. Eğer çok sıkı tekmediyseler, veya ayak-kabıları suratıma denk geldiyse “Yirmi puan” diye. Bütün bunlar bir trafik ışığı süresinde olup bitti. Sonra koşarak kaçmaya başladılar, ayağa kalkıp arkalarından haykırdım. Sonra onlar beni kovalamaya başladılar, Batı Burnside'daki ışıklara ve trafik yönüne doğru kaçtım.

Aynı gece Gina'nın planı son David'i için yemek pişirmektir. Adam geldi, kanapesinde oturdu, Gina mutfaktaki işlerini bitirirken ona içmesi için bir kadeh şarap ikram etti. Dairesinde birbirinizle konuşabileceğiniz ama odadan odaya birbirinizi göremediğiniz bir mutfak-oturma odası düzeni vardı.

Saldırıdan sonra polisi aradığımda, telefondaki polis tedavi için bir hastaneye gitmemekle her şeyi berbat ettiğimi söyledi. Bu Portland şehir merkezinde dolaşırken daima akılda tutulması gereken bir şey. “Vahşi bir olay” dedi ve bana doldurduktan sonra postayla geri gönderebileceğim bir form yollamayı teklif etti.

Hastaneye gitmek yerine, Kuzeybatı Dördüncü Cadde ve Davis Sokağı'nda bulunan, hani şu Çin pagodalarına benzeyen telefon kulübesinden Gina'yı aramıştım.

Aynı gece, Gina'nın mutfaktan çıkması bir kadeh şarap içimi

süresinden fazla sürmedi. Üzerinde fırfırlı bir mutfak önlüğü ile kapitone fırın eldivenleri vardı; elinde dumanları tüten bir cam tabakta lazanyayı taşıyordu. Saçı düzgün bir şekilde spreyleneşmiş, ruju mükemmel, “Yemek hazır,” dedi.

Evinin apartman koridoruna açılan kapısı ardına dek açık duruyordu. Açıkta ve son David’i gitmişti. Boş şarap kadehi cam sehpanın üzerinde duruyordu. Kanapenin üzerinde, vajinalarla ilgili resimli bir haberin sayfası açık şekilde *Cosmopolitan* dergisi duruyordu. Dışarıda, yaşlı bir komşu kadın elinde çöp torbası, Gina’ya dikkatle bakmaktaydı.

Gina’nın yeni kanapесinin üzerinde büyük birikintiler halinde fışkırmış taze sperm vardı.

Gina kendi saç spreyini ve dumanı tüten ev yapımı lazanyasını koklayarak oracıkta kalakaldı.

Ve koridordaki yaşlı komşu kadın “Gina, tatlım, iyi misin sen?” dedi.

İşte tam bunun ardından telefonu çaldı.

Hastaneye varamamamın sebebi buydu. Gelecek birkaç hafta boyunca arka dişlerimle çiğneyemedim. Yanaklarımın içleri öylesine yaralanıp yarılmıştı ki, her şeyi sadece ön kesicilerimi kullanarak ufacık lokmalar halinde yemek zorunda kaldım. Ancak o gece, pagoda taklidi telefon kulübesinde, yanındaki kanеpe hâlâ spermle sırlıslıklarken, Gina bana hikâyesini ve “David’lerin Laneti” hakkındaki teorisini anlattığında daha sonradan ne kadar acıtırsa acıtırsın kahkahalarla gülmek zorundaydım.

*Gelmek:
Portland' da mala nasıl vurulur*

“Gösteri devam ediyor –Portland’da insanlar seks yapıyorlar,” diyor Teresa Dulce. Portland’ın seks işçilerinin savunucusu ve uluslararası üne sahip *Danzine* dergisinin yayıncısı olarak, Teresa “Kaçınılmazla mücadele etmek yerine, istenmeyen gebelikleri ve hastalıkları önlemeye çalışalım,” diyor.

Teresa, Güneydoğu Hawthorne Bulvarı’ndaki Bread and Ink adlı kafede kuşkonmaz salatası yiyerek oturuyor. Gözleri içinde bulunduğu ruh haline göre ya kahverengi ya da yeşil oluyor. 1994’te arabası şehir dışında bozulduğundan beri burada yaşıyor, seks endüstrisinin çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla yazıyor, editörlük yapıyor ve gösteri icra ediyor.

Solgun, kalp şeklindeki yüzüyle ve gür, arkadan bağladığı koyu

renkli saçlarıyla uzun kollu, dar siyah bluz giymiş bir balerine benziyor. Teresa dolgun İtalyan dudaklarıyla “Daha önce de seksin ticaret olduğu zamanlarda başımıza taş filan yağmadı,” diyor. “Dışarıda mala vurmak isteyip de sekse müteşekkir olan dünya kadar adam var. Eğer insanların söylediği gibi çoğumuz tecavüze uğrayıp öldürülseydi, sokakta müşteri bekleyen tek bir kadın bile olmazdı.”

Bir kadeh şarap ısmarlayarak ekliyor: “Seks işi *resmen* mevcut. İznimiz olsa da *olmasa da* var olacak. O nedenle bunun mümkün olduğunca güvenli ve bilinçli bir şekilde yapılmasını sağlamak istiyorum.”

Tarihe bakılırsa, Teresa haklı. Seks ticareti burada, Stumptown’da daima varolageldi. 1912’de Portland Ahlâk Masası şehirdeki 547 otel, apartman binası ve kiralık odayı inceledi ve 431 tanesini “Tamamen ahlâka aykırı” buldu. Bir on sekiz tanesi de şüpheliydi. Araştırma, her bir işyerine gizli kadın ajanlar gönderip etrafı kolaçan ettirmek ve işletmecilerle görüştürmekten ibaretti. Sonuç olarak yazılan ahlâk masası raporu soft-porno bir aşk romanına benzedi: İpek kimonolarını savurarak koridorlarda dolaşan çıplak kadınlarla dolu sahneler. “Şehvetli sarışınlar” olarak tarif edilen kadınlar “dantelli gece elbiseleri, nakışlı Japon terlikleri ve pırlantalar içerisinde azametle yürüyorlar.” Genelev ya da randevuevi olarak adlandırılan işyerleri hep “Çerkez cevizi ve aynalarla” bölünmüş gibiydi; Battenberg dantelleriyle, gramofonlarla, kesme camdan vazolarla ve avizelerle tuka basa doluydu. Meşhur 1912 raporu bu kadınlardan ilk isimleriyle bahsediyor: Mazie, Katherine, Ethel, Edith... ve her birinin gecede yirmi beş-otuz erkeğe hizmet verdiğini anlatıyor.

Bunlar Güneybatı Beşinci Cadde ve Stark Sokağı’ndaki Louvre gibi şöhretli evlerdi. Ya da Kuzeybatı Davis Caddesi’nin güney tarafında, Üçüncü ve Dördüncü Caddeler arasında yer alan “yeryüzündeki tüm milletlerden bir kız” çalıştırmakla övünen Paris Evi gibi. Ya da Madam Lida Franshaw tarafından çalıştırılan ve günümüzde yerinde Abercrombie & Fitch giyim mağazası bulunan Güneybatı Broadway ve Morrison Sokağı’ndaki Günah Konağı gibi.

Oregon Tarih Cemiyeti’nin toplum tarihçisi Richard Engeman,

bu umumhanelerin pek azının kayıtlı olduğunu söylüyor, ancak kanıtların nüfus sayımı gibi resmi kayıtların içinde gizli olduğunu belirtiyor. “Kırk kadının aynı binada yaşadığına rastlarsanız ve hepsi de terzi ise, orası genelevdir” diyor. “Elbette pek çok düğme kopartıyorlardır, ama bu onları terzi yapmaz” diye de ekliyor.

Sıcak havalarda sokak bandoları şehir içinde geçit resmi yapar ve erkekleri nehir yakınlarındaki barlara doğru yönlendirerek “işleri kızıştırırdı.” Bandonun rotası boyunca hayat kadınları pencere-lerden sarkarak sundukları malın reklamını yaparlardı.

Vodvil tiyatrolarında şarkıcılar ve aktrisler sahne performanslarının arasında perdeli locaları dolaşırdı. “Loca yosmaları” olarak adlandırılan bu kadınlar bira ve seks satardı.

Ülkedeki ilk kadın polis olan Portland polis memuru Lola Greene Baldwin, kolay kredi vermeleri nedeniyle genç kızları borca sürükledikleri ve para için seks yapmalarına sebep oldukları suçlamasıyla aralarında Meier & Frank, Lippman Wolfe’s ve Olds & Kings’in de bulunduğu saygın mağazalara savaş açtı. Genç kadınların Gül Festivali gibi törenlerde teşhir edilmesini engellemek için uğraştı ve turnedeki komedyen Sophie Tucker’ı kamu ahlâkına aykırı davrandığı için tutuklattı.

1912’de, burada tahmini olarak üç bin kadar buralı kadın fahişelik yapıyordu, o kadar çoktular ki Portland Valisi Allan Rushlight tüm Ross Adası’nın sadece seks işçilerine ait bir sürgün yerine çevrilmesi için kampanya düzenledi.

1912’deki ahlâk seferberliği 1948’dekine kadar şehirdeki en büyük seferberlikti, ve 1999’dakine kadar, ve .... eh, anladınız işte..

Bu, yirmi üç yaşında dansa başladığı günden beri Teresa Dulce’nin şahit olduğu bir iş akışıydı. Teresa pragmatik, dürüst ve esprili bir şekilde Portland seks endüstrisini ahlâk masası raporundan daha gerçekçi bir şekilde tarif ediyor.

Konuşma özgürlüğü Oregon Eyalet Anayasası tarafından öyle bir korunuyor ki, memleketteki en fazla seks müessesesi bizde. Ve konuşma özgürlüğü haklarımız sayesinde, temas içermeyen hemen hemen her türlü çıplak performans yasal. Teresa’ya göre Portland’da (diğer adıyla “Pornland”da) en az elli striptiz kulübü ve iç-

lerinde fantezi locaları bulunan yirmi kadar iç çamaşırı stüdyosu ve mağazası bulunuyor. Bu demek oluyor ki, bin beş yüz kadar kadın ve erkekten oluşan bir iş gücü çıplak gösteri yaparak hayatını kazanıyor. Demek ki, burada herhangi başka bir şehirde olduğundan daha çeşitli vücut tipi, yaş ve ırka şahit olacaksınız.

Çıplaklık ve alkol başka bir eyalette yan yana gelemezler, diyor Teresa. Pek çok eyalette anadan doğma çıplaklık sadece striptiz barlarıyla sınırlıdır. Ancak biz alkol ve çıplaklığı bir araya getirdiğimiz için yasal olarak kucak dansı yaptırıyoruz. Oregon’da bunun adı masa dansıdır, dansçı bir masa veya sahnenin üzerinde size dokunmadan –ya da siz ona dokunmadan– çıplak ve burnunuzun dibinde olabilir.

Buradaki iç çamaşırı stüdyolarında, bir oyuncu size modellik yaparken kanepede oturmak için para ödersiniz. Seans sırasında oyuncu ile beraber fantezi kurabilirsiniz. Ve mastürbasyon yapma seçeneğini kullanabilirsiniz. Ödemeyi süre, artı oyuncunun normal şovunun dışında kalan ekstra her şey için yapmaktasınızdır. Bir “Fantezi Locası”nda ise oyuncuyu pencerenin arkasından izlemek için para ödersiniz. Ödeme dakika başına olup, izlemek istediğiniz özel servisler için ekstrasıdır. Teresa’nın verdiği örneğe bakılırsa, dildolarla çifte anal penetrasyon size ekstra ücrete mal olacaktır.

Teresa’nın dediğine göre Portland’da her gün seks filmi çekiliyor. Telefonla seks servisi işi gittikçe serpilip büyüyor. Yerel video kameraları internette canlı yayın yapıyor. Şehrin fetiş uzmanları, zindan sahibelerinden göğüslerindeki lohusa sütünü biriktirip satan Sütçü Kraliçeler’e varana kadar bütün bir ürün yelpazesi sunuyor. Seks işçileri çeşitli sınıflardan gelen, sarışın, ince ve göğüslerini büyüttüren “kariyer” kadınlarından, sokakta bir “parkur”da çalışarak para, kalacak yer veya uyuşturucu için para karşılığı seks yapan “sağ kalmaya çalışan” ya da “esnaf” işçilere kadar değişiklik gösterir.

Şaka bir yana, Teresa sokak eğlencesi bulmak için en iyi yerlerin şehrin “serbest fahişe bölgeleri”nde bulunduğunu belirtiyor. Bunlar parkurun batı ucundaki McDonald’s ile Burnside Sokağı ve doğu ucta Sandy Bulvarı arasında kalan yerleri kapsıyor. Ayrıca

Killingsworth Sokağı, Eyaletlerarası Cadde ve Sandy Bulvarı'na da bir göz atın – özellikle Hollywood bölgesi taraflarına doğru.

Eskortluk hizmeti için, çıplak dans gösterisi sunan barlardaki ücretsiz dergilere bakın, diyor Teresa. Dansçılara verilecek standart bahşış bir dolardır ancak daha fazlasını ödemekten de çekinmeyin.

Bir barda çıplak dansa çıkabilmek için dansçılar bara “sahne ücreti” ödemek zorundadırlar. Dansçı ayrıca kendisine mekânları bulan ve gösteri programını ayarlayan ajansa bir “ajans ücreti” öder. İki ödeme arasında dansçı evine çok az kârla ya da hiç kâr etmeyecek döner. Teresa'nın dediğine göre bu durum pek çok dansçıyı işten sonra, ya da şov aralarında otellerde veya evlerde özel gösteriler düzenlemeye itiyor. 5

1995'te Teresa tarafından çıkartılmaya başlanan *Danzine* dergisi, seks işçilerinin başka hiçbir yerde bulamayacağı bu profesyonel bilgeliği biriktiriyor. Dergi işçilere daha başlarına gelmeden –belki de ölmeden– önce hatalarından ders almayı öğretiyor. *Danzine* size anlatmak için burada – hayır, tamponlarınızı vergiden düşemezsiniz, ipini kesseniz ve gösteri esnasında taksanız bile olmaz. Ve evet, pirinç boruyu yeni tıraş edilmiş kukunuzu dans etmek için ona değdirmeden önce mutlaka silin. Kurumuş bir damla adet kanı bile hepatit C, ya da HIV bulaştırmak için yeterlidir.

Danzine ve Teresa ayrıca “Kötü Randevu Yardım Hattı”nı da yönetiyor; seks işçileri buraya boktan “randevu”larına ait detayları gönderip, diğerlerinin dikkat etmesi gereken müşterileri tarif ediyorlar. Kötü randevular gümüş rengi Porsche'nin HIV pozitif olan ve korunmasız vajinal seks talep eden kel kafalı sürücüsünden, elektrikli şok tabancasıyla kadınları bayıltan kravathı Honda sürücüsüne kadar değişiklik gösteriyor.

Ve dergi manyak komik. “Bunlardan biri başınıza geliyorsa haddinden uzun süredir striptiz yapıyorsunuzdur” adlı bir yazıda, Yedinci Madde'de semtin çocuklarına striptiz borusunu nasıl kullanacaklarını göstermenizden sonra oyun parkına girişiniz yasaklanır, diyor. Onuncu Madde'de, eczaneye gittiğinizde para üstünü hiç duraksamadan dişlerinizle topladığınızda, diyor.

Danzine yılda iki kez yayınlanıyor. Geçmiş sayıları almak için

Danzine, P.O Box 40207, Portland, OR 97240—2-07 adresine yazın. Ya da küçük yayınevlerinin kitaplarının satıldığı dükkânlara ve Amerika, İngiltere ve Kanada'daki Tower Records and Magazines Mağazaları'na bakın. www.danzine.org adresindeki web sitesine de göz atın.e

628 DOĞU BURNSIDE SOKAĞI'nda, Teresa Miss Mona'nın Rafı'nı işletiyor. Burası ikinci el ayakkabılar, giysiler ve takıların yanı sıra jiletler, prezervatifler ve tamponlar da satıyor. Ayrıca insanı afallatacak kadar çok çeşitte kayganlaştırıcı krem var; elde edilen tüm kâr destek cemiyetlerinin verdiği iş eğitimlerine, HIV ve seks yoluyla bulaşan diğer hastalıklardan korunma yollarını anlatan risk-engelleme programlarına gidiyor.

Günümüzde valiliğin, daha fazla sayıda seks işçisini izinsiz girişten tutuklamak amacıyla –ki bu fahişelikten daha büyük bir suç-fuhuşun serbestçe yapıldığı bölgeleri artırmaya devam ettiğini söylüyor Teresa. Ve çok yeni olarak da, şehir yönetimi seks endüstrisinde çalışan herkes için bir dizi lisans yönetmeliğini zorla kabul ettirmeye çalıştı. Teresa'ya göre valiliğin amacı öncelikle para kazanmak ama sonuç itibarıyla seks işçilerinden de kurtulmak. Valiliğin yerel otel endüstrisinin gelişimine ve büyük kongreleri cezbetme çalışmalarına destek verirken, kongre delegelerinin yerel seks endüstrisinin büyük bir bölümünü oluşturduğunu ve desteklediğini inkâr etmesi de ayrı bir ironi.

Her turistin geceleyin senfoni ya da operaya gitmesini beklemek gerçekçi değil. “Ayrıca senfoniye giden, ama sonrasında saksofon çektirmek isteyen dünya kadar adam var,” diyor Teresa.

Yerel seks işçileri yeni yönetmeliklere tepki olarak, *Kızıl Harf* adını verdiklerini politik bir grup kurarak birleştiler. *SFX* gibi aylık seks dergilerindeki ilanlar yoluyla yetmiş kadar eskort kızla temas kurdular ve hükümeti yeni yasanın seks işçilerini daha da çok yeraldında çalışmaya iteceğine, böylece şiddet ve hastalıklardan daha az korunacaklarına inandırmak için valilik binasında kapı kapı dolaşıp lobi yaptılar.

8 Mart 2000'de, mahkeme mücadelesinden sonra, Portland'ın seks işçileri valiliğin yasayı yürürlüğe koymasını engelleyen resmi

bir karara hak kazandılar. Artık fetiş partilerini organize ettikleri onca yıl, yetkin bir politik araç oluşturmalarıyla meyvesini vermiş durumda. Bu, ülkenin dört bir yanındaki seks işçilerinin *Danzine*'in yardımıyla kendi şehirlerinde de benzer yasalarla savaşmak için mücadele etmesidir.

Yarı kapalı, klasik Mona Lisa gözleri, sigarayla derinleşmiş, baştan çıkartıcı sesiyle Teresa Dulce, yazar Katherine Dunn'ın her Portland'lımn en az üç yaşam sürmesiyle ilgili kuralının bir başka örneği.

“Günün birinde çocuk doğurmak istiyorum” diyor Teresa. “Kendi programıma göre yaşamak istiyorum. Ve bazı yasaları değiştirmek istiyorum.”

İşte size Portland'da milli olunacak yerlerin bir listesi.

KUPA ASIV

3533 Güneydoğu Otuz Dokuzuncu Cadde'deki Kupa Ası, eş değiştirmekten hoşlananlar için Portland'ın en önde gelen kulübüdür. Alt katta iki dans pisti, on beş kişilik bir sıcak havuz, duşlar ve açık büfe bulacaksınız. Üst katta iki bardo masası, irili ufaklı “kaynaşma” odaları, iki adet sıcak havuz daha ve beklediğiniz türden filmlerin gösterildiği devasa bir projeksiyon TV var. Kupa Ası sadece cuma ve cumartesi geceleri açık, bekâr erkekler bir tek cuma geceleri kabul ediliyor. Çiftlere ve bekâr bayanlara kapıları daima açık.

İsterseniz adına serbest evlilik deyin, isterseniz çok aşklı hayat biçimi ya da oyun partisi, yine de çok-eşli, bardo masalı, romantik fantezinizi gerçekleştirmeden evvel bir üyelik satın almak ve kısa bir bilgilendirme toplantısına katılmak zorundasınız.

Daha fazla bilgi için www.aceofhearts.org adresine göz atın ya da aşağıdaki numaraları arayın: Bekâr erkekmeniz 503-321-5027; bekâr bayan ya da çiftmeniz 503-727-3580.

AYI AVI

Siz kılırlı erkeklerden, nam-ı diğer Ayılar'dan hoşlananlar için Edepsiz Ördek Pub'ı kılırlı erkeklere hasta adamların tepinme mekânıdır. Steele Köprüsü'nün batı çıkışındaki 439 Kuzeybatı Üçüncü

Cadde’de avlanma sezonu cumartesi geceleri tavana vurur.

YAKIN TEMASLAR

“Şişman Güzel Kadınlar ve Sevimli Ayıcıklar” ile onlara bayılan ahali için ücretsiz bir sosyal kulüp olan Yakın Temaslar’a bir göz atın. Burada kilo vermekten bahsedildiğinde kaşlar çatılıyor. Yüz kadar üyesi bulunan kulübün sıradan bir haftalık toplantısında, üyelerin belki de yarısıyla tanışmayı bekleyebilirsiniz.

Yakın Temaslar her cumartesi saat 19.00’da 1616 Kuzeybatı Yirmi Üçüncü Cadde’deki New Old Lompoc Restoran ve Tavernası’nda toplanıyor. Telefon: 503-225-1855.

KULÜP PORTLAND

Portland’ın geride kalan son gay banyosu Kulüp Portland’dır. Güneydoğu On İkinci Cadde ile Batı Burnside Sokağı’nda yer alan bu dört katlı yapış yapış eğlence, resmi olarak Continental Otel Kulüp ve Banyoları olarak adlandırılıyor. Eski adı Majestic Otel olan kulüp ikinci katında Hollywood yapımı filmlerin oynatıldığı geniş ekranlı bir sinemaya sahip. Üçüncü katta, kasık hizasında bulunan “haşmet delikleri”yle dolu kasvetli, karanlık bir seks labirenti yer alıyor. Ve dördüncü katta devamlı olarak erkek-erkeğe icraatın gösterildiği porno sineması, bir sahne ve canlı gösteriler için bir seks salıncağı bulunuyor. Üyelik yaklaşık 20 dolar, 12 dolardan başlayan fiyatlarla dolap ve oda tutmak mümkün. Özel banyolu, daha büyük, otel tipi odalar mevcut. İnternet bağlantısı ve kuru sauna da var. Saatler: Daima açık. Telefon: 503-227-9992.

Kulüp Portland’a üye olmak, size ayrıca bodrum kattaki otuzbir kulübü Fermuarlar Fora’ya da giriş hakkı veriyor.

MALAFAT KAYASI

Yerel tarih uzmanları, Lewis ve Clark Araştırma Gezisi’nde bu kule gibi ince bazalttan yekpare taş yüzünden “Malafat Kayası” adı verildiğini söylüyorlar. 84 numaralı Eyaletlerarası Yol ile Columbia Nehri arasında, Portland’ın birkaç mil doğusunda bulunan taş a-tık daha edepli bir şekilde “Horoz Kayası” diyoruz.

Patikalar Kum Adası'ndaki çıplaklar plajına doğru uzanıyor. Civarındaki ormandaki patikalar ve söğüt çalılıkları arasındaki gözden uzak açıklık alanlarda ara sıra gözüne seks manzaraları ilişecektir – o nedenle dikkat edin. İffetsiz davranışlar için 300 dolarlık ceza kesen atlı park korucularına rağmen, Portland'lılar hâlâ Malafat Kayası'nın dibine battaniyelerini – ve daha pek çok şeylerini – sermeye devam ediyorlar.

DANS SALONLARI

Portland'lılar kuşaklar boyunca 1920'lerden kalma *From the Ballroom and Dance Hall to Hell* ve *Tillie from Trillamook*** gibi kitaplar yoluyla ikaz edildiler – siz de edilmelisiniz.

Büyük bir sıklıkla beyaz köleliğe ilk adım, dans adıdır. Kristal ya da Vikont Balo Salonu gibi dans salonlarında genç çekici erkekler bekâr kadınlara yanaşır. “Gri kurtlar” denilen bu erkeklerin tek amacı kur yapmak, büyülemek ve sizi sevgili ailenizden kopartıp sahte bir evlilik için Pendleton'a götürmektir. Portland'a geri döner dönmez kendinizi kirletilmiş ve yalnız bulacaksınız. Bu noktada, büyüleyici koca müsveddeniz size civardaki genelevlerden birinde iş bulmayı önerecektir.

Eh, uyarmadığımı söyleyemezsiniz. Her pazar günü, iyi havalarda öğle vaktinden saat 14.00'e kadar süren, “Parkta Lindy***”de en iyi balo salonu danslarını bir görün. Dansçılar Arlene Schnitzer Konser Salonu arkasındaki Güney Park Blokları'nda beton alana iri taneli mısır unu serip, lindy sıçramalarını yaparlar.

Her ayın ilk pazar günü, Burnside Köprüsü'nün batı çıkışı altındaki Cumartesi Pazarı'nda Johnny Martin'in üç kişilik swing orkestrasına ve dansçılara bakın.

Kapalı mekânlarda dans için aşağıdaki adreslere uğrayın:

Kristal Balo Salonu, 1332 Batı Burnside Sokağı, telefon: 503-225-5555, dahili 8810.

* Balo ve Dans Salonundan Cehennem.

** Tillamook'lu Tillie.

*** Lindy : 1930'larda Amerika'da oldukça popüler olan bir tür swing dansı. (ç.n.)

Vikont Balo Salonu, 724 Doğu Burnside Sokağı, telefon: 503-226-3262.

Melodi Balo Salonu, 615 Güneydoğu Alder Sokağı, telefon: 503-232-2759.

Her mekânı saatler ve mevcut müzik türleri için arayın.

EGZOTİK ÇARŞAMBA

Batı Yakası'nın son dev perdeli porno sinemalarından biri olan Jefferson Sineması, düzüşme günlerinde saat 21.00'de "Egzotik Çarşamba"yı düzenliyor, giriş 8 dolar. Bu, sinema biletinden ziyade özel bir kulübe on iki saatliğine günlük giriş için fazla bir rakam değil. Boşalıp gidebilir, on iki saati içinde tekrar geri gelebilirsiniz.

Burasının özel bir kulüp olması nedeniyle, lobideki tabelalar bir seks aktivitesinin gerçekleşebileceği konusunda sizi uyarıyor. Ve yanlış Bay Doğru'nun size yazılması durumuna karşı, tabela HAYIR, HAYIR DEMEKTİR diyor. Bunun dışında, en az on sekiz yaşında olmalısınız. ○

Ayrıca, bir çiftin üst katta yer alan porno film stüdyosundaki kameralar karşısında performansının yayınlandığı "Pazartesi Günü Videoları"na bakın. Kapalı devre sistem çifti salonun büyük ekranına yansıtıyor ve seyirciler kameramanın çekimini yönetip seks hareketlerini yönlendirebiliyorlar.

Egzotik Çarşamba veya Edepsiz Karaoke Gecesi, adına ne dersiniz deyin, saat dokuzda film bitiyor ve ünlü bir dansçı perdenin altındaki sahnede altı-yedi şarkı eşliğinde bir şov yapıyor. Bazen dansçı yerine kız-kıza krema şovu ya da sado-mazoşist bir gösteri yer alıyor. Ondan sonra film –ve çok daha fazlası– başlıyor.

Parti kızlarından oluşan bir topluluk ve bir travesti kraliçe, streç kadifeden kıyafetlerle ortadaki koridora iniyor. Bir kız, çilek sarısı saçlarını topuz şeklinde toplamış iri bir kız, tek kulağının arkasındaki yapma papatya ile bağırarak sahneye fırlıyor. Sahneye bir başka kız daha çıkıyor ve arkalarındaki kocaman penis ve vajina üzerinde gölgeler oluşturuylar. Gölge hayvanlar yaparak, devasa seks gösterisini naklen sunuyorlar. Sarışın, ön sıradan daha yaşlıca

bir kadına doğru eğiliyor ve “Anne? Çantamdan ayakkabılarımı verebilir misin?” diyor.

Altmış-yetmiş kişilik seyirciye dönerek “Evet, bu benim anem, ve hayır, onunla seks yapmayacağım. *Bu çok Jerry Springer*’vari olur,” diyor.

Yüksek topuklu, platform ayakkabılarını giyerek “*Şu ayakkabılara bir bakın,*” diyor.

İkinci kız sahnede diz çökerek siyah eteğini kaldırıyor ve travesti kraliçe kızın açıktaki kıçını ve vajinasının dudaklarını kırbaçla dövüyor. Çilek sarışını yerini alıyor ve ekrandaki iki dev ereksiyonun bir kadının açılmış göt deliğine girdiği noktaya dokunmaya çalışıyor. Kocaman pembe cinsel organlarla etrafı çevrili sarışın sesleniyor, “İçinizden kaç ‘Rus’ un ne olduğunu biliyor?”

Kimse cevap vermiyor.

“Sizler eskort kızlarla pek takılmıyorsunuz, değil mi?” diyor. Askılarını omuzlarından kaydırıyor, daracık elbise iri pembe memelerinin en az yarısını kaplıyor gibi görünen uçlarını açıkta bırakarak beline iniyor. “Rus” un bir kadının göğüsleri arasına fışkırtmak olduğunu söylerken memelerini iki eliyle avuçluyor. Avuçlarken “Eğer gözüme attırmayacağınıza söz verirsiniz belki yapmanıza izin bile veririm” diyor.

Travesti kraliçe hâlâ ikinci kızı kırbaçlıyor. Film tepelerinde oynuyor. Siyah elbiseli başka kadınlar salona girip çıkıyor. Erkekler peşlerinden lobiye gidiyor... konuşmak için. Çiftlere özel bölümde eşler birbirini mıncıklıyor.

Sinemanın sahibi, sarışına uzun, krom bir el feneri veriyor ve sarışın açık arttırmacı misali herifleri ereksiyonlarını pantolonlarından dışarı çıkartmaları için tatlı dille ikna edip seyirciyi kıvama getiriyor. “Kazık gibi olmuş yedi tanem var,” diyor, “Yok mu sekizinci?” Üstsüz bir şov sunucusu gibi “Sizinle bir seks/zekâ oyunu oynayalım ister misiniz çocuklar?” diyor. Feneri seyirciler arasında çadırı kurmuş olan her bir herife tutarak “Bahse girerim aletinize haftanın her günü için başka bir isim takmışsınızdır. Herkesin aletine taktığı ismi haykırmasına ne dersiniz?”

Karanlıkta adamlar bağıryorlar, “Kazık... Peter... Willy...”

Şimdi artık sinemanın yarısı alenen otuzbir çekiyor. Tek istisna arkada, çiftlere özel bölümün yakınında birlikte oturan bir grup erkek. Bu grup gülüyor ve işleri hakkında konuşuyorlar, ve sarışın koridordan yukarı gelip “Ne? Siz oğlanlar sırf arkadaşlarınızla beraber oturuyorsunuz diye, çavuşu tokatlayıp gelemeyeceğinizi mi sanıyorsunuz?”

Daha fazla sayıda kadın sahneye çıkıp dev porno üzerinde gölge oyunu yapıyorlar. Gölge dillerini muazzam büyüklükteki tıraşlı vajinalar üzerinde titretiyorlar. Gölge kollarıyla dokuz metrelik ereksiyonları kucaklıyorlar. Film orgazma doğru ilerlerken –porno- nun mutlu sonu– seyirciler her seferinde birkaç tane birden geliyor gibi gözükken yeni kadınlarla konuşuyorlar. Çilek sarışını, bir sinema koltuğu üzerinde diz çöküp arkasında oturan adamın üzerine doğru eğiliyor. Bir eliyle herifin aletine dokunuyor. Konuşuyorlar. Etraf karanlık. u

Kısa bir süre sonra iri sarışın sinemanın fuayesinde, satılık porno dergilerin kapaklarına bakıyor. Başka erkekler ve kadınlar tanıyorlar, kaynaşıyorlar, her ne haltsa işte. Kimileri çiftlere özel bölüme geçiyorlar. Sarışın, şeker tezgâhının arkasındaki adamla konuşurken, bir yandan da kulağının arkasındaki plastik papatyayı düzeltiyor ve “Şurada bir kez otuz tane kalkmış alet görsem içim gam yemeyecek” diyor.

Jefferson Sineması 1232 Güneybatı On İkinci Cadde’de. Telefon: 503-223-1846.

MEME-ÇÜK YARIŞI

Portland Kakofoni Derneği tarafından her sene düzenlenen bu yarışta, on iki saatlik süre içinde mümkün olduğunca fazla sayıda strip-tiz kulübüne gitmeniz gerekiyor. Orada olduğunuza dair kanıtı ihtiyacınız var, çoğunlukla dışarıda kulübün tabelası yanında çekilmiş bir fotoğrafa. Ayrıca her kulüpte en az bir içki içmeniz gerekiyor. Oyuncuların pek çoğu, bu iş için tutulmuş özel şoförlerle takım halinde çalışıyorlar. Gidilecek elli kadar kulüp içinde, hiç kimse tek seferde otuz yerden fazlasını dolaşamadı.

FANTEZİ FESTİVALİ

Bu, Portland Meşin Birliği (PLA) tarafından her sene düzenlenen, seminer ve oyun partilerinden oluşan bir hafta sonu. Kupa Ası'nda düzenlenen son Fantezi Festivali "Erotik Utanç ve Aşağılama," "Herkes İçin Anal Zevk" ve "Tuzlu Suyla Cinsel Organların Şişirilmesi" gibi seminerleri içeriyordu. Aktivite PLA'nın ağustos ayındaki yıllık Meşin Gurur Haftası'yla çakışmasını diye baharda düzenleniyor. Bu yılın programı için www.pdxleatheralliance.org adresine bir göz atın.

Dört yüzden fazla üyesiyle PDB, her ayın ilk salı günü saat 19.00'da 219 Kuzeybatı Davis Sokağı'ndaki C.C.Slaughter'da toplanıyor. Pek çok üye burada saat 18.00 gibi, toplantıdan önce hep birlikte akşam yemeği yemek için erkenden buluşur.

LULU'NUN SAPIK OYUNEVİ

Kusura bakmayın çocuklar. Her ayın ikinci cumartesi günü düzenlenen bu seksi "oyun partisi" sadece kadınlar için. Yer ve zaman için www.spiretech.com/~auntie/lulu.html adresindeki web sitesine bir göz atın.

M&M DANSLARI

Marv ve Marsha'nın adı verilmiş bu eş değiştirme dansları, her ayın dördüncü cumartesi günü saat 20.00'de düzenlenir. Detaylar için 503-285-9523'ü arayın.

STRIPTİZ TOMBALA

Yine Portland Kakofoni Derneği tarafından düzensiz olarak organize edilen bu oyunda, daha çok striptiz kulüpleri için tasarlanmış tombala kartları kullanılır. Numaralar ve harfler yerine, her bir boş yer tipik bir striptizci detayı ile işaretlenmiştir. Kıcını tokatladı mı? Memesinin başını çimdikledi mi? Gözlüklerinizi yarığının şekillendirilmiş kollarıyla mı temizledi? Bahşişi elinizden kıcıyla mı aldı? Bütün bu küçük detaylara dikkat etmeli ve "Tombala!" diye bağırana kadar kartınıza işaretlemelisiniz. Ve lütfen, bu eğlenceyi mümkün kılan dansçılara bahşiş verin.

XES

415 Güneybatı On Üçüncü Cadde'de bulunan XES, erkeklere özel bir seks kulübüdür. İçeride tepeye yerleştirilmiş monitörlerde sürekli olarak porno film gösterilen, siyaha boyanmış kontrplaktan bir labirent var. Labirentin içinde yalnız kalınabilecek bolca küçük oda bulunuyor; artı, her şeyin merkezinde deri bir seks salıncağı yer alıyor. Yatağı olan tek odada da video kamera tesisatı var; böylece iş üzerindeyken bütün kulüp sizi seyredebiliyor. Kulüp 19.00'dan 04.00'e kadar açık; 4 dolar senelik, 8 dolar gecelik giriş ücret ödeyen bin beş yüzden fazla üyesi var.

FERMUARLAR FORA

Kulüp Portland banyolarının bodrum katında yer alan "askeri nitelikli" seks kulübü Fermuarlar Fora, 303 Güneybatı On İkinci Cadde'de. Şehir blokunun çoğunu kaplayan bodrum, kışla ranzaları ve asılmış yüzlerce metre kamuflaj ağıyla M.A.S.H. efektini tümüyle yaratmak için Ordu Artığı her bir şeyle dekore edilmiş. Hatta, yönetim buraya gerçek bir Willies cipini taşıtıp, farları çalışsın diye tesisat kurmuş. Tepedeki monitörlerde porno oynuyor ve fantezi tamamlanıyor.

Giriş için üyelik gerekiyor. Saatler öğleden sabah 06.00'ya kadar.

(1992'den bir kartpostal)

Bisikletime binerken müziği duyuyorum ve bakmaya gidiyorum. Lloyd Merkezi'yle Steele Köprüsü arasındaki bir düzine blokta, burası Gül Festivali Büyük Çiçek Alayı'nın tam karşısında.

Alay'dan sonraki cumartesi sabahı, tören arabalarının hafta sonu boyunca sergilendikten sonra geldikleri yer burası.

Haziran ayının bir pazar akşamı, hava kararmadan tam önce. Ve bu tören arabalarının ihtişamlı anları biteli kırk sekiz saat kadar

oluyor. Paslı pikaplar, yük kamyonları ve traktörler tarafından çekilerek sökülecekleri yer olan Kuzeybatı Portland'daki bir limana doğru arka sokaklardan dolanarak gidiyorlar.

Çiçekler solmuş ve ezilmişler. On binlerce çiçek. Güller ve karanfiller, krizantemler, zinyalar ve papatyalar. Şimdi Gül Festivali asaleti, güzellik kraliçeleri ve şehrin önde gelenleri yerine, arabalara uzun saçlı genç adamlar binmiş, çiçeklerin arasında esrarlı sigara dolaştırıyorlar. El sallayarak. Bebeklerini taşıyan, eşofman giymiş orta yaşlı anneler binmiş, etrafları çocuklarıyla sarılı. El sallayarak. Kaldırımlar boş. Onlara el sallayacak kimse yok. Bandolar yerine, değişik tören arabaları bangır bangır hızlı ritimli rock şarkıları çalan bavul büyüklüğünde radyolar taşıyor. Gangsta rap müziği. Ölü çiçeklerin ve alkol derecesi artırılmış şarabın tatlı kokusunu alabiliyorsunuz. Şişman bir adam ve kadın, ezilmiş güllerden kırmızı bir halının üzerine yayılmış, ellerinde gazoz –şişe o kadar büyük ki kadın tutmak için iki elini de kullanmak zorunda– sigara içiyorlar. Bebek bezi ve marihuananın kokusunu alabiliyorsunuz.

Oregon Toplantı Merkezi etrafındaki sokaklar bomboş; böylece bileti kesilmiş tören arabaları arasında, etrafında zikzaklar çizerek bisikletime binebiliyorum. Pedal çevirmeme gerek bile yok; Lloyd Mahallesi'nden rıhtımlara giden köprüye kadar bütün yol yokuş aşağı. Herkes el sallıyor. Ben de onlara sallıyorum. Tek izleyicileri olarak.

*Tabiat:
Kaçırılmaması gereken bahçeler*

Geleneksel Gül Festivali töreninden, Katherine Dunn'ın *Geek Love*'ın konseptini bulurken dolaştığı Uluslararası Gül Melezleme Bahçeleri'ne kadar Portland bir bahçeler şehridir. Bazıları da Elk Rock Adası gibi şehrin içine hapsolmuş doğa parçalarıdır. Bazıları Maize ve çiçek kaplı tören arabaları gibi, gayet insan yapımıdır. Pek çoğu ikisinin ortasında bir yerlere düşer.

EN BÜYÜĞÜNDEN EN KÜÇÜĞÜNE

Portland dünyanın hem en küçük, hem de en büyük bahçesine Sahip olmakla övünür. En büyük ağaçlandırılmış belediye parkı, beş bin dönümlük Forest Parkı'dır. Altmış milden uzun patikasıyla, beş farklı park ve vahşi hayat korunağına bağlanır. Forest Parkı, Ku-

zeybatı Yirmi Dokuzuncu Cadde ile batı uçtaki Newberry Yolu'na çıkan doğu uçtaki Upshur Caddesi'nden başlar.

En küçük park ise aynı zamanda "Leprechaun Parkı" da denilen ve Güneybatı Front Cadde'siyle Taylor Sokağı arasındaki refüjde yer alan Mill Çıkma Parkı'dır. Boyu büyükçe bir yemek tabağı kadar olan parkın etrafı altı şerit yoğun trafikle sarılıdır.

KLASİK ÇİN BAHÇELERİ

Burası, Kuzeybatı Üçüncü Cadde ile Everett'te bir blokun etrafını çevreleyen, duvarlı bahçe odaları, göller ve köşklere oluşan bir labirenttir. Bu Ming Hanedan Bahçesi'nde, Çin'den getirilmiş beş-yüz tondan fazla taşın yanı sıra Portland bölgesinin dört bir yanından bağışlanan yetişkin ağaçlar da bulunmaktadır. Telefon: 503-228-8131.

R

COLUMBIA GEÇİDİ BAHÇELERİ

Bu üç bahçeden ilki, Columbia Geçidi'nin derinliklerinde eski İtalyan stili bir villa ve bahçeden oluşuyor. Eyaletlerarası Otoban 84'ün doğusundan 28 numaralı çıkışa sapın. Dur tabelasından sola, Eski Columbia Geçidi Manzaralı Karayolu'na dönün. 48100'den, eski bir kereste baronunun geniş arazisinde yaşayan bir Fransisken rahibe mezhebi olan Eucharist Rahibeleri Manastırı'nın kapılarından geçerek sağa sapın. Bu rahibeler dostça davranır, ama siz yine de uslu durun.

Peysajı 1920'lerde yapılan Columbia Geçidi Bahçeleri'nde köprüler, süs havuzları, 63 metrelik bir şelale ve muhteşem uçurum manzaraları vardır. 84 Numaralı Eyaletlerarası Otoban'dan 62 numaralı çıkışa sapın ve dur tabelasından sola dönün. Otoyolun üzerinden nehre doğru geri dönün ve tekrar sola sapın.

Uyarmadı demeyin: Maryhill Müzesi'nin bahçelerinde tavuskuşları vardır, çünkü bu kuşlar etrafı çevreleyen çölden sürünerek gelen çingiraklı yılanları öldürmektedir. Müzeye varmadan önce yer alan bu bazalt yamaçtaki doğal su kaynağı, mekânı tarih öncesi zamanlardan beri kutsal bir kamp alanı haline getirmiştir. Maryhill Müzesi'ne ulaşmak için 84 numaralı Eyaletlerarası Otoban'ın

doğusundan 104 numaralı çıkışa sapın. Sola dönün ve Columbia Nehri'nin üzerinden geçin. Sonra da müze tabelalarını takip edin.

BERRY BOTANİK BAHÇELERİ

Bahçenin kurucusu, Rae Selling Berry, altı dönümlük bahçesi için nadide orman gülleri ve çuha çiçekleri toplayabilmek için dünyayı dolaştı. Öldüğü zaman, müteahhitler hepsini ezip yok etmeyi planladılar; ta ki Rae'nin bir grup arkadaşı 11505 Güneybatı Summerville Yolu'nda yer alan bu nadir bitki ve bitki tohumu deposunu korumak için karşlarına dikilene kadar. Telefon: 503-636-4114.

ELK ROCK PİSKOPOS ARAZİSİ

On üç dönümlük bu mülk 1958'den beri yerel Episcopal Piskoposluk Bölgesi'nin malıdır. Central Park'ı dizayn eden Frederick Law Olmsted'in oğlu olan John Olmsted tarafından tasarlanan mekân, Wilamette Nehri üzerindeki kayalıkların tepesinde bir İskoç baron konağı görüntüsünde inşa edilmiştir. 11800 Güneybatı Military Lane'deki binanın yapımı 1914'te tamamlanmıştır.

ELK ROCK ADASI

Elk Rock Adası muhtemelen Portland'daki en güzel –ve hiç kuşkusuz bulunması en zor yerdir. Milwaukie'ye doğru, Portland'dın güneyinden Güneydoğu McLoughlin Bulvarı'na girin. Oregon Caddesi'ndeki ışıkları geçtikten hemen sonra River Yolu tabelalarını göreceksiniz. River Yolu'na sapın ve cadde (Güneydoğu Yirmi İkinci Cadde) Sparrow Sokağı'nı T şeklinde kesene kadar birkaç blok boyunca dümdüz ilerleyin. Sparrow'dan sağa dönün ve en kısa zamanda park edin. Arabanızı park girişine yakın bırakmanız neredeyse imkânsızdır. Alçak demiryolu iskelesinin altından geçerek Sparrow'un sonuna kadar yürüyün. ELK ROCK ADASI tabelası yakınındaki toprak patikayı bulun. Ağaçların ve bataklığın içinden geçen patikadan devam edin, bu yol sizi çoğu havada adaya kadar götürür. Suyun yükseldiği kötü havalarda ise, nehir adanın etrafını iki taraftan da keser ve tekneden başka bir yolla ulaşımı imkânsız kılar.

Adanın kendisi Wilamette Nehri'nde yükselen bir dönümlük karanlık, yosunlu ormanla kaplı bazalt bir şatodur. Wilamette Nehri yatağının karşı yakasında Dunthorpe'un gösterişli evlerini görebilirsiniz. Kulağınıza gelebilecek zayıf trafik gürültüsü, nehrin çok üstündeki yüksek kayalıktan, Macadam Caddesi'nden gelmektedir.

MAĞARA

Servite rahipleri, bu deliği 16 Temmuz 1925'ten beri Mass'ın açık havada kutlandığı yer olan Rocky Butte'in bazalt tarafında dinamit patlatarak açtılar. Kuzeydoğu Sandy Bulvarı ve Seksen Beşinci Cadde'de yer alan altmış dönüm üzerindeki bahçeler ve anıt mezarlar, her aralık ayında Işık Festivali için renkli ışıklarla sarılır. Bir açikhava asansörü sizi yukarıda Servite'lerin yaşadığı uçurumdaki Manastır'a çıkarır.

Manastır'ı Seksen İkinci Cadde'ye bağlayan ıssız yolda mağara rahiplerine ayrılmış küçük mezarlığı arayıp bulun. Yanmış karamumlar ve diğer tüyler ürpertici artıklar bu noktanın Şeytan'a tapınlar arasında hâlâ popüler olduğunu kanıtlamaktadır.

JAPON BAHÇELERİ

1963'te dizayn edilmiş olan bu yer, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en eski Japon-stili bahçelerden birisidir. Kum bahçesi ve su bahçeleri dahil olmak üzere beş geleneksel temalı alanın ve ilaveten bir çayhane ve köşkün yer aldığı bahçe hemen her ay başka bir aktiviteye ev sahipliği yapar. Adres 611 Güneybatı Kingston Caddesi. Telefon: 503-223-4070. www.japanesegarden.com adresine de bir göz atın.

NEŞE DERESİ BAHÇELERİ

Fidanlık, sanat galerisi, peysaj ve bahçecilik okulu olan Neşe Deresi'nde bedava ev yapımı çikolata parçacıklı kurabiyeler de var – ve burası bölgenin en güzel ve en büyük, özel sergi bahçesidir. Yerleri Scappoose'da, 20300 Kuzeybatı Watson Yolu'nda. Telefon: 503-543-7474. Nadir bulunan bitkiler, ücretsiz dersler ve özel aktiviteler hakkında bilgi almak için www.joycreek.com adresine göz atın.

MAIZE

Hava kararana kadar bekleyin ve Sauvie Adası 16511 Kuzeybatı Gillihan Yolu'ndaki Pumpkin Patch'de yer alan bu devasa mısır labirentini keşfetmek için el fenerlerinizi kullanın. Sauvie Adası Köprüsü'nün batısına doğru 30 Numaralı Otoyolu kullanın.

GERİ DÖNÜŞÜMLÜ BAHÇELER

Burası elimizde bitki koruma derneğine en çok benzeyen yerdir. Burada torbalar dolusu kurtarılmış kılıç eğrelti otu var. Kutular dolusu kelp kuyruğu. Saksılar dolusu süsen ve madenci marulları. Yabamersinleri. Alev ağaçları. Hanımeli. Ve bitkilerin pek çoğu yeni bir eve ihtiyacı olan devasa, yetişkin ağaçlar ya da çalılar.

6995 Kuzeybatı Cornelius Pass Yolu, Hillsboro'da (telefon: 503-757-7502) bulunan Geri Dönüşümlü Bahçeler, Hayvan Nüfus Patlamasını Önleme Taraftarları'nın (POPPA)* fon oluşturma birimidir. Tüm gelir, insanların başıboş ya da sahipli hayvanların kısırlaştırma veya iğdiş edilme masraflarını öderken ibraz edebileceği kuponların ücretlerinin karşılanmasına gidiyor. Bahçenin yöneticisi Keni Cyr-Rumble bitkilerin, inşaat malzemelerinin ve dikim ürünlerinin yaklaşık yüzde yetmiş beşinin geri dönüştürülmüş, yeniden kullanılmış ya da bağış yoluyla edinilmiş olduklarını söylüyor. Böcek ilacı kullanılmıyor. Gübre, Hayvanları Koruma Derneği'nin tavşan üretim merkezinden ve ahırda yaşayan yarasalardan elde ediliyor.

Burada, her bitkinin bir hikâyesi var. "Plainview Yolu'nun orada, Japon-stili bir bahçe yapabilsin diye avlusundaki her şeyi atmak isteyen bir adam vardı. Oradan birbiri ardına kamyonlar dolusu taşıdık" diyor Keni. 1860 tarihli bir çiftlik alışveriş merkezi olmak üzereyken, ağaçları ve bitkileri nasıl kurtardıklarını anlatarak, "buldozerler etrafımızı çevirdiğinde biz orada hâlâ kazıyorduk" diyor.

POPPA her yıl dört kez, eski ahırda bir sergi açarak satışlarının yüzde kırkını fidanlığın amacı için bağışlayan yerel sanatçılar tarafından yapılmış eserleri, takıları ve ev eşyalarını satıyor. Yılda iki kez batan geminin malları satışı var. Sonbaharda, mekânın etrafın-

* Pets Over-Population Prevention Advocates.

daki fındık bahçesinin hasadından sonra, gönüllüler kalan fındıkları toplayıp satıyorlar. Gönüllüler ayrıca kuş evleri ve bahçe mobilyaları da inşa ediyorlar. Bonsai ağaçları yetiştiriyor, hayvan davranışları ve el sanatları kurslarında ders veriyorlar.

Geri Dönüşümlü Bahçeler mayıs ayından ekime kadar, perşembe pazara açık. Sezon dışında sadece pazar günleri açıklar. Burada yaşayan arkadaş canlısı tek gözlü köpek Betsey ile dalaşmadıkları sürece köpekleriniz de buyursun.

ÇATI HEYKEL BAHÇESİ

Güneybatı Üçüncü Cadde ve Main Sokağı'ndaki Mark O. Hathfield Mahkeme Binası'nda asansöre binip dokuzuncu kata çıkın, ve güney ucundaki cam girintiye varana kadar kat boyunca yürüyün. Kapının dışında, Tom Otterness tarafından "Doğanın Kanunu" olarak adlandırılmış bir bahçe ve heykel galerisi var. Duvarlara Mark Twain'den Maya Angelou'ya kadar, yazarlar tarafından adalet ve vicdan hakkında söylenmiş sözler kazanmış.

(1995'ten bir kartpostal)

"Gittiğiniz yerde, zeminde kocaman çukurlar ve her tarafta da kırık camlar var, o yüzden size söylenenleri yapmanız çok önemli" diyor Marcie. Bu hava karardıktan sonra, Morrison Köprüsü doğu tarafı rampalarının altında oluyor. Bir blok ötede insanlar Montage'da hoş bir akşam yemeği yiyebilmek için kaldırımda boş masa bekliyorlar. Burada, Güneydoğu Belmont Sokağı ve Üçüncü Cadde'de bir grup kadın ve erkek ordu fazlası üniformalar, kullanıldıktan sonra atılabilir koruyucu pelerinler giyiyor ve radyasyon rozetleri takıyorlar. Ordu tayınları ve paketlenmiş güveçler taşıyorlar. Alüminyum folyoya sarılı sarmısaklı ekmeceklerini sallıyorlar.

Olay şu, nükleer bir felaketten sonra ilk kez Allah ne verdiyse

yemeğine gidiyoruz: Portland'ın altı ayda bir düzenlenen Apocalypse* Café'sine.

Marcie, "Umarım kimse tuvalete gitmek zorunda kalmaz, çünkü aktivite alanındaki tuvaletler biraz ilkel. Uygarlığın sona ermesinden sonra bulmayı bekleyeceğiniz haldeler," diyor.

Bildiğimiz tek şey burada beklememiz gerektiği. Her birimiz Marcie'ye beş dolar ödüyor ve biyolojik tehlike uyarısı etiketiyle damgalanıyoruz. Devasa bir taşıma kamyonu yanaşıyor ve birisi şakayla bunun parti servisi olduğunu söylüyor.

Kamyonun arkasındaki büyük kapı yukarı kalkıyor ve Marcie "Girin ve sessiz olun," diyor. İnsanlar kargo bölümünün karanlık diplerine girip girmemekte kararsız bir şekilde tırmanırken, Marcie bu işin ne kadar yasa dışı olduğunu söylüyor. Herhangi bir trafik ışığında, eğer kamyonun içinde insanların konuştuğunu duyacak yakınlıkta bir polis memuru varsa canımıza okunacak.

İçeri tırmanırken, insanlar kanundışı kaçakların bu tür kamyonların içinde nasıl boğulduklarını konuşuyorlar. İnsanlar, metal zeminde toplanmış bir şekilde oturuyor ve kamyonun motorunun yavaşça çalıştığını hissediyorlar.

Marcie, "Park ettikten sonra emirleri uygulamanız gerekiyor," diyor. Yük kapısının dışında duruyor, kapıyı indirmek için hazırlanırken "Mum hatlarının içinde kalmazsanız yaralanabilir ya da ölebilirsiniz" diyor. "Bunun altını ne kadar çok çizsem azdır," diyor.

"Yaptığımız şey araziye izinsiz giriş. Yakalanırsak ve yanınızda fotoğrafı bir kimliğiniz yoksa, hapiste bir gece geçirmek zorunda kalacaksınız" diyor. T

Sonra kapıyı kapatıyor. Kamyonun kargo bölümünde her yer zifiri karanlık. Kamyon birinci viteste ilerlemeye başladığında hep birlikte sarsılıp sallanıyoruz.

Bir ses, "Hey, kapıyı açtıkları zaman hepimiz karbon monoksit gazından ölmüş olsak komik olmaz mıydı?" diyor.

Bir başka ses "Ah, evet, gerçekten de manyak komik olurdu" diyor.

Karanlıkta herkes birlikte sallanıyor, sağa sola dönüşlere ve vi-

---

* Kıyamet.

tes değiştirdikçe kamyonun hızına dayanarak rotamız hakkında birbirine tahminler fısıldıyor. Chili, sarmısak ve kızarmış tavuk kokusunu duyabiliyorsunuz. Kamyon vites küçültüp durduğunda, hepimiz sessizlik içindeyiz ve hemen dışarıda olabilecek polis memurunu aklımızdan çıkarmıyoruz.

Kol saatinizi göremiyorsunuz. Ellerinizi göremiyorsunuz. Yolculuk saatler ve kilometreler boyunca sürüyor gibi geliyor. Sonra kamyon tekrar duruyor ve biraz geri gidiyor. Kapı yukarı kalkıyor. Açılıyor. Işığa aç gözlerimize dışarıdaki mum ışığı köreltici parlaklıkta, ve mumlar ile zemindeki derin kara beton delikler arasında kalan hattı takip ediyoruz. Çok geniş beton bir depodayız.

Bir kadın tasını yere düşürüp kırıyor. “Ha siktir,” diyor, “Nükleer kıyametten sonra dünyanın sonu geldi ve ben fasulye çanağını kırdım.” A

Geri kalanımız dönüp paslı çöp varilleri içinde ateşlerin yanmakta olduğu devasa boş odalar arasında dolaşıyoruz. Mankenlerin kolları ve bacakları telle birbirine bağlanıp kafalarından tepeye asılmış, üzerlerindeki mumlar yere damlıyor. İğrenç avizeler. Eski bir sekiz milimetrelik projektör, çiçekbozuğu duvara ordu eğitim filmleri ve Hristiyan çizgi filmleri yansıtırken takırdıyor. Yiyecek büfesi var ve bir grup sahneye çıkmaya hazırlanıyor. Banyolarda bütün klozetler kırılmış, çöp ve ölü farelerle tıkanmış.

Dendiğine göre, burası Marquam Köprüsü’nün batı çıkışının altındaki eski Greyhound otobüs deposu. Portland Kakofoni Demeği’nin üyeleri asma kilitleri kırıp elektriği bağlamışlar. Bir başka devasa beton odada, bovlıng kulvarları küçük adak mumlarıyla ışaretlenmiş. Bovlıng labutları yerine, her bir kulvarın sonundaki hedefler ıvır zıvır mağazalarından alınma kırılabilir, hoş, sanatsal objeler – porselen vazolar, heykelcikler ve lambalar. Yanlarında beton duvarlara fırlatmanız için kutu kutu tabak ve bardak duruyor.

Dendiğine göre, bu binanın tamamı mühürlenmiş ve bir hafta içinde buldozerlerle yıkım sapanları pisliğimizi temizleyecek.

Grup çalmaya başlıyor ve insanlar ellerinin altındaki her metal yüzeye hurda borularla vuruyorlar. El fenerleri ve ışık çubuklarıyla beton odalardan oluşan labirentin içinde koşuşturuyorlar. Zeminde-

ki derin delikler otobüslerin bakım için üzerine park ettikleri servis çukurları. Çukurları birbirine yeraltı tünelleri bağlıyor ve kaybolmak kolay. Merdivenler ikinci ve üçüncü katlardaki terk edilmiş ofislere çıkıyor, ofisler çürümekte olan battaniyeler ve insan dışkılarıyla tepeleme dolu. Ürkütücü karanlıkta, mekânlarını bu gecelik terk etmiş keşlerin pis iğnelerini ve bitik çakmaklarını keşfediyoruz.

Ana salonda dans, içki ve tabak kırma var. Yiyecek ve film var. Kırık tavan camlarının üzerinden bir polis helikopteri geçiyor ve ilerlemeye devam ediyor. Tam o anda birisi bir bowling topunu yuvarlıyor, mumla aydınlatılmış kulvarda mükemmel bir atış, ve top Miss Piggy'nin elle boyanmış tatlı bir biblosunu tuzla buz ediyor.

Geziler:
Görülmesi gereken uçaklar, trenler ve otomobiller

A

Bir sonraki Apocalypse Café'ye –ve hareket etmekte olan bir kamyonetin kasasındaki bir sonraki yolculuğa– kadar, işte size taşımacılıkla ilgili bir avuç yer ve insan. Bunlardan ilki, Peder Charles Linvillie, boş Greyhound otobüs deposunun asma kilidini kırıp partiyi gerçekleştiren adamdır. Binalara izinsiz girmedeği zamanlarda Üniversite İstasyon Postanesi'nden mektup dağıtır.

ŞİPŞAK NİKÂH -“ON DAKİKA YA DA DAHA KISA SÜREDE RESMEN EVLENMEYENE PARASINI İADE EDİYORUZ!”

Portland'da evlenmenin en klas yolu Elvis Kilisesi'ydi. Eşcinsel evlilikleri, grup evlilikleri –hatta kendi kendinizle bile evlenebilirsiniz– bütün bunlar rahibin sizden beş papel aldığı, dandik yüzükler verdiği ve kendisine ait ürkütücü evlilik yeminini ettirdiği Elvis

Kilisesi'nde "yasal"dı. Bilmediğiniz eğlenceli kısım, törenden sonra, devasa bir tabelayla, teneke kutuları peşinizden sürükleyerek, tüm dünyaya burnunuza kancayı taktırdığınızı ilan ederek blokun etrafında dolaşmak zorunda olmanızdı. Tüm şehir merkezi şakaya katılır, insanlar size korna çalar, el sallar ve seslenirdi. Geri zekâlı gibi görünmenize rağmen herkes size gülümser, el sallar ve sevgilerini sunar.

Elvis Kilisesi artık yok. Ama telaşlanmayın. Peder Charles Linville'in Sellwood Mahallesi 1737 Güneydoğu Miller Sokağı'ndaki Ebedi Tutuşma Azizesi Kilisesi'ne girin. Telefon: 503-232-3504.

Kilisede Peder Chuck "On dakika ya da daha kısa sürede resmen nikâhlanmayana parasını iade ediyoruz," vaadiyle "Şipşak Nikâh" kısıyor.

Burayı kaçırmamalısınız. 1996'da birkaç yüz Noel Baba metal dedektöründen geçmek için sıraya girip beklemiş ve kahvaltı niyetine bardak bardak viski yuvarlamıştı. Ön kapının üstünde Peder Bill'in, burada yaşayan ve nikâhınızı kıyabilecek bir Evrensel Hayat Papazı* olan siyah Labrador retriever'inin resmi var.

Giriş yolunda Peder Chuck'ın arabaları duruyor. Bunlardan biri tehlikeyi işaret eden zilyon tane şeyle kaplı, üzerine sarı-siyah uyarı şeritleri boyanmış 1973 model bir Ford Torino. Tüfek mermisi kovanları var. Camları kırık gözlükler. Bir saat. Kırık ayna parçaları. Tehlike ve uyarı işaretleri. Bunlara ilave olarak, Peder Bill tarafından kazılıp çıkartılmış ölü balık ve geyik iskeletleri var. Ve sayısız bebek biberonu emziği. "İnsanlar bunlara dayanamıyorlar," diyor Peder Chuck. "Kimse bakmazken bir emziği mıncıklamak için gizlice buraya süzülen takım elbiseli işadamları göreceksiniz." Arabanın teması "Başınızı Belaya Sokacak Şeyler." Koltuklar, doldurulmuş kafaları hâlâ üzerinde bulunan vaşak kürküyle kaplı.

Peder'in ikinci arabası, "Jesus Chrysler," üzeri zilyon tane paslı kapı tokmağıyla kaplı bir Chrysler Newport Royale. Tabanca mermileri. Saatler. Golden Gate Köprüsü'nün tavan boyunca uzanan paslı metalden bir modeli. Onun yanında ise, boyanmış ve kos-

* Evrensel Hayat Kilisesi: 1959'da Amerika'da kurulmuş olan ve dini inanç sistemi her ne olursa olsun herkesin koşulsuz katılabileceği evrensel bir kilise. (ç.n.)

kocaman bir taca benzeyene dek mozaik şeklinde taşlar ve aynalarla kaplanmış bir türbin pervanesi. Arabanın kaputu zarif altın varaklı duvar kâğıdıyla kaplı. Ön camın tepesinde İsa'nın yüzünün arkadan pırıl pırıl ışıktandırılmış akrilik bir heykeli var. "İnsanlar bunu kâbusa benzetiyorlar. Bir sürü keskin, sivri uçlu şey kullanmak istedim- ki birileri bir parça çalmak isterse kanları aksın." Ön tarafta, üste kızak çanları asmış.

Peder Chuck'ın ilk sanat eseri arabası, 1983'te Los Angeles'tan Portland'a taşındıktan sonra 200 dolara satın aldığı 1967 model bir Chevy BelAir idi. Buradaki ilk görevlerinden biri Kuzeydoğu Columbia Bulvarı'ndaki Oregon Hayvanları Koruma Derneği'ndeydi. Peder "Asla bir şey öldürmek zorunda kalmadım," diyor. Ancak gece vardiyası esnasında yakma fırınına doldurmak zorunda kaldı. "Başlangıçta hayvanlara saygılı davranırsınız; çok nazik ve şefkatli, ama önünde sonunda yavru kedileri yakma fırınının arka duvarına doğru savurmaya başlar hale gelirsiniz. En kötüsü de yaz mevsimiydi. Yaz, kedi sezonuydu ve elimizde daima yakabileceğimizden daha fazla miktarda koca bir kedi yığınımız olurdu."

Aynı zamanda, Peder Chuck hayvan beslemenin yasak olduğu dairesine gizlice kediler ve kedi yavruları sokuyordu. Kendi gazete ilanını kendisi veriyor ve satılmak için tarihi geçmiş hayvanlara sahip arıyordu. Tüyleri kötü kesilmiş Fransız kanişlerine bile. "Eve gün ışığında dolaştırmaya utanacağım pek çok köpek getirdim," diyor.

Herkes gibi, günün birinde işe giderken yemek paketini yanlışlıkla arabasının üstünde unuttu. Evden işe giden yol boyunca elalem güldü ve işaret etti. Bu olaydan sonra arabanın tavanına bir kahve fincanı yapıştırdı. Ve insanlar dikkatini çekmek için hep işaret edip güldüler ve el salladılar. Bundan sonra arabasına bir kahve makinesi yapıştırdı, sonra bir gözleme kalıbını, sonra da tüm bir kahvaltıyı. 4

"Kahvaltı Seti diye bir şey duydun mu?" diyor, "Ben buna 'Kahvaltı Seti' diyorum."

Sonunda kahvaltıya, paketi hâlâ üzerinde duran, arabaya yapıştırılmış gerçek kekler de eklendi. "Paketi delinmedikçe kekin bir

yıla kadar dayandığını keşfettim. Ve mahallenin bir karınca problemi varken, neredeyse *asla* kekin üzerine gelmiyorlar.”

O günden beri, “Ben mi? Ben arabaların üzerine çer-çöp yapıştırmaya bayılıyorum,” diyor.

Sadece yüzde yüz silikon yapıştırıcı kullanıyor. GE ve Dap markaları iyi. Bazen arabasının gövdesini delip malzemeleri vidalıyor, ama Oregon’da bu su sızıntısı ve küf demek. “Her bir tarafını ziftledim ama yine de o enfes bodrum katı kokusunu alıyorum.” İş bütün o oyuncakları, aletleri, kemikleri ve ıvır-zıvırı temizlemeye geline, eh... “Yeterince yakından bakarsanız, siz görürsünüz ben görmüyorum. Burası Oregon,” diyor. “*Gökyüzü* yıkasın onları!” Ayrıca, yıllarca oto egzozu ve hava koşullarına maruz kaldığında her bir çeşit plastik bebek kafasının, lastik biberon emziğinin ya da ıstavrozun geçirdiği değişik “mutasyonları” –sızan beyaz pisliği ve çatlamları seviyor.

İşin iyi tarafı şu: “Konuştuğum pek çok sanat eseri araba sahibi hemfikir: Bu arabalar sayesinde normal arabalara kıyasla daha çok şeyden paçayı sıyrabiliyorsunuz. Kırmızı ışıktaki geçebiliyorsunuz. Kavşağa çaprazlama park edebiliyorsunuz. Bir dörtüyl ağzına geldiğinizde hemer, hemen hiç kimse sizden önce geçmiyor.”

Kötü tarafları ise: “Herkes bir şeylerine dokunmak ve oynamak istiyor.” Altın ve gümüşten yapılmış ödüllerdeki bowling, beyzbol, golf oynayan, atıcılık yapan küçük insan figürlerini kopartıyorlar. “Tepkilerin yüzde doksan dokuzu olumlu, ama arada bir ‘bahse girerim bu arabada AIDS vardır!’ diye çılgılık atan bir tanesine rastlarsınız.” “Bu şeylerden birini kullanacaksanız derinizin kalın olması lazım. Bir miktar vandalizmi göze almalısınız.”

Bir başka mesele ise, çiçek bahçesini andıran parlak renklere ve aynalara gelen arılar ve eşek arıları.

Ve kargalar. Chuck’ın bir av mağazasından almış olduğu, vahşi hayvanları çekmek için kullanılan kasetlerden bir seçkisi var –çiftleşen yabani domuzlar, sırtlanlar, dövüşen kargalar, kızışmış vaşaklar– ve bunları, her bir arabanın dış tarafına monte edilmiş güçlü hoparlörlerden çalıyor. Karga kasedini çaldığında bir karga sürüsü beliriyor, ve arabayı gürültülü bir kara bulut gibi izliyor. “Hoparlör-

lere bayılıyorum,” diyor, “çünkü iki blok öteden çevreyi değiştireyorsun.” Eğer “Red Fox in Distress” kasedini çalarsan civardaki her köpek havlıyor.

Portland’da yaşarken bu tür hareketler gayet normal geliyor. Bütün şehrin, diyor, “küçük adam kompleksi” var. “Portland küçük boyunu gürültücü ve tiksindirici hareketleriyle telafi ediyor” diye ekliyor.

Hayvan kasetleri yerine, 1950’lerin yatağa işlemeyi engelleyen hipnoz kasetlerini çalacaktır: Otoparktaki ya da otobandaki her arabaya doğru kulakları sağır edici “Sizi seviyoruz. Size ihtiyacımız var. Eğer uyanıp tualete gitme ihtiyacı duyarsanız, ayağa kalkar ve güzel, temiz bir yatağa dönersiniz, o zaman biz de sizi daha çok seviz...” seslerini.

Noel’de kötü Noel müziği mikslerini bağırtıyor ve adına da “gezici ilâhi servisi” diyor. Ancak, bütün bunlar Chuck’ın kendi gerçeklik duygusunun da içine ediyor. “Artık kargaların sesini duyduğumda, ‘Bunlar gerçek kargalar mı?’ diye düşünüyorum. Bir siren duyduğumda ‘Bu gerçek polis mi, yoksa sadece benim gibi biri mi?’ diye merak ediyorum.”

PETROLIANA*

Glenn Zirkle’in niyeti kötü değildi. Planı eski bir benzin pompası bulmak ve WSCO Petrol’deki patronu Dick Dyke’a hediye vermek üzere yenilemekti. 1982’de pompasını buldu. 1985’te bir başkasını daha buldu. O zamandan beri, Glenn’in “Petroliana” koleksiyonu şirketin 2929 Kuzeybatı Yirmi Dokuzuncu Cadde’deki merkez ofisini neredeyse işgal etti.

Şimdilerde İlk Petrol Günleri Tarih Müzesi denilen mekân, hatırlayabileceğiniz her şeyden en az bir tanesine sahip.

Glenn sizi en eski pompalar arasında gezdiriyor, 1910’ların “kör pompalar”ı, sonra 1910’lardan 1920’lere kadar kullanılan “görülebilir”ler. En eski görülebilir, Wayne Pompaları’nın 492 numaralı flüt şeklinde beyaz bir Roma sütununa benzeyen “Roma ya da Yu-

* Acı Çeken Kızıl Tilki. (y.h.n.)

** Benzin istasyonu malzemeleri koleksiyonculuğu. (y.h.n.) 11

nan Sütunu Pompası” modeli. Korkunç şık ama yapılacak herhangi bir tamirat –deri contalar da dahil olmak üzere– bütün mereti yeniden yapmak demek.

“Eski ambarları olan çiftlikler dönemini takip etmeye başladım,” diyor. “Her gün kasabaya inmiyorlardı, muhtemelen kendilerine ait pompaları vardı.”

“Görülebilir”ler, benzini pompanın üstüne oturtulmuş on-galonluk, 75 santim yüksekliğindeki cam bir tanktan verirler. Önce benzin kol kuvveti ya da enerji yardımıyla üzerine galon seviyesinin işaretlenmiş olduğu, silindirik bir akvaryuma benzeyen cam tanka pompalanır. Böylece alıcı benzini görebilir. “Parasını ödedikleri miktarı alıyor oldularını hissetmek isterlerdi” diyor Glenn. Daha sonra benzin yer çekimi yardımıyla arabaya basılırdı.

Bir sonrakilere 1930’ların “saat yüzölçümü” pompaları. Bunlarda, büyük ibre, alınan her galon için pompanın göstergesinde bir tur atar; daha küçük bir ibre de toplam galon sayısını göstererek daha yavaş hareket ederdi. Benzin fiyatlarının galon başına 19 sent’ten 30 sent’e kadar değişiklik gösterdiği 1940’lardan 1960’lı yıllara kadar, üzerlerinde toplam satış miktarını gösteren üç bölüm olan “üç tekerli” hesap makineli pompalar vardı. 1960’lardan sonra daha yüksek benzin fiyatları “dört tekerli” benzin pompalarını yarattı.

Pompaların yanı sıra, büyük miktarda alışveriş hediyesi de var: Birçoğunun üzerine Mobil Petrol’ün kırmızı kanatlı atı çizilmiş oyuncaklar ve tabaklar. Ayrıca sayısız antika metal tabela ve bir zamanlar orijinal bir Shell benzin istasyonu çatısının her köşesinde yer alan porselen istiridye kabukları gibi nadir bulunan parçalar da bulunuyor. Birkaç yıl önce, liman terminalinde çalışan emekli bir petrol işçisinin izini sürüp bulduğu zaman Glenn en iyi alışverişini yapmış oldu. Bu adam dünya kadar sırlı porselenden yapılmış, sonuza kadar dayanacak cinsten, eski benzin istasyonu tabelası almış. Hepsini kulübesine çatı yapmak için Vernonia civarındaki dağlara taşımış. Glenn adamı nihayet bulduğunda kulübeyi yeni yıkmış, antika tabelaları çöplüğe götürmek üzereymiş. “Bana bu tabelalar için para mı ödeyeceksin?” demiş. “Sonuçta ondan altmış üç çeşit tabela aldım,” diyor Glenn.

Ziyaret ederken, binanın bir bölümünün hâlâ ofis olarak kullanıldığını unutmayın. WSCO Petrol, başkanı Dick Dyke'dan sonra aslen "Tricky Dicky" denilen yerel Astro benzin istasyonları zincirinin de sahibi olan petrol dağıtıcısıdır. "Nixon'ın başı derde girdi ve o isim de uçtu gitti," diyor Glenn. Şirketin logosu, sırttan kızıl saçlı bir çocuk, hâlâ kasabada görülüyor.

AFİLİ KAZ

Eleştirenler tarafından "uçan kereste deposu" olarak adlandırılan bu uçak, sadece bir sefer uçtu: 2 Kasım 1947'de. Şimdi Howard Hughes'un "Afili Kaz"ı Portland'ın dışında yeniden bir araya getirildi. Daha fazla detay için www.sprucegoose.org adresindeki siteye göz atın ya da Oregon, McMinville 3850 Güneydoğu Three Mile Lane'deki Evergreen Havacılık Müzesi'ni ziyaret edin. Telefon: 503-434-4180.

YASAL SOKAK YARIŞI

Arabanızda emniyet kemeri ve arabanın hararet yapmasını önleyici bir soğutma sistemi varsa Portland'da sürat yarışına katılabilirsiniz. Çarşambadan cumaya dek Portland Uluslararası Yarış pistine gidin. 103 desibele kadar olan gürültülü arabalar için yarışlar 16.00-22.00 arası yapılıyor. 90 desibele kadar olan arabalar için ise saat 01.00'e kadar süren gece yarısı yarışları var.

Pist 1940 Kuzey Victory Bulvarı'ndaki Delta Park'ta. Telefon: 503-823-RACE. Programı öğrenmek için www.portlandrace-away.com adresine bakın.

TREN DEPOLARI

Portland'da demiryolları asla bitmez. Portland yıllar boyu, Milwaukee'den üç buçuk kilometre ötedeki Marquam Köprüsü'nün doğu çıkışına kadar devam eden dünyanın en kısa demiryoluyla övündü. Dick Samuels demiryolu araçlarının bakımını yapardı ve eşi Dawn da mühendisti; bu nedenle demiryolu Samtrak adıyla anılıyordu.

Ondan evvel, buralı çocuklar –Hollywood set ekipleri satın alıp *Petticoat Kavgası* televizyon dizisinde kullanılmak üzere "Hooter-

ville Cannonball” adıyla restore etmeden önce– Union İstasyonu önündeki bir çiçek tarhında duran çok eski bir buharlı lokomotif ile oynarlardı.

Eski trenlere bir göz atmak için Holgate Bulvarı’nın hemen kuzeyindeki Güneydoğu On Yedinci Cadde’ye sapın, Center Sokağı’ndan doğuya yönelin. Sokağın bir demiryolu geçidiyle çıkmaza dönüştüğü noktaya kadar bir blok ilerleyin. Tren raylarını geçip kamyonlarla dolu geniş mıcır kaplı bir otoparka gelin. Sağ kolu (güneydoğu) takip ederek bir tren geçidine daha gelene dek mıcırlı otoparkın içinden ilerleyin. Buranın hemen ötesinde, beyaz tabelasında BROOKLYN yazan kısmi bir lokomotif binası bulunur. Lokomotif binasının bitişiğindeki tek katlı yapının oraya park edin. BROOKLYN tabelasının hemen altındaki ağır kırmızı kapı içeriye girmenizi sağlar.

İçeride sevenleri tarafından restore edilmekte olan ev büyüklüğünde buharlı lokomotifler vardır.

Burası, Mayıs 1941’de SP4449 motor numarasıyla imal edilmiş Amerikan Özgürlük Treni’nin yuvasıdır. 1975-76’daki İki Yüzüncü Yıl Kutlamaları çerçevesinde ülkeyi baştan başa geçti ve hâlâ kırmızı, beyaz, mavi renklerde. Bir pazartesi ya da çarşamba öğleden sonrası gelin ve bir network PC’si için ilk yüksek hızlı grafik kartını yapan ve diğer “4449 Dostları” arkadaşlarıyla beraber lokomotif üzerinde çalışan Harvey Rosener’ı sorun. Ayrıca, www.4449.com adresinden lokomotifin Kuzeydoğu Pasifik boyunca yapmış olduğu son yolculuğa bakın.

Son ziyaretimde, Spokane, Portland ve Seattle Demiryolu’nun –buharı iki kez kullanan çifte genleşmeli– buharlıları da lokomotif binasına park edilmişti. Bu canavarların çarkları pek çok kişinin çene hizasına gelir. Stok değişiyor, ama siz eski Nickel Plate Yolu’ndan gelme lokomotiflerin yanı sıra, Avrupa yolcu vagonlarına ve daha pek çoğuna bir göz atın.

ANTİK BATI POWERLAND

Larry Leek 1935’te yanan Oregon kongre binasına ait devasa dökme demir sütun yığınına işaret ediyor. Yangının ısısı nedeniyle ka-

ırmış ve çatlamış sütunlar burada Oregon İtfaiye Müzesi'nde yer almak üzere bulunuyorlar. Sütunlar yirminci yüzyılın büyük bir kısmı boyunca dökme demirden süslü kaideleri ve taçlarıyla buradaki bir dereye dolgu malzemesi olarak boşaltılıyordu. "İnsanların ne yapacaklarını bilemedikleri her şey buraya gelir. Bu bazen iyi, bazen de hiç iyi değil." Tramvay deposunun arkasındaki alan, çürümekte olan tramvay arabaları ve paletler üzerindeki demiryolu parçalarının organize bir karışımıdır. Ahşabı kıymık kıymık olmuş, boyası dökülen bir tramvay arabasını işaret ederek "Birisine size yüz yaşında bir araba vermek istiyorsa, buna hayır demek çok güç," diyor.

Portland'ın güneyindeki 5 Numaralı Eyaletlerarası Otoyol'da, Salem'in hemen kuzeyinde kalan 263 numaralı çıkışa sapın. Dur tabelasının oradan sağa dönün, yarım kilometre kadar sonra Antik Batı Powerland tabelasından tekrar sağa sapın; zaman yolculuğuna çıkmış gibi olacaksınız. Burası, müzelerin sıfırdan itibaren tüm koleksiyonlarından, yarım düzine değişik gönüllü grubu tarafından yapılan ve korunmakta olan tarihi eğlence alanlarının oluşturduğu altmış iki dönümlük bir tarih. *M*

"Satın aldığım eski bir traktörle başladım ve o günden beri de buradayım" diyor artık grubun başkanı olan Larry. "Ben esasında otlakçı dediğiniz türden birisiyim – hepsini seviyorum."

Burada iki buçuk kilometreden biraz uzun bir minyatür demiryolu olan Willow Creek Demiryolu bulunuyor. Ve orijinal 1870 Güney Pasifik deposu buraya Brooks, Oregon'dan taşındı.

Oregon Elektrikli Demiryolu Müzesi burada, iki yüz üyelik bir grup dünyanın dört bir yanından gelen trenleri restore etmekle meşgul. Avustralya'dan gelme bir üstü açık vagonun içinde dolaşın. Bir buçuk metrelik alçak tavanlı, Hong-Kong'dan gelme iki katlı vagonun. Los Angeles ya da San Fransisco'dan gelme vagonların. Council Crest'in tepesindeki eğlence parkına giden 1904 yapımı iki adet orijinal tramvay arabası da burada, üzerlerinde hâlâ Jantzen mayolarının orijinal el işi logoları bulunuyor.

Operasyon şefi Jack Norton, müzenin 1950'lerden beri nasıl ayakta kaldığını anlatıyor. Depolarında dokuz tane restore edilmiş

vagon var, tepelerindeki kablolar müze arazisindeki raylar üzerinde hareket edebilmelerini sağlıyor. Diğer depolarında ise sadece traktörler bulunuyor, bunların arasında 1880 yapımı, ülkedeki çalışan en eski buharlı traktör de yer alıyor. Pek çoğu 1895 ile 1915 yılları arasında yapılmış olan buharlı traktörlerin en yenisi 1929 yılından. Larry'den size katilin birinin demir testereyle küçük parçalara ayırmak için bütün hayatı boyunca uğraştığı tüyler ürpertici 1900 yapımı buharlı makineyi göstermesini isteyin. A

Sabit makineler müzesi Stephen King'e ait bir Endüstri Devrimi kâbusu olabilir. Hepsi de demirden, pirinçten, çelikten yapılmış sıra sıra devasa makine, kıyıcı canavarlar gibi üzerinize üzerinize geliyor. Burada, Larry size volanını sıcak hava ile döndürüp Zihni Sinir-vari bir piston ve kol sistemini çalıştıran bir makine gösterebilir.

Yan taraf, son derece nadide antika cenaze arabalarından kar temizleme makinelerine ve dünyanın en geniş İngiliz anahtarı koleksiyonuna -1,006 adetten fazla birbirinden değişik İngiliz anahtarı-kadar her şeyin yer aldığı antika araba ve traktör müzesi. Araçların önce-sonra fotoğraflarına bakmayı ihmal etmeyin. İnanılmazlar. İlki, ıskarta yığınının içinde paslı bir iskelet. İkincisi, showroom kalitesinde.

Ağaca bağlanmış bir sessiz film kahramanını kesmekte kullanacağınız türden dönen bıçağı olan 1907 yapımı buharlı hızarı görmeden geçmeyin. Astoria'daki terk edilmiş Yabanarısı Ton Balığı Konserve İmalathanesi'nden çıkma bir makineyle çalışıyor. Onun yanında, artık John'un İskele alışveriş merkezi olan eski B. P. Johns mobilya fabrikasından çıkma, restore edilmiş üç buçuk metre yüksekliğindeki teker yer alıyor. Onun yanında ise faaliyette olan bir nalbant dükkânı var.

Oregon İtfaiye Müzesi de yakında açılacak.

Her şeyi çalışır ve işler durumda görebilmek için en uygun zaman, geleneksel Büyük Oregon İstim Festivali'nin düzenlendiği temmuzun son haftası ile ağustosun ilk haftası. Daha fazla bilgi için 503-393-2424'ü arayın.

Trenlerden traktörlere, traktörlerden kamyonlara, eğer yok ol-

dukalarını sanıyorsanız – hepsi burada. Ama çenenizi kapalı tutun. Larry'nin de dediği gibi: "OSHA [The Occupational Safety and Health Administration] bu zimbirtıları çalıştırdığımızı görse kalp krizinden gider."

WILAMETTE SAHİL TRAMVAYI

Bir asırlık iki katlı, elektrikli tramvaya binin ve Portland şehir merkezinden, güneye Oswego Gölü'ne doğru bölgenin en güzel manzarası içinden geçerek yolculuk edin. Bu, Portland rıhtımındaki RiverPlace sitesiyle Oswego Gölü yerleşim bölgesi arasında çalışan, 1887'de açılmış eski bir hat; Dunthorpe'un ağaçlıklı özel mülklerinin içinden, bir tünelden, Wilamette Nehri ve Elk Rock Adası'nın tepelerindeki sarp kayalıkların eteklerinden geçiyor.

Tramvay, nisan ayından başlayarak her hafta sonu sefer yapmaya başlıyor, mayıs ayında buna perşembe ve cuma günleri de ekleniyor. Normal seferler ekim boyunca devam ediyor. En güzelleri ise Oakes Eğlence Parkı'ndan fırlatılan havai fişekleri izleyebileceğiniz Dört Temmuz turları. Ayrıca, aralık seferleri nehirde dolaşan ışıktandırılmış Noel gemilerini takip ediyor. Ve Sevgililer Günü turları da çok popüler. 503-697-7436 veya 503-222-2226'yı arayarak rezervasyon yaptırmanız şiddetle tavsiye edilir. Güney tramvay deposu Oswego Gölü'ndeki 311 Kuzey Eyalet Sokağı'nda; rotanın bu ucunda ücretsiz park yeri de bulunuyor.

U.S.S. BLUEBACK

16 Mayıs 1959'da suya indirilen U.S.S *Blueback*, dizel yakıtıyla çalışan ve hizmet verdiği otuz bir yıl boyunca seksen beş denizciden oluşan mürettebatına ev sahipliği yapan Barbel sınıfı bir denizaltı. Gemi, Vietnam'da Donanma Özel Savaş Birlikleri'ni kıyıya indirdi ve limanlara mayın döşedi. Hizmetten ayrılıp, *Kızıl Ekim'in Peşinde* filminde kullanıldıktan sonra 1994 yılında Portland'a geldi.

Denizaltının "Mürettebat gemiyi henüz terk edip, izin günü için kıyıya çıkmış etkisini yaratmak istiyoruz," diyen yöneticisi RG

* Çalışma Güvenliği ve Sağlığı İdaresi.

Walker'u bulun. Yemekler hâlâ tabaklarda duruyor. Kirli tabaklar lavaboda yığılmış. Tıraş bıçakları ve kişisel eşyalar ranzalarda bırakıldıkları yerde duruyor. RG size denizdeki her iki aylık seferlerinde film oynattıkları çekme perdeyi gösterecektir. Eski bir denizaltıcı olan RG, "Görev icabı çıktığımız bir turda sadece bir film vardı – *Batı Yakasının Hikayesi*. Limana geri döndüğümüzde, herkes bütün şarkıları öğrenmişti. Hepsi, 'Ben köpekbalıkları'ndanım! Ben jetler'denim!' diye şarkı söyleyip dans edebilirdi," diyor.

Aslında, en iyi tur sadece her ayın ilk pazar günü düzenlenmekte olan "Tekno Turu"dur. Sekiz kişiyle sınırlıdır ve rehberi en çapraşık detaylar üzerinde oyalanmayı sorun etmeyen eski bir denizaltıcıdır. Tur resmi olarak iki saat sürüyor, ama grup meraklı ise dört ya da altı saate kadar çıkabiliyor. Ön bürodan 15 dolarlık biletlerinizi erkenden alın. Tekno Turu sabah 10'da başlıyor.

Lisanslı amatör radyo operatörleri gemideki telsiz istasyonundan yayın yapabilirler.

Blueback 1945 Güneydoğu Water Caddesi'ndeki Oregon Bilim ve Endüstri Müzesi'nde (OMSI) bulunuyor.

(1996'dan bir kartpostal)

Kuzeydoğu Multnomah Bulvarı'nın bir tarafına bütünüyle SWAT ekipmanı, Kevlar* yüz kalkanları ve zırhlar içinde, ellerinde siyah coplarla Portland polis memurları sıralanmış.

Caddenin öbür tarafına ise kırmızı kadife elbiseleri ve büyük beyaz sakallarıyla Noel Babalar dizilmiş. İnce mavi hat, şişman kırmızı hatta karşı.

Bu, Portland SantaCon '96. Nam-ı diğer Kırmızı Dalga. Nam-ı diğer Noel Baba Tantanası. Her yıl değişik kakofoni derneklerinin

* Du Pont de Nemours firmasınca üretilen aramid elyafının tescil edilmiş adı. (ç.n.)

üyeleri ev sahipliği yapan bir kente akın ederler. Almanya'dan, Avustralya'dan, İrlanda'dan ve Birleşik Devletler'deki her eyaletten, hepsi de nerdeyse birbirinin tıpatıp eşi Noel Baba giysileri içinde buradalar. Hepsinin adı "Noel Baba". Kimse kadın ya da erkek değil. Kimse yaşlı ya da genç değil. Zenci ya da beyaz değil. Bunlar yetmiş iki saatlik özel eğlence için şehre gelmiş 450 kadar Noel Baba. Karaoke yapmaktan tutun paten kaymaya kadar. Siyasi protestodan sokak tiyatrosuna kadar. Striptiz kulüplerinden Noel şarkıları söylemeye kadar. Kızak çanları çalıyor ve yanlarında birbirlerinin ağzına fişkırttıkları mavi cam temizleme deterjanı Windex'in püskürtmeli şişelerini taşıyorlar.

Cam temizleme deterjanının tadı aynen Mavi Safir cin-toniğe benziyor.

Bu cumartesi gecesinin planı, Lloyd Merkezi'nde buluşup buz pateni pistinin etrafında el ele tutuşmak. Orada, Noel Babalar artistik patinaj olimpiyat sporcusu kötü-kız Tonya Harding'in ruhunu çağırarak gayreti içinde şarkılar ve ilahiler söyleyecekler.

Tonya'nın hâlâ hayatta oluşunun hemen hemen hiç önemi yok. Polislin buraya daha evvel gelmesinin önemi var.

Etraf kilit, polisler Lloyd Merkezi'nin güney kenarı boyunca bir hat oluşturuyorlar- Noel Babalar da yolun karşı tarafında, el ele, Holliday Parkı'nın kuzey kenarı boyunca polislerin önünde dikiliyorlar. Diğer Noel Babalar alışveriş merkezine normal müşteri kıılığında, ellerindeki torbalarında kırmızı kıyafetleri ve sakallarını taşıyarak gizlice girdiler. Yine de, elbise değiştirmek için soyunma odalarına ve tuvaletlere çömelerek girmek isterlerken alışveriş merkezi güvenliği onları yakalayıp dışarı atıyor.

Şimdi Noel Baba safı tekerlemeler söylüyor: "Ho, ho, ho! Gitmek yok!"

Şarkı söyleyerek blokun bir ucundan ötekine, öne ve arkaya doğru dalga hareketi yapıyorlar. "Noel Baba olmak suç değil!"

Bir megafondan, polis Lloyd Merkezi'nin özel mülk olduğunu ve sokağı geçen tüm Noel Babaların hapse gireceğini söylüyor.

Ve Noel Babalar arka arkaya tekrarlıyor, "Bir, iki, üç... Mutlu Noeller!"

Polis hattının üzerinde, çocuklar ve anne-babaları park garajlarının korkuluklarına sıralanıyorlar. Saat daha akşamın altısı ama hava karanlık ve herkesin nefesinin gözle görülebileceği kadar da soğuk. Sokaktaki arabalar trafiği kilitleyecek kadar yavaşlıyorlar, şaşkınlıktan ağızları o kadar açık ki kimse korna çalmıyor.

Çocuklar bekliyor. Polis ve Noel Babalar, hepsi bekliyorlar.

Bana gelince, buralarda bir yerdeyim, kırmızı kadife ve vatka dolgularının içine gömülmüş vaziyetteyim. Adım Noel Baba ve yutuldum. İlerleme emrimiz bir Noel Baba'dan diğerine cin kokulu bir fısıltı ile hat boyunca ilerleyerek geliyor.

Bir hafif-tren parkın yanındaki istasyona yanaşıyor.

Polisler, Kevlar yüz kalkanlarını indiriyorlar.

İşaret verildiğinde Noel Baba sürüsü safları bozuyor ve koşmaya başlıyor. Kırmızı bir sel trene doğru yöneliyor. Şehrin merkezine kaçmak için. İçki içmek, Noel şarkısı söylemek ve Çin yemeği yemek için.

Ve onların hemen arkasından -arkamızdan- polis kovalıyor.

Hayvan hakları:
İnsanların seyretmelerinden gına geldiğinde

Portland'lı fil bakıcısı Jeb Barsh ile geçirdiğim günde, Jeb şehri hayvanat bahçesiyle kıyasladı. Şehir yönetimini hayvan bakıcılarıyla mukayese ederken, temelde ikisinin görevlerinin aynı olduğunu söyledi: Nüfusun sınırlanmış bir alanda mümkün olduğunca mutlu yaşamasını sağlamak. Portland'ın hacmi Şehir Gelişim Sınırı ile limitli –diğer bir deyişle kafesimiz– ve bir şekilde hepimiz bu sınırlı alanda hep birlikte var olmak zorundayız.

İşte size diğer hayvanat bahçesine bir bakış, artı hayvanlarla ilgili birkaç olay daha.

FİL ADAMLAR

“Fillerle çalışmak bir saplantı,” diyor Jeb Barsh. “Sizi içine çekip

emiyor. Ruhlarıyla meşgul olmak öyle bir onur ki.”

Katherine Dunn’ın her Portlandlının üç yaşam sürmesiyle ilgili teorisine uygun olarak, Jeb bir fil bakıcısı, şarkı, hikâye ve şiir yazarı ve iki yaşındaki oğlunun babası. Jeb Baton Rouge’daki Louisiana Eyalet Üniversitesi’ne devam etti ve filler hakkında bir çocuk kitabı yazmak istedi. Araştırma için yerel hayvanat bahçesine gönüllü olarak gitti. Bu on bir yıl önceydi.

Jeb, Portland’ın bir fil fabrikası olma durumunu “bir tabiat kazası” olarak nitelendiriyor. 1950’lerin sonuna doğru, hayvanat bahçesi cinsel bakımdan oldukça kuvvetli bir erkek olan Thonglaw’ı ve dört doğurgan dişiye satın aldı. Dişilerin arasında Belle de bulunuyordu, Belle 1962’de Packy’i doğurdu ve Packy kırk üç yıldır ilk kez esarete doğup büyüyen fil oldu. O zamana kadar hiç kimse filerin hamileliğiyle ilgili fazla bir şey bilmiyordu.

Fil Evi’ndeki gönüllülerden biri olan Tom Nelsen, “Veteriner burada üç ay boyunca oturdu, çünkü bir filin gebelik süresinin ne kadar olduğunu bilmiyorduk” diyor.

Otuz yaşında ölmeden önce Thonglaw on beş yavrunun babası oldu. Yavrulardan ilki, Packy, aralarında hayvanat bahçesinin yirmi yaşındaki erkeği Rama’nın da bulunduğu yedi yavrunun babası oldu.

“Filler dünyada bir kriz yaşıyorlar,” diyor Jeb. “Doğal yaşam alanları azalıyor. Vahşi doğada bir Asya fili muhtemelen yetmiş yıl yaşayacakken sadece yirmi bir yıl yaşıyor. Benim görevim onlara hayali, mükemmel bir dünya yaratmak değil. Benim görevim onların yaşadığı yeri alıp en iyi şekilde kullanmalarını sağlamak,” diyor. “Şu anda yapabileceğim şeyi bugün yapmak zorundayım.”

Jeb’in üst dudaklı boyunca, ağzının sağ köşesine kadar uzanan bir yara izi var. Film yıldızı kadar yakışıklı, her iki kulağının üzerinde kıvrılan ve yakasına kadar uzanan uzun saçları var. Gözleri gri ve çıkmaya başlamış iki günlük bir top sakalı var. Belki giydiği şort pantolondan ya da yürümekten ve kaya tırmanışlarından dolayı kaslanmış bacakları yüzünden, ama her iki saniyede bir değişik bir kadın ona bir şeyler sormak için yanaşıyor.

Sorular arasında “Bizim gibi hayvanlarla çalışan kişilerde, on-

ların içine karışıp kaybolma eğilimi vardır. İşte bu yüzden bir ayağımı burada, insanlar arasında tutmak istiyorum. İnsanlara fillerin keyfini ve gizemini anlatmaya devam edebilmek için. Burada olmak bir onur” diyor.

“Bir filin yaşantısının her günü anıları biriktirmekle geçer” diyor. “Biz sadece anılarını onların hayatlarını ilginç kılabilmek adına kaynaştırmaya uğraşıyoruz. Yeryüzünde yaşayan tüm memelilerden daha büyük beyinleri var. Akıllarına hizmet ediyoruz, sadece bedenlerine değil. Her gün, bu yedi tanenin nasıl hissettiğini anlıyorum. Bu hislere göre günümüzü planlıyoruz” diyor.

Fil Evi’nde Jeb’in ekibi Tom, Bob ve Steve’den oluşuyor – çok iri cüsseli üç erkek. Hayvanat Bahçesi’nin yedi filine, üç erkek ve dört dişi, bakıcılık ediyorlar. Dişiler sosyal ve beraber takılıyorlar, ama erkeklerden her biri eğer çiftleşme zamanı değilse ayrı ve uzak duruyorlar. 2002 yılında hayvanat bahçesinin en ünlü fili Packy kırkinci yaş gününü kutladı. Hayvanat bahçesinin aktivite koordinatörü Krista Swan “Neredeyse altı buçuk ton ağırlığındaki bir filin, kâğıttan yapılma sallanan kocaman fil kulakları takmış *binlerce* insan ‘Mutlu Yıllar’ şarkısını söylerken, fıstık ezmesiyle kaplı, üzerinde mum yerine çiğ havuçları olan bir pastayı yediğini düşünün” diyor. “Filler kulaklarını oynatarak iletişim kurarlar. Packy onların birbirlerine ne söylediklerini sandı, Tanrı bilir artık.”

Filler altmış yıldan fazla yaşayabilir. Nisan ayının 14’ünü boş bırakın, siz de fil kulakları takıp Packy’e şarkı söyleyebilirsiniz.

Hayvanat bahçesinin en küçük fili Chendra (Malezya dilinde “Cennet Kuşu” anlamına geliyor), annesiyle beraber bir Malezya palmiye yağı plantasyonunu bastığında küçüçük, yavru bir Asya filiydi. Annesini vurarak öldürdüler, Chendra’nın da bir gözü kör, bir ayağı sakat kaldı. Sıgmayacak kadar büyüyene dek bir çocuk okulunda tutuldu, sonra da Portland’a nakledildi. Burada, hayvanat bahçesi onunla aynı yaşlarda başka bir dişi Asya fili olan Rose-Tu ile arkadaş olmasını umuyordu. Sorun şu ki, Rose-Tu, Me-Tu ile Hugo’nun kızı. “Rose-Tu piç kurusunun teki” diyor Krista. “Ve tek yaptığı Chendra’yı taciz etmek.” Rose-Tu’nun en sevdiği saldırı Chendra’nın kuyruğunu yakalamak. Kuyruğu arka bacakları arası-

na sıkıştırıyor ve hortumuyla geriye uzanıp üzerindeki hassas siyah tüyleri yoluyor.

“Başlangıçta,” diyor Krista, “insanlar Chendra ve en iyi arkadaşı Rose-Tu hakkında bir çocuk kitapları serisi yazmaktan bahsettiler... Sonra da: *Belki yazmasak daha iyi* diye düşündüler...”

Jeb endişelenmiyor. “Rose-Tu sağlıklı bir çocuk,” diyor, “Yaşadığı bölgeyi itekleyip dürtüyor.”

Chendra bir “cep fili” diyor, belli bir alana kısılmış genetik olarak eşsiz bir fil soyundan geliyor ve büyük bir ihtimalle erginliğinde de nispeten küçük bir fil olacak. Kör gözü pembe ve beyaz kaslarla örülü. Gören gözü kahverengi ve erginliğe eriştiğinde parlak bir altın rengine dönüşebilir. Onun yaşındaki Rose-Tu iki ton çekerken Chendra sadece bir ton geliyor.

“Neden bilmiyorum,” diyor Jeb, “ama Chendra’ya benim doğum günümü vermişler, Şubat 20, bu yüzden o da bir Balık burcu.”

Hugo hakkında, “O anti Packy,” diyor Jeb Borsh. “Bazıları ona ‘Korkunç Hugo’ diyor, ama o benim en sevdiğim erkek. Siz onunla birlikteyken sahip olduğu öyle bir enerji alanı var ki. Kızgın bir kaya gibi!” Jeb, “O gerçeğin ta kendisi! O enerjinin ete-kemiğe bürünmüş hali! O azgın bir baba! O hızlı bir arabadaki yolculuk!” diyor.

Hugo dört yaşındayken Tayland’da yakalanmış ve Portland’a başka bir hayvanat bahçesi ile sirk vasıtasıyla gelmiş. “Packy hakkında söyleyebileceğim her şeyin” diyor Jeb, “tam tersini Hugo için söyleyebilirsiniz.”

Hugo’nun kuyruğu düz. Packy ve onun soyundan gelen herkes eğri kuyruk özelliğine sahip. Genç bir fil olan Hugo’nun hortumunun ucu –ki bir insanın başparmağına eşdeğerdir– ısırılıp kopartılmış, bu nedenle eşyaları kavrarken biraz sakar.

Jeb, Tom, Bob ve Steve fillerin parmakları ucunda tabanlarının ortasında yer alan hassas pedi koruyarak nasıl yürüdüklerini anlatıyor. Yuvarlanan bir elmayı ezmeden durdurabilirler. Hortumlarında 250 kiloya kadar ağırlık taşıyabilen ve beş galon su tutabilen kırk bin kas var. Her filin sadece dört dişi var ve bunların hepsi de devasa dişler. Yaşamları boyunca bu dişlerden yaklaşık altı set çıkar-

düzenlenen ve aralarında Ray Charles, The Cowboy Junkies ve Los Lobos gibi sanatçıların yer aldığı yirmi beş konser için www.oregonzoo.org adresine bakın.

Aşağıda mutlaka tanışmanız gereken bazı hayvanları bulacaksınız.

Penguenler: Mochika'yı bulun, bakıcılarının tüm çabalarına rağmen çiftleşmeyi ya da yuva yapmayı reddeden bir Humbolt penguenidir. Bunun yerine bakıcıların mutfağında takılır. Bakıcılar acaba bunun kadınsı bir adı olmasıyla ilgisi var mıdır diye merak ediyor, ama Mochika, başka bir penguen yerine –erkek ya da dişi– siyah erkek botlarını seviyor. “Yani, *gerçekten* seviyor,” diyor Krista. “Kutsal manada botları *biliyor*.” Onu balıkla besleyebilirsiniz, ama her zaman ayakkabılarınıza göz kulak olmak zorundasınız.”

Su Samurları: Thelma ve Eddie'yi bulun. California'daki Monterey Bay Akvaryumu'ndaki tüm güneyli su samurları gibi, Thelma ve Eddie de John Steinbeck'in romanlarındaki kahramanların adını taşıyor. Yılda 25.000 dolar tutan ve taze midye, tarak, pavurya ve diğer deniz kabuklularından oluşan bir diyetle besleniyorlar. Yeni kafeslerine konduklarında, bakıcıları çiftleşmek için çok genç olduklarını düşünmüşlerdi. “Sonra Thelma hamile kaldı,” diyor Krista. Thelma'nın yavrusu hayvanat bahçesinde doğup büyüyen ilk susamuru yavrusuydu. Şimdi hayvanat bahçeleri Portland'ın peşini bırakmıyor. “Biraz utanç verici. Bize neyi farklı yaptığımızı sorup duruyorlar,” diyor Krista. “Gerçek şu ki, bilmiyoruz. Uğraşmadan oldu.”

Kara Gergedanlar: Pete ve Miadi birkaç yıl önce yaptıkları be-bekten sonra tekrar bir araya getirildiler. O günden beri Miadi flört ediyor: Pete'e çarpıyor ve sürtünüyor, onu “ateşleyip” feromonlarını koklamasını sağlıyor. “Kediler de dahil olmak üzere, hayvanlar üst dudaklarını şöyle bir yukarı çekip hızla kokladıkları zaman oluyor” diyor Krista. Pete, Miadi'yi ancak suratına işedikten sonra kovalamaya başladı. Ondan sonra Miadi cívelenip Pete vazgeçene kadar nazlanmaya başladı. Krista gülerek, “Sanki Miadi ‘Bana ilgi göstermez misin? Al bakalım, sidiğimi kokla!’ der gibiydi” diyor.

Hâlâ Miadi rolü yaparak “Gördün mü?” diyor, “İsteyeceğini biliyordum.”

Maymunlar: Amazon Sel Ormanı’nda J. P’yi, teşhir edildiği alana adım atan herkesin kafasına atlayıp haykıran dişi maymunu bulun. Bakıcılar ya da gönüllüler hiç fark etmez, neden bilinmez, J. P. herkesin kafasına oturmak zorunda.

Aynı zamanda, bebek bataklık maymunu Tatlı Tilly’yi de görün. “Mümkün olduğunca çok sorun yaratmaktan zevk alıyor gibi” diyor Krista. Özellikle de rakip gereza maymunlarının kuyruklarında sallandığı ve sonra babasının ona arkaya çıkmasını beklediği zamanlarda.

Ve şempanze Charlie’yi görmeden geçmeyin. “Charlie, sevdiği insanlara oyun etmekten hoşlanmasıyla ünlüdür,” diyor Krista, “ve sevmediği insanlara da dışarı fırlatmasıyla.” Biraz işaret dili biliyor ve eğer sizden hoşlanırsa kendisini tanıtacaktır. Kendini işaret ederek tek eliyle göğsüne “C” harfi yapıyor. Eğer Charlie yaşadığı kapalı ve açık alanları ayıran kapıyı işaret ediyorsa, sizi yarıya davet ediyor demektir. Durmayın, koşun, ama bir sonraki alana koşarken onu yenerseniz hiddetle haykırıyor ve çırpınıyor.

Kurtlar: Neredeyse simsiyah bir erkek kurt olan Marcus’u bulun. Fakat lütfen, diyor Krista, ona adıyla seslenmeyin ve *ulumayın*. “İnsanlar teşhir alanına gidip uluyorlar,” diyor, “ve bu çok kafa karıştırıcı. Kurtlar bu yolla anlaşıyorlar. İnsanlar ne söylediklerini bilmiyorlar.”

Deniz Aslanları: Steller’in deniz aslanları Julius ve Stella’yı görün. Julius’u *çağırabilirsiniz*. “Adımı seslendiğinizde,” diyor Krista, “Julius tüylerini düzelterek poz veriyor. Sanki ona övgüler yağdırıldığını biliyor.”

Tavuskuşları: Başboş dolaşan tavuskuşu nüfusundaki patlama ve etraftan gelen şikâyetler üzerine 2001 yılında tüm tavuskuşlarına küçük bir kısırlaştırma işlemi yapıldı. Kuşlar cakayla yürüyüp uçuyorlar ve konser sanatçılarından rol alıyorlar. “Durum *gerçekten* de kontrolden çıkıyordu,” diyor Krista.

Aylar: Hayvanat bahçesi her sene insanların oyuncak aylarını getirebilecekleri bir “Ayı Festivali”ne ev sahipliği yapıyor. “İlk

tıyorlar ve son setin miyadı dolduğunda açlıktan ölüyorlar. İletişimlerinin yüzde sekseni “infrasound,” yoluyla, insanların yıllarca fillerin altıncı hisleri sayesinde birbirlerinin aklını okuduklarını sanmalarına yol açan duyma eşiği altında çıkardıkları seslerle oluyor.

“Bir filin beyni benimkinden dört buçuk kat daha büyük” diyor Jeb. “Yüzde elli daha fazla kıvrımlı, bu nedenle filler mükemmel birer problem çözücü.” Açıklıyor: “Filin beyni anıları saklamak için tüm bu patikalara sahip. Otoburlar gibi ‘kurnaz’ olmalarına gerek yok.” Fillerin bu kadar çok anıyı hafızalarında tutmalarının bir sebebi de çevrelerine karşı çok yıkıcı olmaları, bu nedenle daha fazla yiyeceği nerede bulacaklarını sürekli olarak bilmek zorundalar.

“İnsanoğluna göz yaşartıcı derecede benziyorlar,” diyor Jeb. “Birbirlerine müthiş şefkat gösteriyorlar. Meraklılar. Bir aile olarak yaşıyorlar ve yaşlı bireyleri terk etmiyorlar. Hatta ölünce birbirlerinin arkasından yas tutuyor gibiler.”

Asya filleri nüfus artışı nedeniyle yüzyıllardır doğal yaşam alanlarından kovuluyorlar ve şimdi yeryüzünde sadece kırk bin kadardı kaldı. Bir pragmatist olarak Jeb Barsh, Darwin’in türlerin yok olması konusundaki görüşünü doğal, kabul edilebilir bir olay olarak değerlendiriyor. Ve belki de, yaşamak için pek çok kaynağa ihtiyaç duyan bu devasa, karizmatik hayvanlar için yaşayacak yer kalmadı.

Portland hayvanat bahçesi için Jeb, “Bu ütopya değil, ama onlar için ütopya *hiç* kalmadı” diyor.

HAYVANAT BAHÇESİNDE

İnsanları değil de hayvanları görmek isterseniz, hayvanat bahçesine erken saatlerde gidin ve serin ilkbahar veya sonbahar mevsiminde gelin. Oregon Hayvanat Bahçesi aktivite koordinatörü Krista Swan’a göre, pek çok hayvan ‘corpuscular’, yani en hareketli oldukları zamanlar şafak ya da alacakaranlık vakti. Hayvanat bahçesi dokuzda açılmadan önce, bakıcıları kafeslerini temizlerken hayvanları arka tarafta tutuyorlar. Saat dokuzda temiz yaşam alanları-

na bırakılıyorlar ve büyük ihtimalle en aktif ve uyanık hallerinde oluyorlar.

Oregon Hayvanat Bahçesi önündeki Knights Bulvarı, Dr. Richard Knight'ın adını taşır. Dr. Richard Knight, Üçüncü Cadde yakınlardaki Güneybatı Morrison Sokağı'nda bir eczane işletmiş eski bir denizcidir. Gemiler için evcil hayvanlar önemli bir maskottur, genellikle de maymun ya da papağanlar. Denizciler hayvanlarını Knight'a teslim eder, bir daha da dönmezlerdi. 1885 yılında Knight, dükkânının yanındaki boş arsayı çitle çevirdi, 75 dolara bir bozayı, 50 dolara da bir kızıl ayı satın alarak adlarını Brown ve Grace koydu ve bir hayvanat bahçesi kurdu. 1887'de hayvan sergisini şehre bağışladı, ama yine de valiliğin Şehir Parkı olarak ayırdığı kırk dönümlük alanda, dağılmış bir gezici sirkin kafeslerinde tutulmakta olan hayvanları beslemek ve temizlemek zorundaydı. 1893 yılına gelindiğinde park envanteri arasında yer alan mallar şunlardı: "3 adet tekerlekli araba, 1 burgu (kötü durumda), 1 pompa, 6 geyik, 5 balta, 1 zımpara taşı, 2 asma kilit, 1 basınçlı pompa, 1 bozayı, 300 çiçek saksısı, 1 fok balığı.

Eğer rahatsız edici insan kalabalıklarıyla karşılaşmak istemiyorsanız, hayvanat bahçesine sıcak yaz aylarında gelmeyin. Arabanızı kullanmayın. Park alanı sınırlı ve insanlar park etmeden önce sonsuz daireler çiziyorlar, sonra bilet alıp kapıdan içeriye son derece de sinirli bir halde giriyorlar. Bunun yerine batı yakası MAX trenine binin. Aracınızı şehir merkezine park edin, ya da MAX hattı boyunca batı banliyölerindeki (Beaverton ya da Hillsboro) park-et-bin-git otoparklarına bırakın. Hayvanat bahçesi durağında inin ve asansörle yukarı çıkın. Başka bir güzel tren yolculuğu için, Washington Parkı Gül Bahçesi'nde park edin ve yamaçtaki hayvanat bahçesi tren istasyonuna kadar yürüyün. Burada kalabalıktan kaçıp biletinizi alabilir ve minyatür Vahşi Batı buharlı trenine binebilirsiniz. Ya da ormandan geçerek hayvanat bahçesinin ortasına kadar gelen aerodinamik, nostaljik alüminyum hayvanat bahçesi hattını seçebilirsiniz.

Sabah zor gelirse, piknik yemeğinizi ve battaniyenizi alın, konser için akşam vakti gelin. 1 Nisan'dan sonra, her yaz sezonunda

başta *ne aptalca bir fikir!* diye düşünmüştüm. Bir hayvanat bahçesinin görevi bu değil,” diyor Krista. İnsanlara özellikle ayılar hakkında pek çok şey öğrettiği için, o günden bu yana fikre ısındı. “Kara ayıların yapışkan dilleri olduğunu biliyor muydunuz?” diyor, “Karıncaları yiyebilsinler diye öyle.” Oyuncak ayılara müsamaha gösteriyor. “Çocuksuz yetişkinler oyuncak ayılarıyla çıkıp geliyorlar – bu fuar onların ayıcıklarını herkesin içinde yanlarında dolaştırmaları için bir sebep.”

Bir zamanlar Gül Festivali prenseslerinin ayıların yaşadığı yere girmesi ve, şey... kaynaşması gibi bir gelenek vardı. “Arşivlerde,” diyor Krista, “elimizde 1940’lı yıllardaki prenseslerin ayı ininde çekilmiş bir sürü resmi var. Hepsi de yüksek topuklu ayakkabıları ve terzi elinden çıkmış elbiseleriyle ayılara sarılıyor ve başlarını okşuyorlar.” Hayvanat bahçesinin yeniyetme güzellik kraliçelerinin teşhir alanına, canlı bozayıların yanına girmesine artık izin vermediğini söylüyor. “Eh,” diyor, “gerçekten hoşlanmadıklarımız hariç.”

N

VAHŞİ KEDİ YARIŞLARI

Portland Beavers beyzbol sezonunun açılış gününde gelin ve Güneybatı Morrison Sokağı’yla On Sekizinci Cadde’de bulunan PGE Parkı’ndaki Vahşi Kedi Geçidi’ne uğrayın.

Her biri tribündeki bir bölümü temsil eden, kedi şeklinde kesilmiş karton şablonlar sol açık duvar boyunca birbirleriyle yarışıyorlar. Hangi bölüm en coşkulu tezahüratı yaparsa, onların kedisi kazanmış oluyor ve o bölümden bir kişi hediye kazanıyor. Sezon açılışlarında düzenli olarak yapılan bir aktivite bu ve artık başka aktiviteler sırasında da gittikçe artan bir sıklıkta tekrarlanıyor. Yarış alanının uzunluğu sadece doksan metre kadar, ama bu bile yeterince uzun.

Portland Aile Eğlence Şirketi’nin iletişim müdürü Chris Metz, “O büyük karton kedileri taşımakta olan dört tane aşırı kilolu, biçimsiz bilet satıcısından bahsediyorsunuz” diyor.

Yarışı karton bir Doberman’la durdurmaktan geri kalmayan PGE Parkı’nın işletme müdürü Ken Puckett, stadyumda azan ger-

çek kedilerin hikâyesini anlatıyor.

“Oturma çukuru,” doğası gereği kemirgenle*ri* daima cezbeder, diyor Chris. İnsanlar yiyecek düşürürler. Fareler gelir. Kediler fareleri izler. Hiç şüphesiz, ilk tribünün inşa edildiği yıl olan 1893’ten beri kediler ve fareler stadyumdalar; ta Tanner Deresi’nin taşıdığı zaman sahayı sular altında bıraktığı günlerden beri. Kediler 1909’da Başkan Taft konuşma yaptığı*nda* buradaydılar, 1923’te Warren G. Harding konuşma yaptığı*nda* da. 1926’da şimdiki yirmi bin kişilik stadyum inşa edildiğinde buradaydılar. 1933’ten 1955’e kadar geçen yıllarda burası köpek yarışı parkuruyken buradaydılar. Kediler Jack Dempsey’in dövüş maçlarını izlediler burada. Elvis Presley, Bob Dylan, David Bowie ve Van Halen tarafından verilmiş konserleri dinlediler. Hafta boyunca süren Billy Graham canlandırmalarını, Bob Hope komedi programlarını, kediler hepsini tribünlerin altından seyrettiler.

“Bu kediler evinizde besleyeceğiniz cinsten değiller,” diyor Ken. “Acımasızdırlar. Pek çok kişi sevilesi olduklarını düşünür, ama bunlar neredeyse vaşak.”

2000 yılındaki yenileme çalışması sırasında bir inşaat işçisi burada yaşayan bir vahşi kedi*yi* öldürdü ve kaza haberi yayıldı. Çevredeki vahşi kedi koalisyonu durumu protesto etti ve kalan yirmi iki vahşi kedi*yi* ele geçirmek için stadyumla işbirliği yaptı. Bunlardan, diyor Ken, iki tanesi çok hasta oldukları için öldürüldü. Diğerleri aşılandı. Kısırlaştırıldılar veya iğdiş edildiler ve sonraki yedi ayı şehir dışında, kedi başına maliyetin 1.700 dolar olduğu bir çiftlikte geçirdiler.

“Bu *Hristiyan* vahşi kedi koalisyonunun bir parçası değil,” diyor Ken. “İki koalisyon var. Bu ötekisi.”

Yenileme çalışması bittiğinde, kediler artık Fred Meyer Aile Deck’i altına monte edilen “Vahşi Kedi Geçidi” ile donatılmış olan stadyuma tekrar salındılar. Ayda bir palet hızında, diyor Ken, “yaşı ilerlemiş kedi maması” otomatik bir gıda makinesi tarafından veriliyor. Kedilerin pek çoğu yaşlı olduğu için, onları yukarıya, mamalarına yönlendiren, ADA* standartlarında bir rampa inşa etmiş.

* Americans with Disabilities Act. ABD’de 26 Temmuz 1992’de yürürlüğe giren,

Karşılığında kediler, kedilerin daima yaptığı şeyleri yapıyor.

2000 yılından beri stadyumun seksen beş kapanına sadece iki çayır faresi yakalandı. Kedi maması fiyatına, tüm mekân farelerden uzak. Karşılaştırmak gerekirse, diyor Ken, Gül Bahçesi Coliseum'u* gibi yerler fareleri kontrol etmek –ve başaramamak– için yılda 100.000 doları bulan paralar harcıyor. “Herkes gidene kadar bekleyin. Onların park alanında, arabanızın içinde oturun,” diyor, “hemen oradaki sarmaşığın içinden sürünerek çıkan şeyleri gördüğünüzde gözlerinize inanamayacaksınız.”

Kediler ölürken, Kuzeybatı Portland çevresinden yeni kediler stadyuma göç ediyorlar. Şu anda nüfus “Sylvester” da dahil olmak üzere on beş civarında.

“Rengi siyah-beyaz,” diyor Ken, “çizgi filmdeki Sylvester gibi.” Her top oyununda gelen ilk insanları karşılamak için Sylvester orada. Sizi takip ediyor. “Muhtemelen birisinin ev kedisiydi,” diyor Ken, “ve insanları özlüyor.”

Böylece Portland Beavers nisandan eylüle kadar beyzbol, Portland Timbers futbol ve Vikingler de Amerikan futbolu oynarken kediler hâlâ burada olacaklar.

“Buraya ilk önce kediler geldi,” diyor Chris. “Daima buradaydılar. Yapılacak en doğru şey buydu.”

KÖPEK DANSI

Kristine Gunter'in at kuyruğu şeklinde toplanmış sarı saçları var, gözleri açık mavi ve çilli, bir yanağı sosis lokmaları ile dolu olduğu için sesi hafifçe bozuk çıkıyor. “Bendeki espri şu ki,” diyor, “Kocamı *asla* benimle dans ettiremiyorum –ben de kendime bir köpek buldum.”

Kristine ve beş yaşındaki corgisi Rugby, “We Really Shouldn't Be Doing This”^{**} adlı bir pop-country şarkısıyla dans ediyorlar. Kristine'in “arasına” komutu köpeği bir yönde bacaklarının arasına gönderiyor. “İçinden” komutu diğer yöne gönderiyor. “Dön” ve

özel sektör, devlet kurumları ve sendikaların nitelikli özüllü vatandaşlara iş hayatında ayrımcılık uygulamasını engelleyen yasa. (ç.n.)

* Amfiteyatro benzeri büyük, açık alan.

** Bunu Gerçekten de Yapmamalıyız.

“geç” gibi komutlar köpeğin geçmesini veya eğitmenin etrafında dâile çizmesini sağlıyor. “Dans” köpeği arka ayakları üzerine kaldırıyor. “Sıçra” sıçratıyor ve ön patilerini eğitmenin ellerine çırpmasını sağlıyor.

Her başarılı adımdan sonra Kristine bir lokma sosisliyi ödül olarak ağzından çıkartıyor.

Resmi adı “Müzikli Köpek Serbest Stili,” ve Portland köpekleri, 2001 yılında Kristine ders vermeye başladığından beri dans etmeyi bırakmadılar.

Köpeklerin eğitmenin solunda kaldığı normal itaat eğitiminin aksine, köpek dansı eğitmenleri hayvanı her açı veya yönden çalıştırabileceklerini göstermek durumundalar. Strauss valslerinden disko, country/western müziğine kadar her şeyle dans ediyorlar. Bir eğitmen kendi köpeğine opera ile dans etmesini öğretiyor. “Sonuç olarak, serbest stildeki amaç onlara bir kelime ya da küçük bir vücut hareketiyle ipucu vermek,” diyor Kristine. “Birinin komutlar haykırarak veya gerçekten bariz vücut hareketleri yapmasını istemezsiniz.”

O ve Leah Atwood köpekleriyle dans gösterisi yapıyorlar. Leah iki yaşındaki Avustralya çoban köpeği Flare ile “I Fought the Law (and the Law Won)”^{***} şarkısı eşliğinde dans ediyorlar. Gösterilerinde Flare siyah bir fular ve gümüş şerif rozeti takıyor. Leah çizgili mahkûm üniforması giyiyor. Dans ederken Leah’ın parmağıyla ateş ettiği her seferde, Flare yerde ölü taklidi yapıyor. Gösterinin sonunda Flare Leah’ı kelepçelerle alıp götürüyor.

Portland bölgesindeki evcil hayvan aktiviteleri hakkında bilgi sahibi olmak için, Kristine, internetteki Yahoo! grupları içindeki NW Dog Activities grubuna bir göz atılmasını öneriyor. Site yaklaşan evcil hayvan aktivitelerinin listesini veriyor ve hayvanınızın tatilini kendinizinkiyle birlikte planlamanız için bir takvime bağlanıyor.

Köpeğinizle tepinmek için, 503-788-3152’den Kristine Gunter’i arayın.

Yanağı hâlâ sosisle dolu, “Şehirdeki tek köpek dansı eğitmeni benim,” diyor.

---

* Kanunla Savaşlım (ve Kanun Kazandı)

PUG' TOPLANTISI

Bira ve köpekler acayip iyi bir ikili oluşturunyorlar. Şimdi, puglar için bir kostüm yarışması ve bir köpek öpme kulübesi hazırlayın; pug sahiplerinden oluşan bir çete hayvanlarının yanında, işte size geleneksel Pug Toplantısı. Mayısın üçüncü haftası civarında, 1339 Kuzeybatı Flanders Sokağı'ndaki Rouge Ales Biraevi'ne bakın. Telefon: 503-222-5910.

PUG OYUN GÜNÜ

Her ayın son pazar günü, küçük köpeklerden oluşan bir deniz, Kuzeydoğu Fremont Yolu ve Yedinci Cadde'deki Irving Parkı'nı ele geçirir. Öğleden sonra 14.00 civarında başlayarak birkaç yüz küçük köpek, sahipleriyle birlikte paytak paytak yürürler. Ayrıca aralarında chihuahua'lar, Fransız buldogları ve Boston terrierleri bulunan benzer küçük ırklar da davetli. Aktivitenin müdavimleri arasında *The White Trash Manifesto* ve *Shit Mopnet*'in Portland'lı yazarı Jim Goad ve küçük köpeği Cookie'ye de bakın.

(1999'dan bir kartpostal)

1995'in Temmuz'unda bir grup arkadaşım ile oturdum ve onlara *Dövüş Kulübü* adlı, daktilo ile yazılmış bir roman müsveddesi gösterdim. Bira içiyorduk, herkesten müsvedde ile ilgili bir dilek tutmasını istedim. Orada bulunan herkes hikâyeye katkısı olan bir şeyler söylemiş veya yapmıştı, ve bir ödül almaları en doğrusuydu.

Arkadaşım Ina dışında hiç kimse dilekte bulunmadı. Ina "Brad Pitt'le tanışmak istiyorum" dedi.

Bir yıl sonra, 1996'da, müsvedde kitap haline gelmişti. O cumartesi gecesi arkadaşlarımla birlikte Dixie Dağ Yolu'nun üst tarafında, Dennis ve Linni Stovall tarafından düzenlenen geleneksel kayan yıldız izleme partisindeydik. Birisi, içinde kitapla ilgili bir

* Buldoga benzer bir köpek türü.

haber olan yerel gazeteyi getirdi. Arkadaşlarım Greg ve Sara Stovall'lerin mutfağında haberi okurken gülmeye başladılar.

Nedir o kadar komik olan şey diye sorduğumda,
"Bizi takip ediyor," dediler.

Haberde Edward Norton ve Brad Pitt'in rol alacağı *Dövüş Kulübü* filminin nasıl çekileceği anlatılıyordu. Anlaşıldı ki, arkadaşım Sara lisedeyken Brad Pitt ile çıkmış ve mezuniyet balosuna onunla gitmiş. Kocası Greg, kolejden oda arkadaşımı Pitt'in.

İki yıl sonra, film Los Angeles'ta çekiliyordu ve ben de birkaç arkadaşım ile izlemeye gittim. Arkadaşım Ina Brad'la görüşti. Çoğu sabah hep birlikte Santa Monica'daki İyi Ye adlı yerde kahvaltı ettik. Şehirdeki son günümüzde garsonumuz masaya geldi. San Pedro'da çekilmekte olan bir filmde figüran olabilmek için bir gece önce kafasını tıraş ettiğini söyledi bize. Eh, filmin adını siz tahmin edin.

Bir yıl sonra, 1999'da, bir arkadaşım ile filmin kaba montajını görmek için Los Angeles'a uçuyorduk. Kapıda, Portland'da, uçağımızın gelmesini bekliyorduk. Yakınımızda ellilerin stili, kenarlıklı şapka giyen bir adam vardı, şapka bandında tüy olan bir tür fedora. Arkadaşım Mike'a tıpkı böyle bir şapka alması gerektiğiyle ilgili şaka yaptım. Birkaç dakika sonra, uçakta kendimizi bu adamın yanında oturur buluyoruz. İki saatlik uçuş sırasında bir acil durum cep bilgi kartı çıkartıyorum ve Mike'a yönetmen David Fincher'in film için hazırlanmış parodi cep kartlarını nasıl kullanıyor olduğunu anlatıyorum. Parodi kartları insanlara oksijen maskeleri için dövüşmelerini ve uçakları çakılırken paniklemelerini gösterirdi.

Yanımızdaki adamla, şapkalı olanla, hiç konuşmadık.

İki gün sonra, Los Angeles'ta, David Fincher beni filmin vizyona çıkışını tanıtan reklam ajanslarına götürüyor. Kağıt, Taş, Makas adlı bir ajansta, bana filmin posterini dizayn eden adamla mutlaka tanışmam gerektiğini söylüyor.

Adamı içeri getiriyorlar –ve o uçaktaki adam, şapkalı adam. O ve ben, orada ağzımız bir karış açık birbirimize bakakalıyoruz. Uçakta yanımda otururken, benim cep kartı hakkındaki konuşmam kulak misafiri olmuş ama sesini çıkarmamış. Belki yanlış anlamış olduğunu düşündü, böyle rastlantısal bir şekilde karşılaşabileceğimiz hiç aklına gelmedi.

*Şanghay tünelleri:
Yerin altında geçmişe yolculuk*

Portland'a gelip de şehrin tünel sistemi hakkında hikâyeler *dinlememeniz* mümkün değil.

Benson Oteli'nin danışmasında çalışan Michael Culbertson, size çocukların bir zamanlar Eski Kent'teki rıhtımdan bir blok ötedeki terk edilmiş bir binanın içinden geçerek tünellere nasıl girdiklerini anlatacaktır. 1940'lardaki kendi çocukluğunu hatırlayarak, "Orada, aşağıda bütün bir kültür vardı," diyor. "Bizim en sevdiğimiz yer, güzel seramik freskleri olan, terk edilmiş eski bir Çin lokantasıydı. Orayı onardık ve kulüp evimiz haline geldi," diyor.

Adam Knobloch, Swan Adası'ndaki Freightliner Şirketi'nden bir mühendis, size eski Broadway Tiyatrosu'nun bodrumundaki ye-

raltı kapısını ve aşağıda nasıl yolunu kaybedip dolandığını anlatacaktır.

Mark Roe, buralı bir arkeolog, kentsel gelişim çalışmaları esnasında tünellerde bulunan zarif fildişi afyon çubuklarından ve minik yontu figürlerden bahsediyor. Tüneller ayakkabı tekleri ve kırık camla dolu, diyor. Büyük ihtimalle, yerel “crimp”ler* denizcileri ilaçla uyutup yeraltında tutsak ettiklerinde, ayaklarındaki tek ayakkabıyla kırık şişe katmanının üzerine basıp kaçamaları diye.

Crimp tabiri aslında “acente”nin İngiliz argosundaki karşılığıdır. Joseph “Bunco” Kelly, Billy Smith ve Larry Sullivan gibi adamlar, denizcilerin iki sefer arasında karınlarını doyurup uyuyabilecekleri pansiyonlar işletirlerdi. Bunun karşılığında, crimp denizcinin bir sonraki işini ayarlama hakkına sahip olur ve yeni geminin kaptanından da komisyon alırdı. Pansiyon boşaldığında, bu adamlar kereste işçilerini, kovboyları ve madencileri uyuşturucuyla bayılıp denizci olarak satmaktan çekinmezlerdi. Söylenti o ki, etrafta bayılacak kimse bulunmadığı zaman crimpler naçar durumdaki gemi kaptanlarına brandaya sarılı ölü adamları ya da tahta tü-tün dükkânı Kızılderililerini satarlardı. Bu “denizcileri” rıhtıma getirmek için onları tünellerin içinden sürüklerlerdi.

Batı Tepeleri’nden nehre kadar uzandığı söylenen tüneller, aynı zamanda Alaska altın tozu istifleri için de bir saklama yeri-ydi – arada sırada da, bu altını aramakta olan ve yanlış kapıyı açtığında arkasındaki gevşek toprağın altına diri diri gömülen altın avcılarının mezarlarının.

Hatta yerel tarihçiler, tüm sakat ve hasta insanların şehir merkezi civarında sadece yeraltı tünellerini kullanarak seyahat etmesini öngören 1920’lere ait bir yasa tasarısının varlığından bahsediyorlar.

1967 Batı Burnside Caddesi’ndeki Matador isimindeki barın bodrumunda yeni düzenlenmeye başlamış olan tünel turunda, birkaç kadın ve erkek uzun bir yasal sorumluluk feragatnamesi imzaladıktan sonra kalın halata yapıştılar. Kovboy şapkası giymiş bir tur rehberi onları halatı kullanarak yeraltındaki karanlığın içine çekti.

* 1800’lü yıllarda yaygın olarak kullanılan, ilaçla uyutma veya zor kullanma yoluyla gemilere denizci satma yöntemi. (ç.n.)

Bir tünel aşağıda, köşeyi dönünce, tur kısa etekli beyaz bir üniforma giymiş olan bir hemşireyle karşılaştı. Taş zemine melmis hemşire, bir mankenin bacakları arasına elektrikli süpürge hortumunu soktu. Süpürge kkrerken hemşire haykırdı, “Seni süprüntü, bir dahaki sefere doğum kontrolü kullanacak mısın? Seni fahişe!”

Mankenin eteklerinin altından, hemşire ketapa bulanmıs pembe jelatinden bir ktle çekip çıkartıyor. Elindekini tur grubuna fırlatıyor ve damlalar akıtan pislik çığlıklar atan bir kıza isabet ediyor, kayıp yere düşmeden önce bir an için elbisesine yapışıp kalıyor. Işıklar sönüyor ve halat grubu bir başka tünele, başka bir köşeye çekiyor.

Orada, ev kıyafeti içerisinde sarhoş bir kadın, elinde bir bardak viski tutarak böğürüyor: “Ama ben iyi bir anneyim! Bebeğimi seviyorum! Tanrım, *bebeğim nerede?*” Arkasında, oyuncak bir bebek yavaşca mikrodalga fırının içinde dönüyor.

Tüneller boyunca, halat sizi son tünele kadar ensest ve işkence sahnelerinin yanından geçirerek çekiyor. Orada, zifiri karanlıkta, bir yabancı kalabalığı gruptakilerin göğüslerini ve cinsel organlarını mncıklayarak koşturuyorlar.

Sahte krtajda isabet alan kız, bir önceki bölümde adı geçen Ina idi ve leke çıkmadığı için hla kızgın. Bana gelince, ben de kızgı-
nım çünkü beni mncıklayan olmadı.

Herkesin imzaladığı o kocaman *yasal feragatnameden* bahsetmiş miydim?

* * *

Michael Jones tarafından düzenlenen ve tarihi açıdan bakıldığında fersah fersah daha doğru –aynı zamanda daha az dramatik– olan şanghai tünel turu, sizi o kadar çok leke ve çürük içinde bırakmayacaktır. şu anda 120 Kuzeybatı nc Cadde’deki Hobo’nun bar ve restoranının bodrumunda faaliyet gösteren Michael’ın turu, kırk yıldan fazladır sürüyor. Yedi yaşındayken Michael, evlatlık ağabeyinin babası olan Dewey Kirkpatrick adlı bir adamı görmeye giderdi. Dewey, Güneybatı nc Cadde’de, Michael’ın ziyarete gitti-

ği Lenox Otel’de yaşıyordu. Orada, lobide oturan yaşlı adamları Portland’ın tarihi hakkındaki hikâyeler anlatmaları konusunda canlarından bezdirirdi.

Bir pazar sabahı otel sakinlerini Portland tarihi hakkındaki insafsız sorularıyla taciz ederken, “Benimle hiç, ama hiç konuşmayan bir adam dışında herkesi sorularıyla etrafımdan kaçırtmışım,” diyor Michael. “Onun adını Kaptan Huysuz koymuştum.”

Kırışıklıkları ve gözlerindeki kötü bakış ile Kaptan Huysuz küçük oğlana baktı. Michael hatırlıyor: “Bana dedi ki ‘Portland’ın geçmişi hakkında gerçekten bir şeyler öğrenmek istiyorsan, yeraltına inmek zorundasın.”

Yaşlı adam çocuğu Güneybatı Üçüncü Cadde’den Şehir Islah Alanı Güney Oditoryumu’na, etrafı zincir ya da barikatla çevrilmemiş bir istimlak binasına getirdi. Kaptan Huysuz Michael’ı bodrumdaki bir yeraltı kapısına indirdi, oradan da bir merdivenle eski bir kapıya. Michael kapının som çelikten, bir banka kasasının kapısı gibi olduğunu hatırlıyor. Ancak şimdi fark edebiliyor ki, sadece tenekeyle kaplı meşe bir kapıymış.

Kapının ardında soğuk karanlıktan başka bir şey yoktu. Michael, “Bana ‘şu kapıdan gir,’ dedi ve elime bir kutu kibrit verdi,” diyor.

Kaptan Huysuz “Dümdüz git ve bir yerlere sapma, rıhtıma ulaşacaksın” dedi. Sonra da “Görüştürüz evlat” diyerek kapıyı kapattı.

Bunlar Michael’ın yaktığı ilk kibritlerdi. Bir tane, sonra iki, derken üç kibrit söndü karanlıkta, Michael paniğe kapılıp çılgınlık atarak kapıya koşmadan ve Kaptan Huysuz’a çarpmadan önce.

Dewey Kirkpatrick, Michael otelden bir yabancıyla ayrıldığı için öfkeden deliye döndü ve eğer oğlan şehrin tehlikeli sokaklarından uzak durursa, tünel sistemini keşfetmesi için ona yardımcı olmayı kabul etti. Tüneller artık birbirine bağlı olmadığından, Michael’a farklı bölümlerin girişlerini göstermek için Dewey otel otel gezmeye başladı. “Beni yeraltına sokmak için resepsiyon görevlisinin yanından gizlice sıvıştırdı” diyor Michael. Ancak Dewey hiçbir zaman tünellerde dolaşmadı. “Bacağı kötüydü ve bastonla yürüyordu. Benimle gelmedi.” Bazen otel asansörü bodruma indi, bazen

de merdivenleri kullandılar, ama otele bağlanan her bir tünele giden yolu bir şekilde buldular. Michael tek başına gitti ve oğlan sokaklardan uzaklaştığı için Dewey'nin içi rahat etti.

Michael'a bakılırsa, Broadway Tiyatrosu, Paramount ve Orpheum'un, bunların üçünün de tünel sistemine bağlantıları bulunuyordu. "1996 ve '97'deki sel baskınında," diyor, "rıhtımla bağlantısı yok sanılan pek çok yerin aslında öyle olmadığı anlaşıldı."

Michael Jones, yedi yaşından beri sekiz kilometrelik bir ağ içindeki Şanghay tünellerini keşfediyor ve kazıyor. Artık, onları göstermek için tur düzenliyor. Çinli Amerikan Vatandaşları Birliği, yakın zamanlardaki turlardan birine on bir üyesini göndererek Jones'a "Lütfen yaptığınız şeyi değiştirmeyin –bu tam anlamıyla eskiden olduğu gibi," dediler.

Michael başka turistlerin küçük bir değişiklik *istediklerini* söylüyor. Diyor ki: "Tura katılan birkaç yaşlı Çinli Amerikan turist 'Ruhları hissedebiliyorum. Bu yer *temizlenmeli*,' dedi."

Michael hayalet erkeklerin ve kadınların seslerini duydu. Portland'ın altında dolaştığı kırk küsur yılda ise sadece iki tane örümcek gördü. Ve bir tane de hamamböceği, ama o da bir ayak büyüklüğündeydi; kimse inanmayacağı için böceği bir kovanın altına kapattı. "Denizaşırı bir gemiden gelmiş olmalı" diyor, "O şeyin buralarda büyümüş olmasına imkân yok."

Hücrelerine kilitlenmiş, suyun içinde ayakta durmaya terk edilmiş Şanghay tutsaklarından bahsediyor. Ku Klux Klan burada toplandı. Yargıladıkları göçmen Çinliler de öyle. Michael'a Nina'yı sorun, yeraltı hakkında çok fazla konuştuğu için öldürülen fahişeyi. Ayrıca yamyamlığı sorun ve İçki Yasağı Dönemi'ndeki tünel barlarını.

Her çarşamba gecesi yapılan gönüllüler partisi sırasında, Kuzeybatı Paranormal Olaylar Dedektiflik Bürosu'nun üyeleri Michael'a tünelleri restore etmesi için yardım ediyorlar ve yeraltının Oregon'daki en perili yer olduğunu belirtiyorlar. Portland'ın caddeleri altında, bir kadının ruhunun dolaştığını ve kaçırılmış kızını aradığını söylüyorlar. Başka ruhlar hâlâ, uyuşturulup gemilere şanghaylanan ve bir daha haber alınamayan sevdikleri erkekleri arıyorlar. Yi-

ne de, daha fazla sayıda ruh tünel sisteminde öldü ve dışarıya çıkış yollarını arıyor.

Kendi gözünüzle görmek için sağlam ayakkabılar giyin ve alçak tavanlar, kırık mobilyalar ve öksüz ayakkabılardan oluşan kilometreler boyunca yürümeye hazırlanın. Michael Jones'a 503-622-4798 numaradan ulaşabilirsiniz, e-mail: shanghaitunnels@onemain.com. Veya Cascade Geographic Society, P.O Box 398, Rhododendron, OR 97049 adresine yazın.

(2000'den bir kartpostal)

Binyılın bitiminin on gün öncesinde, tanıdıklarımın hiçbirinin kutlama için bir planı yok. Hepimiz şişelenmiş su ve konserve ton balığı stokladık. Y2K ve küresel kaos yaklaştıkça –hani tüm şu bilgisayarların çökmesi durumu– herkesin yılbaşı gecesi Sterno'sunu korumak için evde oturması çok ayıp görünüyor.

O gün, gazetedeki bir ilan Bağdat Sinema Salonu'nun hâlâ müsait olduğunu yazıyor. Bağdat, 1920'lerden kalma, Arap stili bir sinema salonu artığı. Sinema'da *Dövüş Kulübü* filminin bir kopyası var. Karşı koymak imkânsız.

Fikrimiz, bir dekor şirketi tutup sinema perdesinin altına dans pisti yaptırmak. Bağdat'ın içi balkonları ve kırmızı kadife koltukları, ürkütücü alcove'ları ve lobide çeşmeleri ile devasa. Restore edildi ve sinema-tire-restorana çevrildi. Bir ışıklandırma şirketi kiralayabiliriz. Mekânı gece kulübüne çevirebiliriz. Herkesin geçen yüzyılda yaşamış en sevdiği kişilerin kılığında gelecekleri bir kıyafet balosu düzenleyebiliriz. Beş yüz kadar kişiye yemek ikram edebilir ve film den bölümleri içeren özel bir gösterim yapabiliriz. Her masaya, insanlar geceyi belgelesin diye düzinelerce atılabilir kamera bırakırız. Yemek, dans, hediyeler, her şey mükemmel görünüyor.

Her ihtimale karşı, dağıtmak için birkaç bin ışık çubuğu satın alıyoruz. Binlerce balon şişiriyoruz, içlerinde boyları küçük birer

araba kadar olan otuz beş gümüş dev de var. Dekor şirketi köpük makineleri yerleştiriyor. Özel efektli aydınlatma. DJ ayarlandı. Davetiyeler yollandı ve hazırız.

Yirminci yüzyılın son gününde, uzun bir çubukla kaldırımdayım, akan yazıyı “Özel Gizli Parti Bu Gece Burada”ya çeviriyorum; manto giymiş yaşlı bir kadın *Dövüş Kulübü* gösteriminin bi-tip bitmediğini soruyor.

Anca rüyanda görürsün diye düşünüyorum. *Sizin kaleminiz de-ğil, hanımefendi?* diye düşünüyorum.

Paltosunun ve kısa topuklu yaşlı-bayan ayakkabılarının içinde ufacak görünüyor ve “Hakkında çok iyi şeyler duydum. Gerçekten de görmek istiyordum,” diyor.

Benim için yüzyılın son sürprizi bu olmayacak.

Bazı şeyleri önceden tahmin edemiyorsunuz. Devasa gümüş balonlar, balkondan dışarı sektiklerinde herkesin yemeğinin üzerine iniyorlar. O andan itibaren, balonlar artık lazanya ve salata kaplı, herkese çarparak dokundukları her şeyden yemek alıp bulaştıran şeyler. Şişeler ve şarap kadehleri düşüp kırılıyor ve üzeri yemekle bir buçuk metrelik gümüş bir balonun kırık camların üzerine indiği an –boom- her yere tavuk ve domates sosu saçılıyor.

Yakınlarım gece yarısından önce çabucak ve nazik bir şekilde ayrılıyorlar. Bu, bir grup havayolu hostesinin dans pistinde üniformalarını yırtıp birbirlerinin çıplak göğüslerini yalamaya başlamasıyla hemen hemen aynı ana denk geliyor. Gece yarısından birkaç dakika önce, parti için aldığımız özel saat duruyor.

Bunların hepsini ikinci ağızdan öğreniyorum. Tüm gece boyunca lobideyim, insanları karşılıyor veya iyi geceler diliyorum. Ünlü insanlar sarhoş olup kavgaya ediyorlar. Gandhi Ava Gardner’ın peşine düşüyor. Hiro-Hito, Başkan Mao’ya Fransız öpücüğü veriyor. Balkonda bir yerlerde Hugh Heffner, Judy Garland ve Albert Einstein arasında bir üçlü seks yaşanıyor. Başka bir yerde Emma Goldman esrar çekiyor. Derken Ray Bolger gözyaşlarına boğulmuş bir şekilde partiden ayrılıyor. Perçinci Rosie bir masanın üzerinde dans ediyor. Domates sosuyla lekelenmiş insanlar gülerken bir görünüp bir kayboluyorlar. Restoranda ne kadar şarap kadehi varsa hepsi kırılı-

yor. Cam mumlukların içindeki her bir küçük mum kırılıyor. Bütün bu kıyametin üzerine, köpük makineleri baloncuklar püskürtmeye devam ediyor. İnsanlar dans ediyorlar. Film oynuyor.

Gece yarısından sonra, yeni binyıldaki ilk görevim restoran personelinden özür dilemek. Ancak sorun olmadığını söylüyorlar. Diyorlar ki, bu onların daima Bağdat'ta düzenlenmesini umdukları türden bir parti.

Pişmanlıklar yerine, tonla iyi hikâyemiz ve konserve ton balığı-mız var. Ancak düzinelerce kullan-at fotoğraf makinesi ortadan kayboldu ve biz tek bir resim bile olmadan anılarla kaldık.

*Fotoğraf filmleri:
Resim ektirilecek yerler*

Portland’a geldiğinize dair kanıtınız olsun diye...İşte size “che-ese” derken civardaki fon olarak kullanabileceğiniz muhteşem yerlerden bazıları. *e*

BOMBARDIMAN UÇAĞI

Evet, bir II. Dünya Savaşı B-52 bombardıman uçağı. 13515 Güneydoğu McLoughlin Bulvarı’ndaki Lacey’nin Bombacısı.

ŞATO

Glen Echo Bulvarı ve Güneydoğu Nehir Yolu köşesinde kuleleri ve siperleriyle eksiksiz; çok havalı, ortaçağ stili bir gece kulübünün yıkılmakta olan kalıntıları durur.

DEV MUM

Sanki görmemenize imkân varmış gibi... Dünyanın en büyük mumu 30 Numaralı Otoyol'un kuzey tarafında, Scappoose'un doğu çıkışındadır. 1971'de adanmış mum 1997'de yenilenmiştir ve neon alevi gece-gündüz "yanar".

DEV TAVŞAN HARVEY

21250 Güneybatı Tualatin Vadisi Otoyolu'ndaki Harvey Marine'de bulunan kule gibi tavşan, hayatına bir benzin istasyonunun kapısında duran dev bir maskot olarak başladı; ta ki 1962'de Colombus Günü'ndeki fırtına onu yerinden uçurana kadar. Fiberglas tekne yapımında usta olan Ed Harvey tavşanın yeni kafasını yarattı ve bir Portland batıl inancına göre tavşana el sallamak lastiğinizi patlatmaktan koruyor.

ÇIPLAK BİSİKLET YARIŞI

O dar bisiklet seleleri yeterince acıtmazmış gibi... Portland Uluslararası Yarış Pisti'ndeki yerel bisiklet yarışları sezonu sonunda, yarışmacılar son bir zafer turu atar- çıplak olarak. Tamam, tamam, ayakkabılarını giyip kasklarını takarlar.

PAUL BUNYON

Paul Bunyon, Kuzeydoğu Eyaletlerarası Cadde ile Kuzey Denver Caddesi kavşağındaki devasa beton heykeldir.

STONEHENGE

Orijinalinin birebir ölçüde kopyası olan Stonehenge, Birinci Dünya Savaşı kayıpları anısına demiryolu armatörü Sam Hill tarafından yaptırılmıştır. Doğu 84 Numaralı Eyaletlerarası Otoyol'a girip 104 numaralı çıkışa kadar iki saat boyunca gidin. Sonra Columbia Nehri üzerinden 14 Numaralı Otoyol'a doğru sola dönün. Gündönümleri ya da her türden tutulma sırasında yerel paganlar için hareketli bir yer olan Stonehenge tabelalarını izleyin.

YELDEĞİRMENİ EVİ

Planlama komitesini, inşaat yasalarını, bölgelemeyi ve “tasarım değerlendirmesi”ni boş verin- birisinin bu devasa yeldeğirmenini Güneydoğu Doksan İkinci Cadde’yle Mill Sokağı’ndaki evinin üstüne yaptırmayı başarmış olduğunu bilmek güzel.

DÜNYADAKİ EN BÜYÜK ON EMİR

Güneybatı Dosch Yolu’nda, Beaverton-Hillsdale Otoyolu’nun hemen dışında.

(Marjinal grubu korumak: 2002’den bir kartpostal)AA

Grubun sorunu, çözülmeye niyetinin olması. Siz bunu okuduğunuzda, küçük bölümlerinin tarihi geçmiş olacak. İnsanlar sonsuza kadar yaşamıyor. Mekânlar bile yok oluyor.

1980’de Portland’da yaşamaya başladığım ilk hafta, doğum gününde büyükannemi aradım. Telefonu esrarkeş arkadaşlarımdan ve iki odalı dairemde az yokuş aşağıda bulunan Barbur Bulvarı’ndaki Fred Meyer süpermarketinden ediyorum. Büyükannemle çeyrekliklerim bitene kadar sohbet ediyoruz, sonra santral memuru hattı kesiyor. Tam cümlemin ortasındayım ve onu geri arayıp ne olduğunu anlatacak kadar param yok.

Onun yerine eve gidiyorum ve nargileyi yakıyorum. Büyük parti çanağı esrardan yapılmış bir şenlik ateşi gibi tütüyor ve ev arkadaşlarım mutfakta küçük bir plaka haşış kıyıyorlar.

Kapı çalınıyor, gelen polis.

Büyükannem paniğe kapılmış. Portland Büyük Şehir ve o benim ankesörlü telefonda konuşurken soyulduğumu sanıyor. Polisi aramış ve onlara gelip iyi olduğumu kontrol etsinler diye yalvarmış.

Polislerin esrarın kokusunu almıyor olmalarına imkân yok, ama bana sadece evi aramamı söylüyorlar. Bu şekilde ödümüz koptuk-

tan sonra parti sona eriyor.

Bu bahar, yirmi iki yıl sonra, büyükannemin mezar taşı için bir çek yazıyorum. Birkaç mide ağrısı ve ondan sonra vefat ediyor. Elvis Kilisesi ve Van Calvin Manken Müzesi gibi, nihayetinde elimizde kalan tek şey hikâyeler.

Herhangi bir kitap sadece kısa hikâyeler koleksiyonudur; ve ben bu kitabı yazarken bana üç yaşantılarını anlatan o kadar çok kişiyi dinledim ki. Postacı-anarşist-bakan. Dansçı-yazar-politik organizatör. Yazar-baba-fil bakıcısı. Katherine Dunn'un dediği gibi, her köşenin *illa ki* bir hikâyesi var. Kuzeybatı Vaughn Sokağı ve Yirmi Sekizinci Cadde'de dünyanın en büyük kütük evi dururdu, eski ağaçlara ait, çapı iki buçuk metre kerestelerden yapılmıştı. Bir uçak hangarı büyüklüğünde olan ev, 1905 yılındaki Lewis ve Clark Keşif Seferi için inşa edilmişti. 1964 yılında esrarengiz bir yangında yok oldu. Portland şehir mimarı Bing Sheldon'a bakılırsa, 405 Numaralı Otoyol'un Saint Helens Yolu rotası boyunca uzanması gerekiyordu. Bunu engelleyen tek şey, mahalli protestolar ve tarihi kütük ev idi. "Taşıyamamalarının tek sebebi, lanet olası büyüklüğüydü," diyor Bing. "Söylentiye göre, Oregon Ulaşım Dairesi tarafından yakılmış olması büyük bir ihtimal."

"Bu bir miktar şehir efsanesi; ama eğer ODOT yapmamış olsaydı, kendilerinin birisini tutup yaktırtacaklarını söyleyen çok sayıda insan var etrafta."

Güneybatı On Sekizinci Cadde ve Taylor'ın köşesinde –PGE Parkı skor tahtasının tam arkasında– video yönetmeni Gray Mayo, şehir merkezindeki yağmur kanallarında kanoyla gezebileceğinizi söylüyor. Bu noktadaki bir yeraltı kapağından kanonuzu suya indirerek, şu anda gömülmüş olan Tanner Deresi'nden Wilamette Nehri'ne kadar yolunuzu bulabilirsiniz. Kapakların üzerlerine bakarak uyarıyor: "S" insan atığı demek. "W" yağmur suyu demek. Oldukça eminim bundan..."

En fazla yapabileceğim olayları kaydetmek. Onları hatırlamak. Detayları. Bir şekilde itibar göstermek onlara. Bu kitap Oregon, Portland değil. En iyi ihtimalle, ilginç insanlarla dolu bir sürü an. Bu sene İngiltere, İskoçya, Fransa, İtalya'ya; ilave olarak da Ame-

rika ve Kanada’da kırk şehre seyahat edeceğim, ama daima Portland’a, eve dönüyorum.

Bu aşk mı, uyuşukluk mu bilemiyorum ama arkadaşlarım burada. Bütün eşyalarım burada. 1980’de Portland’a taşınmamın sebebi çok yağmur yağmasıydı. Buraya Washington’da bulunan Burbank adlı bir çöl kasabasından geldim, orada büyükannemle büyükbabamın küçük bir çiftliği vardı. Portland’a taşındım, çünkü karanlık ve ıslaktı, ve lisedeki bütün arkadaşlarım Seattle’a taşınmıştı. Çünkü yeni insanlarla tanışmak istedim. Yeni hikâyeler dinlemek. Artık benim işim bu, duyduğum hikâyeleri benim olana kadar birleştirmek ve yeniden birleştirmek.

Dileğim gerçekleşti. Bademciklerimin karşılığında dilediğim şeye sahip oldum.

Bu kitabı en sevdiğim hikâyelerden bir tanesiyle bitirmek en doğrusu gibi görünüyor:

Lady Elaine Peacock 1987’deki Imperial Sovereign Court’un yirmi dokuzuncu imparatoriçesi seçildi. 4

Dion Warwick’in en iyi zamanlarındaki hali kadar güzel olan Lady Elaine (nam-ı diğer Elwood Johnson), Washington Parkı Amfiteatrı’nda düzenlenen geleneksel travesti şovu “Parkta Tavuşkuşu”nu yarattı. Şov, Portland’da yılın en kuru günü sayılan haziran ayının son pazarında hâlâ sahneleniyor ve biletleri tüketen binlerce kişiyi buraya çekiyor.

1988’de Lady Elaine tacını yeni kraliçeye devredecekti, o ve annesi Audria M. Edwards bir örnek kıyafetlerle şarkılı danslı bir ana-oğul gösterisi yaptılar.

Walter Cole’a (nam-ı diğer Darcelle XV) bakılırsa, bu gösteri şu anda 1219 Güneybatı Park Caddesi’ndeki sanat müzesinin bir parçası haline gelen Mason Tapınağı’ndaki Mısır Balo Salonu sahnesinde gerçekleşti. Orada, Walter Audria’nın gösterinin sonunda bayıldığını ve hastaneye kaldırıldığını söylüyor. Oğlu hâlâ sahnede gösterisini yaparken kalp krizinden hayatını kaybetti. “Eziciydi,” diyor Walter. “Atmosfer tam anlamıyla ağırdı. Öldüğünü biliyorduk, ama Tavuşkuşu devam etmeye kararlıydı. Gösterinin sonuna kadar dayandı.”

Bu kitabın pek çok bölümü Portland'ın resmi tarihine ait değil, ama olmalı.

Elwood Johnson 1993'te AIDS'ten öldü, ancak kurmuş olduğu Audria M. Edwards Burs Fonu bıraktığı diğer mirası, geleneksel "Parkta Tavuskuşu" şovu ile destekleniyor. Her haziran ayının son pazarı, şov saat 15.30'da başlıyor. ○

Chuck Palahniuk'ın bademciklerinin bu aralar nerede ikâmet ettiğini bilmek ister misiniz? Peki ya Chuck'ın MTV'de bir video klipte görünmesinin hikâyesini? Mutfak dolaplarınızda saklanmış bir mankeni aradığınız oldu mu hiç? Şu bizim Chuck'ın özyaşamıyla ilgili, adamın insan içine çıkmasını zorlaştıracak bazı anekdotlardan haberdar olmak cazip geliyor mu size?

Bütün bunlar ve daha neler neler. Hepsi *Kaçaklar ve Mülteciler*'de. Yazar Katherine Dunn, Portland'da herkesin en az üç yaşamı ve üç kimliği olduğunu söylüyor. Amerika denen memleketteki "en kafayı sıyırmışların" toplandığı Portland'ın sokaklarında, Palahniuk'la birlikte maceradan maceraya koşmaya, şehrin ünlü ünsüz sakinleriyle tanışmaya ne dersiniz? Hiçbir gezi rehberinin size veremeyeceği şeyler var bu kitapta: Biraz tarih; biraz söylence; tekinsiz mekânları, güzel restoranları ve çığlıklarıyla capcanlı bir şehrin nabzını tutma olanağı. Her köşe başında rastlayacağınız dost canlısı insanları da cabası.

Kişilere özel garip müzeler de dahil olmak üzere bütün o ilginç mekânlar, her yıl yinelenen tuhaf etkinlikler ve hayalet öyküleri. Şehir merkezinin altındaki kanallarda turlayın. İster homoseksüel ister hetero olun, seks kulüplerini ziyaret edin.

Söz verin gerçek hayalet öykülerini duyduğunuzda, yaşayan ölülerle burun buruna geldiğinizde korkmayacağınızı! Hayvanat bahçesinde insanoğluna şaşırtıcı derecede benzeyen filleri muhabbet ederken gördüğünüzde şaşırmayacaksınız!

Hali hazırda Portland'da kaçaklarla mültecilerin arasında yaşayan Palahniuk, bir elinde fotoğraf makinesiyle şehri bize kare kare gezdirirken, "tarih", "(öz)yaşam öyküsü" ve "kurmaca" kavramlarını da "yeraltı"ndan gün ışığına çıkarıyor.

2. BASIM

AYRINTI • YERALTI
ISBN 975-539-449-4

9 789755 394497

